

Kommunepolitikernes virke i et redusert handlingsrom

- en studie av ROBEK-politikernes mandat

Madelein Løvslett

Masteroppgave i statsvitenskap - november 2014

FORORD

Nå er endelig siste ord skrevet, og jeg kan puste lettet ut. Prosessen med å skrive en masteroppgave har vært hard og lang, men nå når den endelig er ferdig kan jeg si at det har vært verdt det, og jeg har lært utrolig mye.

Jeg har ikke fått dette til på egenhånd, og det er derfor på sin plass å takke et knippe mennesker. Først og fremst vil jeg rette en stor takk til alle de 357 kommunestyrerepresentantene som har tatt seg tid til å besvare spørreundersøkelsen. En takk går også til rådmennene som har vært behjelpelig med å distribuere undersøkelsen til sine politikere. Fylkesmannen i Troms har bistått med praktisk informasjon om ROBEK, noe som har kommet godt med i prosessen.

Mine to veiledere, hovedveileder Synnøve Jenssen og biveileder Marcus Buck, har gitt meg raske, gode og konstruktive tilbakemeldinger.

Jeg må også takke mamma og pappa for at jeg har kommet meg gjennom denne prosessen. Uten dere hadde det vært umulig.

Mine to fantastiske korrekturlesere, Stine og Ingvild, har lest og kommentert hele oppgaven og fortjener mye ros og en stor takk. Det er også en liten jentegjeng som har gjort årene på mastergradsprogrammet artig, innholdsrik og minneverdig. Ikke minst har dere hjulpet til med utsendingen av 2400 spørreundersøkelser. Tusen takk. Dere vet hvem dere er!

Takk til dere alle!

Kjeldebotn, november 2014

Madelein Løvslett

Oppgaven inneholder ca. 35760 ord (tabeller og vedlegg er ikke medregnet).

Tabeller

- Tabell 2.1: Kommuner i register om betinget godkjenning og kontroll per 28.01.2013.
- Tabell 3.1: Forventninger til funn i forhold til mandat, aspekter og input/withinput/output/ROBEK/kontrollvariabler.
- Tabell 4.1: Alternativer til indikatorer til *indeks for bundethet til innbyggerne og indeks for politikkskaping*.
- Tabell 4.2: Korrelasjoner mellom indikatorforslagene til *indeks for bundethet til innbyggerne*. Pearson r.
- Tabell 4.3: Faktoranalyse av indikatorforslagene til *indeks for bundethet til innbyggerne*.
- Tabell 4.4: KMO, Bartletts test og Cronbachs alfa (indeks for bundethet til innbyggerne)
- Tabell 4.5: Korrelasjoner mellom indikatorforslagene til *indeks for politikkskaping*. Pearson r.
- Tabell 4.6: Faktoranalyse av indikatorforslagene til *indeks for politikkskaping*.
- Tabell 4.7: KMO, Bartletts test og Cronbachs alfa (indeks for politikkskaping)
- Tabell 4.8: Liste over forklaringsvariabler, hvilke aspekter de tilhører, og plassering i input, withinput eller output.
- Tabell 4.9: Liste over forklaringsvariabler tilknyttet ROBEK
- Tabell 4.10: Alternativer til indikatorer i *indeks for bundethet til ditt politiske parti*.
- Tabell 4.11: Korrelasjoner mellom indikatorforslagene til *indeks for bundethet til ditt politiske parti*. Pearson r.
- Tabell 4.12: Faktoranalyse av indikatorforslagene til *indeks for bundethet til ditt politiske parti*.
- Tabell 4.13: KMO, Bartletts test og Cronbachs alfa (indeks for bundethet til ditt politiske parti)
- Tabell 5.1: Frekvenser for variablene som inngår i indeksen for politikkskaping (prosent). Gjennomsnitt og standardavvik.
- Tabell 5.2: Indeks for politikkskaping. Gjennomsnitt og standardavvik.
- Tabell 5.3: Frekvenser for variablene som inngår i indeksen for bundethet til innbyggerne (prosent). Gjennomsnitt og standardavvik.
- Tabell 5.4: Indeks for bundethet til innbyggerne. Gjennomsnitt og standardavvik.
- Tabell 5.5: Frekvenser for variablene som inngår i indeksen for bundethet til ditt politiske parti (prosent). Gjennomsnitt og standardavvik.
- Tabell 5.6: Indeks for bundethet til ditt politiske parti. Gjennomsnitt og standardavvik.
- Tabell 5.7: Frekvenser for variabler som inngår i input (prosent). Gjennomsnitt og standardavvik.
- Tabell 5.8: Frekvenser for variabler som inngår i withinput (prosent). Gjennomsnitt og standardavvik.
- Tabell 5.9: Frekvens for variabler som inngår i output (prosent). Gjennomsnitt og standardavvik.
- Tabell 5.10: Frekvenser for variabler som omhandler spørsmål om ROBEK (prosent). Gjennomsnitt og standardavvik.
- Tabell 5.11: Alder, år bodd i kommunen, perioder i kommunestyret. Gjennomsnitt og standardavvik.
- Tabell 5.12: Utdanning, verv, kjønn, valgliste, utregistrerte kommuner (prosent).
- Tabell 6.1: Bivariate sammenhenger mellom ulike forklaringsvariabler i inputs og indeks for politikkskaping og indeks for bundethet til innbyggerne. Regresjonsanalyse.
- Tabell 6.2: Bivariate sammenhenger mellom ulike forklaringsvariabler i withinputs og indeks for politikkskaping og indeks for bundethet til innbyggerne.

- Regresjonsanalyse.
- Tabell 6.3: Bivariate sammenhenger mellom ulike forklaringsvariabler i outputs og indeks for politikkskaping og indeks for bundethet til innbyggerne. Regresjonsanalyse.
- Tabell 6.4: Bivariate sammenhenger mellom ulike forklaringsvariabler tilknyttet ROBEK og indeks for politikkskaping og indeks for bundethet til innbyggerne. Regresjonsanalyse.
- Tabell 6.5: Bivariate sammenhenger mellom ulike kontrollvariabler og indeks for politikkskaping og indeks for bundethet til innbyggerne. Regresjonsanalyse.
- Tabell 7.1: Justert R^2 , standardfeilen til regresjonen, F-test, p-verdi, konstantledd, og konstantleddets p-verdi i multivariate sammenhenger mellom ulike forklaringsvariabler og *indeks for politikkskaping*. Regresjonsanalyse.
- Tabell 7.2: Justert R^2 , standardfeilen til regresjonen, F-test, p-verdi, konstantledd, og konstantleddets p-verdi i multivariate sammenhenger mellom ulike forklaringsvariabler og *indeks for bundethet til innbyggerne*. Regresjonsanalyse.
- Tabell 7.3: Multivariate sammenhenger mellom ulike forklaringsvariabler og *indeks for politikkskaping*. Regresjonsanalyse.
- Tabell 7.4: Multivariate sammenhenger mellom 3/43 forklaringsvariabler og *indeks for politikkskaping*. Regresjonsanalyse.
- Tabell 7.5: Multivariate sammenhenger mellom 2/43 forklaringsvariabler og *indeks for politikkskaping*. Regresjonsanalyse.
- Tabell 7.6: Multivariate sammenhenger mellom 3/43 forklaringsvariabler og *indeks for politikkskaping*. Regresjonsanalyse.
- Tabell 7.7: Multivariate sammenhenger mellom ulike forklaringsvariabler og *indeks for bundethet til innbyggerne*. Regresjonsanalyse.
- Tabell 7.8: Multivariate sammenhenger mellom 2/43 forklaringsvariabler og *indeks for bundethet til innbyggerne*. Regresjonsanalyse.
- Tabell 7.9: Multivariate sammenhenger mellom 4/43 forklaringsvariabler og *indeks for bundethet til innbyggerne*. Regresjonsanalyse.

Vedlegg

- Vedlegg 1: Tabell A: Bivariate sammenhenger mellom ulike forklaringsvariabler og *indeks for politikkskaping*. Regresjonsanalyse.
- Vedlegg 2: Tabell B: Bivariate sammenhenger mellom ulike forklaringsvariabler og *indeks for bundethet til innbyggerne*. Regresjonsanalyse.
- Vedlegg 3: Tabell C: Multivariate sammenhenger mellom ulike forklaringsvariabler og *indeks for politikkskaping*. Regresjonsanalyse.
- Vedlegg 4: Tabell D: Multivariate sammenhenger mellom ulike forklaringsvariabler og *indeks for bundethet til innbyggerne*. Regresjonsanalyse.
- Vedlegg 5: Tabell E: Test av multikolaritet. Korrelasjoner mellom *indeks for politikkskaping* og forklaringsvariablene i modell 3. Pearson r.
- Vedlegg 6: Tabell F: Test av multikolaritet. Korrelasjoner mellom *indeks for bundethet til innbyggerne* og forklaringsvariablene i modell 3. Pearson r.
- Vedlegg 7: Informert samtykkeerklæring
- Vedlegg 8: Purrebrev til kommunestyrerepresentantene
- Vedlegg 9: Spørreskjema
- Vedlegg 10: Lov om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven), kapittel 10, § 60.

Innhold

FORORD	iii
Innhold	vi
Kapittel 1: Innledning	1
1.1 Tema og problemstilling	1
1.2 Oppgavens form	3
1.3 Tidligere forskning	3
1.4 Oppgavens struktur	4
Kapittel 2: ROB EK – en kort innføring	5
2.1 Hva er ROB EK?	5
2.1.1 Kommuneloven §60	5
2.1.2 Forståelse og tolkning av loven	6
2.2 Bakgrunn for opprettelsen av ROB EK	7
2.2.1 Revidering av kommuneloven av 1992	7
2.2.2 Statlig tilsyn og kontroll	8
2.3 Kommuner i registeret	9
2.4 Problemstillingens relevans	10
2.5 Oppsummering	11
Kapittel 3: Teoretisk rammeverk – tre perspektiver på politikernes mandat	13
3.1 Demokratiforståelse	13
3.2 Stil og fokus	15
3.2.1 Fritt mandat	15
3.2.2 Bundet mandat	20
3.2.3 Usikkert mandat	24
3.3 Forventninger til funn	28
3.4 Oppsummering	31
Kapittel 4: Kvantitativ metode	33
4.1 Valg av metode	33
4.2 Dimensjonalitet, reliabilitet og validitet	33
4.3 Utvalget	36
4.3.1 Utvalgets representativitet	36
4.4 Datamaterialet	38
4.5 Operasjonalisering av avhengig variabel	41

4.5.1 Indikatorer	42
4.5.2 Dimensjonalitet og reliabilitet.....	43
4.5.2.1 Indeks for bundethet til innbyggerne	44
4.5.2.2 Indeks for politikkskaping	46
4.6 Operasjonalisering av forklaringsvariabler	47
4.6.1 Konstruksjon av indeks for bundethet til det politiske partiet/valglisten	50
4.7 Oppsummering.....	52
Kapittel 5: Univariat analyse	53
5.1 Univariat analyse av avhengige variabler.....	53
5.1.1 Univariat analyse av indeks for politikkskaping	53
5.1.2 Univariat analyse av indeks for bundethet til innbyggerne	54
5.2 Univariat analyse av forklaringsvariablene	56
5.2.1 Univariat analyse av inputvariablene.....	56
5.2.2 Univariat analyse av withinputvariablene	58
5.2.3 Univariat analyse av outputvariablene	60
5.3 Univariat analyse av ROBEK-spørsmål	62
5.4 Univariat analyse av kontrollvariablene.....	64
5.5 Oppsummering.....	65
Kapittel 6: Bivariat analyse	67
6.1 Bivariat analyse av inputvariablene	68
6.2 Bivariat analyse av withinputvariablene	70
6.3 Bivariat analyse av outputvariablene.....	73
6.4 Bivariat analyse av kontrollvariabler og forklaringsvariabler tilknyttet ROBEK.....	76
6.5 Oppsummering.....	77
Kapittel 7: Multivariat analyse	79
7.1 Sammenligning av modellene	79
7.1.1 Sammenligning av modellene i analysene med indeks for politikkskaping.....	80
7.1.2 Sammenligning av modellene i analysene med indeks for bundethet til innbyggerne.....	81
7.2 Multivariat analyse av indeks for politikkskaping og forklaringsvariablene	82
7.2.1 Multivariat analyse av inputvariablene.....	83
7.2.2 Multivariat analyse av withinputvariablene	84
7.2.3 Multivariat analyse av outputvariablene	85
7.2.4 Multivariat analyse av kontrollvariablene	86

7.3 Multivariat analyse av indeks for bundethet til innbyggerne og forklaringsvariablene	87
7.3.1 Multivariat analyse av inputvariablene	88
7.3.2 Multivariat analyse av withinputvariablene	88
7.3.3 Multivariat analyse av outputvariablene	89
7.4 Oppsummering	90
Kapittel 8: Mandatets konsekvenser	91
8.1 Mandatforståelsen i lys av aspektene	91
8.1.1 Har politikerne spesielle eller generelle interesser?	92
8.1.2 Hvilket forhold har politikerne til eksperter og fagfolk?	95
8.1.3 Analyserer politikerne de gjeldende alternativene, eller ikke?	95
8.1.4 Politikernes holdning til valgløfter	97
8.1.5 Politikernes vilje til samarbeid	97
8.1.6 Politikernes syn på debatt	98
8.1.7 Politikernes holdning til økonomisk styring	99
8.1.8 Hvilket mandat har ROBEK-politikerne?	100
8.2 Det usikre mandatets konsekvenser for økonomien og innbyggernes innflytelse	101
8.2.1 Politikernes holdning til økonomisk styring	101
8.2.2 Politikerens syn på debatt	102
8.2.3 Politikernes vilje til samarbeid	103
8.2.4 Politikernes holdning til valgløfter	104
8.2.5 Analyserer politikerne de gjeldende alternativene, eller ikke?	105
8.2.6 Hvilket forhold har politikerne til fagfolk og eksperter?	107
8.2.7 Har politikerne spesielle eller generelle interesser?	108
8.3 Konklusjon	110
8.3.1 Aspektenes effekt	110
8.3.2 Hypotesetesting	113
Kapittel 9: Avslutning	115
9.1 Funn og konklusjon	115
9.2 Videre forskning	118
Litteraturliste	119
Vedlegg	123

Kapittel 1: Innledning

1.1 Tema og problemstilling

Kommunen blir definert som en offentlig myndighet som kjennetegnes av et geografisk avgrenset ansvarsområde. Kommunen har ansvaret for å løse offentlige oppgaver, og styres for det meste indirekte av befolkningen gjennom valgte representanter. Målet med en kommunal organisering er å sikre effektivitet, demokrati og nasjonale hensyn (Hagen og Sørensen 2006: 14, 16). Effektivitet handler om å tilpasse det offentlige tjenestebehovet til innbyggernes preferanser, noe som kan være forskjellig fra kommune til kommune.

Demokrati handler om at innbyggerne i kommunen deltar i det politiske livet og er med på å styre utviklingen i sitt nærområde. Nasjonale hensyn skal sikre rettssikkerhet og likebehandling av innbyggerne innad i kommunen, makroøkonomisk styring og geografisk likhet (Hagen og Sørensen 2006: 17, 23, 24). Disse målene kan potensielt stå mot hverandre, hvor det ene målet kommer i veien for det andre.

Jeg skal i denne avhandlingen se nærmere på forholdet mellom et statlig ”disiplineringsstiltak” som skal ivareta nasjonaløkonomiske hensyn, og det demokratiske målet hvor innbyggerne er med på å styre kommunen i ønsket retning. Mer presist er temaet politisk representasjon, hvor jeg ser nærmere på hvordan kommunestyrerepresentanter oppfatter sin rolle som politikere, og hvordan de representerer sine velgere. Jeg har som mål å finne ut hvordan ROBEK-politikeren er.

ROBEK er et statlig register over kommuner som har havnet i økonomisk uføre, og er opprettet blant annet for å sikre grunnleggende velferdstjenester og nasjonaløkonomiske hensyn. Kommuner på ROBEK trenger fylkesmannens godkjenning for å ta opp lån og inngå langsiktige leieavtaler. Fylkesmannen skal også lovlighetskontrollere budsjettvedtak.

Kommunestyret må i mange saker ”spørre fylkesmannen om lov” til å gjennomføre den ønskede politikken, og i de tilfellene dette ikke er forenelig med den økonomiske situasjonen må planene legges på is. En antakelse kan dermed være at en innmelding i ROBEK vil føre til reduksjon i politikernes handlingsrom. Nasjonale hensyn kan komme i konflikt med det demokratiske målet om representativt styre.

Med det reduserte handlingsrommet i tankene er det nærliggende å tro at kommunestyrerepresentantene ønsker en utregistrering. Dette ønsket kan komme i konflikt med representantenes oppgave med å representere innbyggerne i sin kommune. Forbedring i kommuneøkonomien innebærer som oftest kutt i forskjellige sektorer, for eksempel nedleggelse av skoler, eller salg av kommunale eierskap. Skal politikerne gå inn for upopulære, men nødvendige økonomiske tiltak for å få kommunen utregistrert, eller skal de forholde seg til innbyggerne og velgernes ønsker? Måten denne konflikten håndteres på kan forklares ut i fra hvordan politikerne representerer sine velgere. Oppfatter de mandatet sitt som fritt, bundet eller usikkert? Det frie mandatet legger vekt på gode rasjonelle løsninger og diskusjon rundt den ønskede politikken, og vil mest sannsynlig ønske en politikk som fører kommunen ut av ROBEK og gjenvinne et større handlingsrom. Det bundne mandatet er opptatt av å tilfredsstille velgerne, og vil derfor legge større vekt på å få gjennom populære løsninger fremfor upopulære kutt i økonomien. Dette kan medføre en forlengelse av det reduserte handlingsrommet. Det usikre mandatet havner midt mellom disse holdningene, og skaper en usikker situasjon både for seg selv og kommunen. Det er likevel en mulighet for at mandatet viser sin smidighet og bruker registreringen til sin fordel.

ROBEK-politikeren kan være så mangt, men i dette tilfellet vil jeg fokusere på mandatoppfatningen, og noen demokratiske og økonomiske konsekvenser knyttet til mandatet. Problemstillingen er todelt, og er som følger:

Hvilket mandat har ROBEK-politikeren, og hvilke konsekvenser kan dette ha for den økonomiske utviklingen og innbyggernes innflytelse?

Problemstillingen skal besvares ved hjelp av en kvantitativ metodisk tilnærming. Den første delen av problemstillingen er derfor mer deskriptiv enn den andre, og har som mål å finne det mest fremtredende mandatet hos ROBEK-politikerne. Den siste delen legger opp til en mer inngående drøfting av konsekvensene.

Med *økonomisk utvikling* mener jeg politikernes fokus på økonomien. Er de bevisst sitt økonomiske ansvar, og hvordan de på best mulig måte ivaretar dette? Det er med andre ord ikke en formulering som tar høyde for å studere kommunenes inntekter og utgifter. Formuleringen *innbyggernes innflytelse* omhandler innbyggernes mulighet til å påvirke kommunestyrerepresentantene, hvor politikerne fremmer deres preferanser. Formuleringen

inkluderer ikke politikernes vedtak som er gjort med innbyggernes beste i tankene, med mindre dette vedtaket er innbyggernes preferanse. Innbyggerne har innflytelse hvis deres preferanser får gjennomslag.

1.2 Oppgavens form

Empirien som ligger til grunn for analysen er samlet inn via en spørreundersøkelse som jeg selv har utformet. Spørreskjemaet er sendt til alle kommunestyrerepresentanter i alle kommuner som per 28. januar 2013 var registrert i ROBEK. Avhandlingen er deduktiv i og med at spørreskjemaet er utarbeidet fra det teoretiske rammeverket, og de to indeksene som inngår som avhengige variabler er konstruert med utgangspunkt i hva teorien sier om mandatene. Forklaringsvariablene er operasjonalisert på bakgrunn av teorien, og teorien legger føringer for hva jeg ser etter av resultater og konsekvenser.

1.3 Tidligere forskning

ROBEK har ikke vært gjenstand for storstilt forskning. Vi finner likevel noen studentoppgaver, artikler og bidrag i bokutgivelser. Noen av disse bidragene har vært medvirkende for mitt valg av ROBEK som forskningsperspektiv. Dette inkluderer to rapporter og to studentoppgaver. Den første rapporten er utarbeidet for Kommunesektorens interesse- og arbeidsgiverorganisasjon og har som problemstilling å finne årsakene til at mange kommuner har bedret økonomien og blitt utregistrert av ROBEK (Econ 2006:1). Den andre rapporten er utarbeidet for Fylkesmannen i Nordland, og har undersøkt hvorfor noen kommuner i Vesterålen er registrert i ROBEK. Fokuset har vært på å finne årsakssammenhenger mellom økonomisk ubalanse, økonomistyring, tjenesteproduksjon, ressursbruk og rollefordeling i ROBEK-kommunene (Econ Pöyry 2010:1). Den ene studentoppgaven har studert to kommuner i Troms og sett på vurderinger og beslutninger i forhold til registreringen i ROBEK (Fossbakk 2010:2). Den siste studentoppgaven har hatt et lignende fokus som min avhandling har, og har sett nærmere på to kommuner i Troms sin oppfatning og håndtering av reduksjonen i det lokale selvstyret (Hallen 2011:2).

1.4 Oppgavens struktur

I *kapittel 2* vil jeg vil presentere loven som regulerer ROBEK, og hvilke konsekvenser det har for en kommune å bli registrert i registeret, og hva som er bakgrunnen for opprettelsen av ROBEK. Her vil problemstillingens relevans belyses grundigere.

I *kapittel 3* vil jeg presentere det teoretiske rammeverket, nærmere bestemt teorien rundt et fritt, bundet og et usikkert mandat. Kapitlet er sentralt fordi teorien i stor grad har styrt konstruksjonen av spørreundersøkelsen, som utgjør datagrunnlaget for denne avhandlingen. Videre danner teorien grunnlaget for operasjonaliseringen av variablene for den kvantitative analysen, og til slutt hva som blir drøftet i drøftningskapitlet.

I *kapittel 4* presenterer jeg den kvantitative metodetilnærmingen. Jeg vil fokusere på utvalget og dets representativitet, hvordan spørreundersøkelsen er laget og datamaterialet samlet inn, og til slutt operasjonaliseringen av avhengige og uavhengige variabler.

I *kapittel 5* vil den univariate analysen presenteres. Her ser jeg nærmere på variablenes frekvenser, og gjør de første forsøkene på å se tendenser til hvilket mandat ROBEK-politikerne stiller med. Jeg tar den kvantitative analysemetoden noen steg videre i *kapittel 6* og *7*. Her presenterer jeg resultatene av de bivariate og multivariate analysene, med fokus på de forklaringsvariablene som danner grunnlaget for drøftningskapitlet. *Kapittel 6* tar for seg én og én forklaringsvariabels påvirkning på de to avhengige variablene, mens *kapittel 7* ser på effekten disse variablene har, kontrollert for de andre forklaringsvariablenes effekt.

I *kapittel 8* vil resultatene knyttes sammen og drøftes, og problemstillingen vil besvares. I *kapittel 9* vil jeg oppsummere de viktigste funnene, og skildre ROBEK-politikerne ut i fra problemstillingen. Jeg vil tilslutt foreslå videre forskning rundt ROBEK.

Kapittel 2: ROBEK – en kort innføring

Når man hører ordet ROBEK i forbindelse med et kommunenavn tenker man gjerne at denne kommunen har en økonomi helt ute av kontroll. Listen blir benevnt som skammens liste og skrekklisen (Melgård og Walderhaug 2011; Holm og Pedersen 2014), og kommunene som oppføres der sees på som skakkjorte og ”verstingkommuner” (Melgård og Walderhaug 2011; Riise 2012). Er ROBEK så negativt som mange skal ha det til? Er kommunene svartelistet og under statlig styre? Det er ofte missforståelser rundt hva ROBEK innebærer, og jeg skal i dette kapitlet redegjøre for hva ROBEK egentlig er, hvilke konsekvenser det har for en kommune, og hvorfor problemstillingen er viktig i forhold til registeret.

2.1 Hva er ROBEK?

2.1.1 Kommuneloven §60

ROBEK er en forkortelse for ”register om betinget godkjenning og kontroll”. Det er et register over kommuner og fylkeskommuner som har en økonomi i ubalanse (Ot.prp. nr. 43:171). Registeret reguleres av kommunelovens §60 (tidligere §59 a). Konsekvensen av å være oppført i registeret er at departementet må godkjenne vedtak om opptak av lån og langsiktige avtaler om leie av bygninger, anlegg og varige driftsmidler som kan føre til utgifter ut over de fire neste budsjettår. Departementet skal også foreta lovlighetskontroll av budsjettvedtak. Slike godkjenninger og kontroller slipper kommuner som ikke er registrert i ROBEK. For å bli kategorisert som en kommune/fylkeskommune med økonomisk ubalanse må ett av disse kriteriene være oppfylt (Kommuneloven § 60)¹:

a: kommunestyret eller fylkestinget har vedtatt å fastsette et årsbudsjett uten at alle utgifter er dekket inn på budsjettet

b: kommunestyret eller fylkestinget har vedtatt å fastsette en økonomiplan uten at alle utgifter er dekket inn på økonomiplanen

¹ Hele kommuneloven §60 kan leses i vedlegg 10

c: kommunestyret eller fylkestinget har vedtatt at et regnskapsmessig underskudd skal fordeles ut over det påfølgende budsjettår etter at regnskapet er framlagt

d: kommunen eller fylkeskommunen følger ikke vedtatt plan for dekning av underskudd.

2.1.2 Forståelse og tolkning av loven

Det er fylkesmannen, på vegne av departementet, som er pålagt å kontrollere kommunene for de ulike kriteriene som leder til registrering i ROBEK, og som videre skal underrette departementet om hvilke kommuner som skal føres på listen. Fylkesmannen skal ikke foreta inngående kontroll eller subjektive vurderinger av årsbudsjett, økonomiplan og årsregnskap, ei heller vurdere realismen i inntekter, utgifter og inndekningssplan. Han skal i korte trekk bare kontrollere om årsbudsjett og økonomiplan er satt opp med merforbruk, og om inndekningen av underskudd kvalifiserer for registrering i listen. Kommuner skal bare meldes inn i registeret for de kriteriene som gir grunnlag for registrering. Hvis nye kriterier blir oppfylt må kommunen også registreres for dette. Kommunen skal videre meldes ut for de kriteriene som ikke lenger gir grunnlag for registrering (regjeringen 2013c).

Bokstavene kommunene blir registrert med samsvarer med lov bokstavene i kommuneloven §60 nr. 1 (tidligere §59 a), slik at kommuner registrert med bokstav a er registrert på grunn av årsbudsjettet, b for økonomiplan, c for årsregnskapet, og d for ikke å følge plan for dekning av underskudd.

Inn- og utregistrering av ROBEK er inndelt i halvår. Det første halvåret strekker seg fra januar til og med mai, og her foretar fylkesmannen en gjennomgang av kommunenes årsbudsjett og økonomiplan. Kommuner som blir inn- eller utregistrert i denne perioden er hovedsakelig registrert på grunn av dette. Hvis kommunen allerede er på ROBEK-listen skal fylkesmannen gjennomføre lovlighetskontroll av årsbudsjett og økonomiplan. Andre halvår løper fra juni til og med desember. I denne perioden gjennomgår fylkesmannen kommunenes regnskap. Inn- og utmelding på dette tidspunktet skyldes derfor stort sett årsregnskapet (regjeringen 2013a).

2.2 Bakgrunn for opprettelsen av ROBEK

2.2.1 Revidering av kommuneloven av 1992

Opprettelsen av ROBEK er et av resultatene av den omfattende revideringen av kommuneloven av 1992 som ble satt i gang i 1999-2000. Formålet var å forenkle regelverket, blant annet i forhold til statlig kontroll og regler om årsbudsjett og økonomiplan. Ønsket var at det skulle bli lettere for folkevalgte og innbyggerne å forstå slike planer. Departementet mente også at kommunelovens begrensninger burde være begrunnet ut i fra nasjonale hensyn, og da ble hensynet til fremtidige innbyggere, demokratisk kontroll, og nasjonaløkonomien vektlagt. I tillegg til dette var det viktig å tilpasse regler om økonomiforvaltning til utviklingstrekk i samfunnet, slik at de fremstår som konsistente og hensiktsmessige for kommunesektoren. Det ble også lagt vekt på at folkevalgte skulle kunne supplere bevilgningsstyring med andre styringsteknikker. Regelverket om finansforvaltning skulle også moderniseres. (Ot.prp. nr.43:2, 3).

Lovrevisjonen var nødvendig med tanke på å få et mest mulig demokratisk og effektivt kommuneforvaltningsperspektiv, hvor styringsmodellen skulle gjøre det mulig for kommunene å utnytte ressursene på en formål- og kostnadseffektiv måte. Ønsket var også at kommuneplanen, økonomiplanen, årsbudsjettet, og dets lovgivning, skulle ta høyde for at kommunen og politikerne er en del av et representativt demokrati, slik at beslutninger kan være basert på andre verdier enn kun økonomiske hensyn. Kommunal- og regionaldepartementet hadde i 1996/97 varslet at det ville bli foretatt en gjennomgang av kommunelovens økonomibestemmelser. Denne gjennomgangen medvirket også til lovrevisjonen (Ot.prp. nr. 43:20).

Kommunal- og regionaldepartementets lovendringsforslag bygger på et utredningsarbeid foreslått av departementet, i tillegg til en omfattende høringsrunde. En rapport fra en arbeidsgruppe, nedsatt av Kommunenes Sentralforbund og Forbund for kommunal økonomiforvaltning og skatteoppkreving, er også en viktig brikke i departementets utredningsarbeid. (Ot.prp. nr.43:2).

2.2.2 Statlig tilsyn og kontroll

Kommunal- og regionaldepartementet initierte den nye loven som regulerer ROBEK, kommunelovens § 59 a (senere § 60) (Ot.prp. nr. 43:171, 172), etter å ha vurdert det statlige tilsynet og kontrollen på kommunenes økonomiske disposisjoner. Før denne revideringen var alle kommuner og fylkeskommuner underlagt den samme statlige kontrollen, hvor årsbudsjettet ble lovlighetskontrollert, og lån og garantier måtte godkjennes. I tillegg til å være automatisk var den bredt anlagt og resurskrevende. Departementet stilte derfor spørsmålsteget ved ordningens hensiktsmessighet (Ot.prp. nr. 43:164).

Det finnes flere årsaker til at staten har behov for å kontrollere kommunesektoren. Én av grunnene er kommunens ansvar for grunnleggende velferdstjenester. Staten skal sikre finansieringen av dette tilbudet, men setter også rammer for tilbudet i enkeltkommuner ut fra nasjonale hensyn. Det overordnede ansvaret fører derfor med seg et behov for statlig tilsyn og kontroll av kommunene. En slik kontroll er viktig på grunn av nasjonaløkonomiske hensyn, for å forhindre press på staten om økte overføringer, og av hensynet til den enkelte kommunes økonomiske balanse på kort og lang sikt. (Ot.prp. nr. 43:164).

I regjeringsforslaget til lovrevisjonen la departementet vekt på at kontrollordningen ikke burde inkludere flere kommuner, eller være mer omfattende, enn nødvendig. Departementet så for seg at kommunene selv kunne stå for en del av kontrollen, men i og med at alle kommuner kan få økonomiske problemer ønsket ikke departementet å avskaffe ordningen fullstendig (Ot.prp. nr. 43:164). Det ble vurdert flere alternativer, men hensynet til det kommunale selvstyre og behovet for staten til å kunne gripe inn ved behov, førte til at departementet foreslo et alternativ som omhandlet betinget kontroll, hvor én eller flere betingelser må være oppfylt før staten kan kontrollere årsbudsjettet. Staten vil på den måten fortsatt ha kontroll på kommuner i økonomisk ubalanse (Ot.prp. nr. 43:170). Forslaget innebar også at disse kommunene skulle føres i et register, ROBEK, slik at kontraktspartner skal ha mulighet til å gjøre seg kjent med kommunens økonomiske situasjon. Det ble samtidig foreslått nye kommunelover som pålegger kommunene å oversende årsbudsjettet og vedtak om låneopptak til departementet til orientering, i motsetning til den eksisterende loven som krever godkjenning. (Ot.prp. nr. 43:171, 172).

Lovforslaget ble sendt ut på en omfattende høring, og delen som omhandlet ROBEK fikk bred støtte fra flertallet. Dog var det noen negative innvendinger. Norsk lærerlag mente for eksempel at den statlige kontrollen måtte utvides og fokuset på hva kommunene bevilget penger til måtte øke. Fylkesmannen i Østfold uttrykte bekymring for at lovforslaget ikke ga fylkesmannen anledning til å si noe om hensiktsmessigheten til et budsjettvedtak.

Kommunalbanken på sin side mente at datidens praksis måtte opprettholdes på grunn av lokalpolitiske forhold, men også på grunn av deres erfaring med at kompetansen i kommunal sektor varierer sterkt og gjennomtrekken i viktige stillinger er stor (Ot.prp. nr. 43:174).

Etter at kommunal- og regionaldepartementets utkast til ny lov hadde vært ute til høring, ble det nye lovforslaget oversendt Stortinget for videre behandling. Regjeringsforslaget ble behandlet i Stortingets kommunalkomité i mai 2000. Komiteen sluttet seg til Kommunal- og regionaldepartementets forslag, og sendte forslaget til Odelstinget (Innst. O. nr. 82:22). Forslaget gikk gjennom Odelstinget, og videre til behandling i Lagtinget, uten innvendinger i forhold til punktene som omhandlet ROBEK (Odelstinget 2000, Lagtinget 2000). Loven ble sanksjonert 7. juli 2000, og trådte i kraft 1. januar 2001 (Stortinget 2000).

2.3 Kommuner i registeret

Da jeg sendte ut spørreskjemaene i februar 2013 var det 48 kommuner i registeret, og ingen fylkeskommuner. 42 kommuner var registrert på grunnlag av bokstav c og/eller d, mens fire kommuner var registrert på grunnlag av bokstav a og/eller b. To av kommunene er registrert med tre bokstaver. Som nordlending merker jeg meg at 18 av disse 48 kommunene er nordnorske, noe som vil si at 20,7 prosent av nordnorske kommuner er registrert i ROBEK. De utgjør 37,5 prosent av ROBEK-kommunene (regjeringen 2013b). Hvilke kommuner som var registrert i registeret da jeg sendte ut spørreundersøkelsen ser vi av tabell 2.1. på neste side.

Tabell 2.1: Kommuner i register om betinget godkjenning og kontroll per 28.01.2013.

Kommune	Lovhjemmel-bokstav	Kommune	Lovhjemmel-bokstav	Kommune	Lovhjemmel-bokstav
Halden	c	Meland	c og d	Hemnes	c
Råde	c	Flora	c og d	Hamarøy	d
Hobøl	c	Vik	c	Lødingen	d
Nord-Odal	c og d	Bremanger	a og b	Røst	c
Sør-Odal	c	Vanylven	d	Flakstad	d
Eidskog	c og d	Hareid	c	Bø	d
Vestre Toten	d	Ørsta	d	Øksnes	d
Ringerike	a	Stranda	d	Andøy	c
Larvik	d	Sykkylven	c	Moskenes	c
Svelvik	c og d	Vestnes	c	Torsken	d
Sauherad	a og b	Fræna	c	Karlsøy	c
Lindesnes	c og d	Gjemnes	c og d	Storfjord	d
Haugesund	d	Holtålen	a og b	Skjervøy	c
Stord	d	Leksvik	b, c g d	Nordreisa	c og d
Kvinnherad	c	Narvik	a, b og c	Karasjok	c og d
Osterøy	c og d	Hattfjell	c	Gamvik	d

Da registeret ble opprettet i januar 2001 var 57 kommuner registrert. I perioden mai 2001 til mai 2003 lå antall kommuner mellom 79 og 90. I noen år etter dette var det over 100 kommuner registrert i ROBEK, med en foreløpig topp i desember 2004 med 118 registrerte kommuner. Etter dette gikk tallet ned, og fra desember 2007 frem til i dag har antallet kommuner vært mellom 42 og 54 (regjeringen 2013a).

2.4 Problemstillingens relevans

Jeg har nå gjennomgått hva ROBEK medfører og hva en oppføring kan ha og si for politikernes handlingsrom, noe som igjen kan gi økonomiske og demokratiske konsekvenser. Det legges vekt på at politikerne skal være både demokratisk og økonomisk anlagt, noe som kan være opphav til konflikter og dilemmaer. Når en kommune havner på ROBEK, skal politikerne da fokusere på å få økonomien i balanse eller skal de fokusere på å gi innbyggerne de tjenestene de etterspør? Loven skal virke disiplinerende på uøkonomiske politikere, som kanskje er for opptatt av å følge innbyggernes preferanser og dermed fører kommunen ut i økonomisk uføre. Fokus på å bli utregistrert kan trigge kommunestyrerepresentantene inn i en rolle hvor de tar politiske valg for å oppnå dette, og blir mer økonomisk ansvarlig. Det demokratiske grunnlaget kan stå i fare ved at innbyggernes ønsker kommer i andre rekke, bak de rasjonelle økonomiske valgene. ROBEK legger føringer for mer ansvarlige politikere, men

kan frykten for å havne på listen og ønsket om utregistrering føre til at politikerne blir mer opptatt av å være økonomisk ansvarlig enn å fokusere på innbyggernes preferanser? Det er derfor både interessant og viktig å se nærmere på hvilke konsekvenser det reduserte handlingsrommet ROBEK medfører, har for den økonomiske ansvarligheten til politikerne og hvilken innflytelse politikerne gir innbyggerne.

2.5 Oppsummering

I dette kapitlet har jeg introdusert ROBEK. Registeret er opprettet i forbindelse med at Kommunal- og regionaldepartementet ønsket å gjøre kontrollen av kommuneøkonomien mindre omfattende, og gi mer autonomi til kommunene. De kommunene som makter å holde økonomien i balanse skal slippe å få budsjett, låneopptak og garantistillelser kontrollert og godkjent fra departementet. Ansvar for kommuneøkonomien er på denne måten i større grad enn før lagt i kommunens egne hender. En erkjennelse om at kommuner kan komme i økonomisk uføre førte til et system der kommuner med økonomisk ubalanse må få budsjett, økonomiplan og regnskap kontrollert, og låneopptak og garantistillelser godkjent av departementet. Jeg har også satt problemstillingen i sammenheng med registeret. I neste kapittel vil jeg presentere det teoretiske rammeverket som legger grunnlaget for den videre behandlingen av problemstillingen.

Kapittel 3: Teoretisk rammeverk – tre perspektiver på politikernes mandat

I dette kapitlet skal jeg presentere det teoretiske rammeverket som danner grunnlaget for videre analyse av problemstillingen. For å kunne si noe om ROBEK-politikernes mandatforståelse har jeg valgt å benytte meg av teorien rundt bundet, fritt og usikkert mandat. Et medlemskap i ROBEK vil som oftest medføre en reduksjon i politikernes handlingsrom, og de kan oppleve en svekket maktfølelse. Hvordan politikerne forholder seg til det gitte handlingsrommet kan forstås ut i fra disse tre mandatoppfatningene, og fører således til forskjellige konsekvenser for økonomien og innbyggernes innflytelse. Jeg skal i dette kapitlet argumentere for at det er det frie mandatet som i størst grad er villig til å forbedre økonomien og få kommunen ut av ROBEK, mens det bundne mandatet er minst villig til dette. Svaret på hvorfor det er slik ligger i deres holdning til hvordan en representant best representerer de representerte. Midt mellom disse forståelsene finner vi det usikre mandatet, som ikke har et klart svar på hvordan politikerne skal representere. Dette fører til en usikker situasjon rundt hvordan handlingsrommet skal håndteres, og videre konsekvensene for økonomien og innbyggernes innflytelse. Jeg skal argumentere for at dette mandatet kan oppleve det reduserte handlingsrommet som noe positivt, og snu det til sin fordel. Mandatene må forstås ut i fra demokratiske prinsipper, og jeg starter derfor med å sette teorien inn i en demokratisk kontekst. Før jeg utdyper de tre ulike mandatoppfatningene vil jeg kort presentere deres plass i forhold til stil og fokus.

3.1 Demokratiforståelse

Teorien som blir presentert i de neste underkapitlene må forstås i sammenheng med ulike oppfatninger av demokratiske prinsipper. Demokrati betyr som kjent folkestyre, hvor samfunnets medlemmer skal delta i beslutningene som angår dem alle (Midgaard og Rasch 2004:11, 41). Av de to hovedtypene av demokratier, direkte og indirekte, er det i det moderne samfunnet mest snakk om indirekte demokrati. Dette betyr i hovedsak at samfunnets medlemmer styrer samfunnet i den forstand at de velger en liten gruppe, deres representanter, for å ta beslutninger på vegne av dem (Midgaard og Rasch 2004:11, 13). Innenfor demokratiforståelsen er det tre ideer som står sentralt; ideen om konkurranse, ideen om

deltakelse, og ideen om deliberasjon. Konkurransedemokratiet legger vekt på at politikerne må konkurrere om velgernes gunst ved å forsvare sine meninger og handlinger i åpne, frie og periodiske valg. Denne konkurransen virker som et disiplinerende tiltak, hvor representantenes ønske om å bli valgt/gjenvalgt fører til at de forholder seg til hovedstrømmingene i folket (Midgaard og Rasch 2004:13). Denne ideen legger til rette for at borgerne bare deltar i demokratiet den ene dagen det er valg. Ideen om deltakerdemokrati legger derimot vekt på at innbyggerne skal kunne engasjere seg og delta ved flere anledninger. Hovedmålet med denne ideen er å øke borgernes innvirkning på de demokratiske beslutningene. Deltakerdemokratiet skal sikre innbyggerne medbestemmelse, menneskelig utvikling, selvaktelse og politisk kompetanse (Midgaard og Rasch 2004:14).

Konkurransedemokratiet møter i tillegg kritikk for å være for aggregerende. Deltakerne avgir sin stemme, stemmene blir talt opp, og flertallet vinner. Demokratiet kan på denne måten ende opp med å reflektere innbyggernes snevre egoisme. Den tredje ideen, diskursteorien, legger derfor vekt på at aggregering av preferanser må suppleres med en forangående diskusjonsrunde med mål om konsensus. Her skal deltakerne legge frem sitt syn og de gode argumentene skal ha hovedfokus, i stedet for antall stemmer (Midgaard og Rasch 2004:14, 15).

I Norge blir disse ideene ivaretatt gjennom en kombinasjon av to idealer. Det ene idealet forholder seg til demokratiets spilleregler i form av prinsippet om at flertallet bestemmer. Det politiske systemet skal baseres på at det hele tiden er de gjeldende oppfatningene i befolkningen som skal bestemme den politiske retningen. Det er selvsagt ikke bare én gjeldende oppfatning. De ulike grupperingene i samfunnet har forskjellige interesser og meninger, men det er majoriteten som bestemmer resultatet. Det andre idealets oppfatning er at fellesskapet er viktigere enn enkeltmennesket, og plikter, rettigheter og atferd som er betraktet som normativt riktig skal være hevet over flertallets makt. Det handler om å representere kulturarven og utvikle samfunnet i tråd med de idealene samfunnet er tuftet på. Toleranse overfor minoriteter, hensyn til de som blir berørt av tiltak og likhets- og rettferdighetsprinsipper er essensielle elementer innenfor denne forståelsen (Olsen 1988: 156). Som vi skal se senere i kapitlet vektlegges disse to idealene og de tre ideene forskjellig i de tre mandatforståelsene.

3.2 Stil og fokus

Teorien om stil og fokus vil danne den overordnede rammen rundt mandatforståelsen. Ideen om stil og fokus stammer fra Edmund Burkes representasjonsteori. Han kombinerte de to begrepene, mens Eulau m.fl. har grunnet analytiske fordeler gjort et skille. Fokus handler kort fortalt om hvilke standpunkter, områder, grupper e.l. representanten skal konsentrere seg om å jobbe for. Eulau m.fl. (1959) har i deres studie av delstatspolitikere i USA avdekket tre fokusområder; distriktsorientert, statsorientert (delstat) og distrikts- og statsorientert (delstat). I denne avhandlingens sammenheng kunne det vært fruktbart å benytte seg av Offerdal og Ringkjøbs (2002: 84, 85) benevnelser som den politiske generalisten, ombudsrollen, partipolitikerens, lojalitetsvelgeren/sektorpolitikeren og husholderen. Jeg vil ikke gå dypere inn i forklaringen av fokus i og med at dette ikke er vesentlig for min problemstilling.

Stil handler om hvordan representanten skal representere dette fokuset. Skal han høre på sin egen dømmekraft og opptre som et fritt mandat, eller skal han ta imot instruksjoner fra sine velgere og på den måten ha et bundet mandat? Eulau m.fl. (1959) har delt stil inn i tre kategorier. De tre retningene betegnes som *trustee*, *delegat* og *politico*. I det videre arbeidet med teorien vil jeg bruke benevnelserne Johan P. Olsen (1988) har benyttet seg av, slik at *trustee* vil ha samme funksjon som et fritt mandat, *delegat* er et bundet mandat, mens *politico* vil være tilnærmet lik et usikkert mandat.

3.2.1 Fritt mandat

Tanken om et fritt og selvstendig mandat har vært en del av debatten rundt de folkevalgtes rolle i flere århundrer. Mandatforståelsen har vært sentral i utviklingen av politiske institusjoner både i Frankrike, USA og i England i det syttende og attende århundret. En av de politiske grupperingene som snakket varmt om denne type mandatforståelse var Whig-grupperingen i England. De mente forutsetningen for et parlament med gode muligheter for politisk utfoldelse måtte tuftes på politikere som var frie til å gjøre det de selv mente var til det beste for nasjonen. Grupperingen så på parlamentet som et organ for deliberasjon, hvor resultatene skulle være mer enn et aggregat av særinteresser (Birch 1972:30,37, 38). Edmund Burke forstod også representantenes rolle i sammenheng med deres plikt til å jobbe for nasjonen, og ikke spesielle interesser, og uttalte blant annet at representanten skal benytte seg

av ”...his unbiassed opinion, his mature judgement, his enlightened conscience...” (Birch 1972:39).

Hovedtanken bak et fritt mandat er med andre ord at den valgte politikeren, som skal representere velgerne, har som oppgave å løse politiske saker ved selvstendig tenkning. I forståelsen av selvstendig tenkning ligger det at representanten benytter seg av både en moralsk og rasjonell tolkning av problemstillingen. Den moralske tolkningen fokuserer på at representanten skal legge vekt på det han selv mener er riktig og rettferdig. Han følger samvittigheten, sine egne prinsipper og overbevisning. Den rasjonelle tolkningen forutsetter at representanten følger egen dømmekraft basert på vurdering av fakta, forståelsen av involverte problemer, og en vurdering av de ulike sidene i en sak (Eulau m.fl. 1959). Dette er viktig, fordi den eneste måten å ivareta de representertes interesser på er gjennom aktivt lederskap, eller statsmannskunst, som Johan P. Olsen kaller det. I dette ligger det at representanten skal formidle og styre. Det er politikeren oppgave å ta initiativ, klargjøre og skape handlingsalternativer. Han skal vinne oppslutning og skape flertall. Dette kan han gjøre på to måter. Enten ved å overbevise folket om hva som er deres eget beste, eller ved å forutsi hva folk vil slutte opp om, men aldri ofre sin egen vurdering. (Birch 1972: 39; Olsen 1988). Som vi skal se senere i kapitlet har det bundne mandatet et annet syn på dette. Politikere med et bundet mandat legger vekt på at det er de representertes oppgave å fortelle hva representantene skal gjøre. Det frie mandatet ser en interesseharmonie mellom de representerte og representantene, og slike instruksjoner er derfor unødvendig. De representerte mangler i tillegg den nødvendige informasjonen for å kunne gi gode instruksjoner, samtidig som representantene ikke har mulighet til å avdekke velgernes ønsker og preferanser. Det eksisterer også velgere som ikke gir uttrykk for sine ønsker (Eulau m. fl. 1959). Birch (1972:78) fremhever at samfunnet består av individer som har tilhørighet til mange forskjellige grupper og overlappende interesser, og dette er enda et argument for hvorfor representantene ikke kan representere enkeltinteresser.

Hvis ROBEK-politikerne er influert av et fritt mandat vil de legge mindre vekt på hva innbyggerne uttaler, og heller fokusere på hva som er det beste for kommunen. En politiker med god innsikt i fakta, konsekvenser og sin egen vurdering av situasjonen vil mest sannsynlig ønske å få kommunen ut av ROBEK-listen, og dermed jobbe for løsninger som bedrer økonomien. Han vil samtidig jobbe for å forbedre og opprettholde god kvalitet på

kommunens tilbud. Det er også viktig for denne representanten å vurdere om det riktige for økonomien er riktig for kommunen og innbyggerne. Denne politikeren stiler kritiske spørsmål ved moralske aspekter og diskuterer anstendigheten ved ulike forslag, for eksempel kutt i eldreomsorgen (Jenssen 2010:212, 213). Hva som er best for kommunen er selvsagt et spørsmål som kan gi forskjellige svar alt etter hvem du spør, og en person kan også oppleve en konflikt med sin egen vurdering hvor det moralske og det rasjonelle ikke nødvendigvis har løsninger som samsvarer. Jeg vil likevel anta at av de tre retningene som presenteres, er det den frie mandatforståelsen som legger størst vekt på å få økonomien i balanse.

Teoriens syn på velgernes kunnskapsnivå er enda en grunn til at politikerne ikke kan opptre med bundet mandat. Får å kunne ta beslutninger som en statsmann, basert på selvstendig analyse, må representanten ha ervervet seg kunnskap og forståelse for hva som er best for samfunnet. Disse egenskapene er noe som mennesker ikke besitter helt uten videre. Kunnskap er fordelt ulikt i samfunnet, og ikke alle vet sitt eget beste (Heywood 2007). Disse tankene stammer fra antikkens Hellas, hvor Platon snakket varmt om prosessen som skulle gjøre folk egnet til å bli representanter. Denne prosessen skulle gi representantene en høyere moral, nødvendige ferdigheter, og et helhetssyn (Olsen 1988: 163). Edmund Burke så på representasjon som en moralsk plikt som de med utdanning, kunnskap og forståelse skulle benytte seg av, for å jobbe for at interessene til de mindre heldige ble ivaretatt. J. S. Mill fremhevet at selv om alle har rett til å bli representert, er ikke alle meninger like mye vert. Han ønsket derfor et system hvor de med akademisk utdanning skulle ha flere stemmer enn de med dårlig utdanning (Heywood 2007: 249). Olsen (1988: 163, 164) fremhever empirisk forskning som understreker de representertes manglende motivasjon og kompetanse for politisk deltakelse. Det blir trukket frem at de har et uklart syn, de handler ikke konsekvent, og mangler meninger om viktige politiske spørsmål. Arblaster (2002:3, 18) på sin side trekker frem Sokrates dødsdom og den demokratiske valgte Hitler som to sterke bevis på at folkets preferanser ikke nødvendigvis er de beste for samfunnets utvikling.

En ROBEK-politiker som opptrer med fritt mandat vil derfor ha god utdanning, og søker å benytte seg av denne. Selv om representanten opptrer som uavhengig i forhold til interesser og andre som ønsker å påvirke hans beslutninger, vil han, med bakgrunn i hans sans for fakta og konsekvenser, lytte til eksperter og fagfolk. Han vil også stille seg positiv til hjelp fra både fylkesmannen og rådmannen. Politikerne som opptrer med et fritt mandat vil ikke

nødvendigvis nedprioritere innbyggernes preferanser, men i den situasjonen hvor en kommune havner på ROBEK, og den økonomiske friheten er begrenset, vil politikerne være nødt til å handle ”riktig”. Det er nærliggende å tro at politikere som har kommunens beste i tankene vil forsøke å gjenvinne den økonomiske autonomien, slik at politikerne igjen kan ta plass i førersetet og styre kommunen uten ROBEKs konsekvenser hengende over dem.

Bindende instruksjoner er å anse som uheldig i og med at representanten skal representere hele nasjonen, og ikke bare sine egne velgere eller særinteresser. Hensikten med representasjon og forsamlinger er ikke partikulær, men generell. I en kommunekontekst vil dette si at politikeren skal jobbe for kommunens beste, og ikke særinteresser. Dette blir ansett for å være en sperre mot kortvarige og overflatiske interesser, samtidig som de skal beskytte verdier og rettigheter som må være hevet over flertallets makt (Narud og Valen 2007; Olsen 1988: 164). Dette leder også til representantens oppgave med å ta opp og kjempe for saker de tror på, selv om det er en risiko for at de vil tape ved neste kommunevalg (Olsen 1988: 165).

Representanter fra ROBEK-kommuner vil derfor forsvare upopulære, men nødvendige tiltak. De vil anse det som viktigere at kommunen forbedrer økonomien og tilbudene, enn at de forverrer sin egen situasjon i forhold til gjenvalg. Det er samtidig viktig å poengtere at representanten godt kan fronte innbyggernes interesser, så lenge de er forenelig med langsiktig tenkning og er i overensstemmelse med de verdier som samfunnet er bygget opp rundt, og så lenge representanten ikke fronter særinteresser for særinteressens skyld.

I forståelsen av det frie mandatet ligger også tanken om at deliberasjon er viktig (Narud og Valen 2007). Deliberasjon blir av Habermas definert som en fornufts- og overbevisningsprosess, og en prosess hvor verdispørsmål står sentralt. Deliberasjon sikter mot enighet rundt hva som er godt, rettfærdig og akseptabelt i forhold til menneskenes sosiale relasjoner. Det legges også vekt på at gode argumenter kan forandre behovsfortolkninger og verdiorienteringer, og hviler videre på rettfærdig regulerte forhandlingsprosesser, hvor argumentasjonen er rettet mot pragmatiske, etiske og moralske spørsmål (Habermas 1995: 34, 35, 37). Deliberasjon er viktig for å avdekke det felles beste. Det felles beste skal ikke forstås som et aggregat av meningene rundt den beste løsningen, men en diskusjon hvor meninger rundt den beste løsningen utveksles og en felles enighet oppstår rundt hva som er det beste for fellesskapet. Rousseau har kalt dette *the general will*, mens Hegel benevner dette fenomenet som *the universal will*, som igjen omfatter *the rational will*. I den siste benevnelsen ligger det

implisitt at det felles beste skal ta høyde for rasjonelle og moralske vurderinger og hvordan samfunnet skal utvikles (Birch 1972:93, 94). Når kommunestyrepolitikere setter debatt og deliberasjon så høyt viser de at de ikke bare er interessert i å overbevise sine motstandere, men de viser også at de er åpne for å bli presentert bedre motargumenter og selv bli overbevist til å bytte holdning. Diskusjonen rundt hva som er det riktige å gjøre skal handle om hva som er det riktige for akkurat den kommunen, dens innbyggere og utvikling. Hvis dette skal være hensiktsmessig må handlingsrommet til politikere tillate forskjellige løsningsforslag, og da må representantene samtidig jobbe for å få kommunen utregistrert fra ROBEK. Et fritt mandat vil samtidig se det som viktig å diskutere hvilke tiltak som er riktig for at deres kommune skal nå målet.

Som jeg har påpekt, vektlegges ideen om deliberasjon høyt i det frie mandatet. Videre ser vi at den elitistiske fremtoningen til mandatforståelsen gjør det vanskelig å sikre deltakelsen til innbyggerne. De er ikke sikret at politikere representerer deres holdninger og meninger etter at de har gjort sin borgerplikt ved kommunevalget. Politikernes analyse over hva som er det moralske og rasjonelt riktige å gjøre for kommunen trenger ikke samsvare med innbyggernes preferanser. Forståelsen av mandatet gjør det også vanskelig å nå politikere mellom valgene.

Den tredje ideen, ideen om konkurranse, ser heller ikke ut til å virke disiplinerende på en politiker med denne oppfattelsen av mandatet. Politikeren skal heller selge sine meninger til folket, i stedet for å konkurrere om velgernes gunst. Det er viktigere for denne politikeren å gjøre det han mener er riktig, og deretter heller ta konsekvensene av å gjøre et upopulært valg. Innbyggernes preferanser er i denne forståelsen heller ikke sikret ivaretagelse.

Som en oppsummering av det frie mandatet ser vi at for å kunne opptre med dette mandatet må politikeren være aktiv og ha spillerom. Det må være plass i lokaldemokratiet for politisk vurdering og utfoldelse. I en situasjon hvor det politiske handlingsrommet er redusert, vil en slik type politiker jobbe for å øke handlingsrommet. For å få dette til må kommunen ut av ROBEK. Et fritt mandat vil derfor prioritere den økonomiske utviklingen til kommunen. Vi har også sett at det beste for kommunen er førsteprioritet, og at innbyggernes egne preferanser ikke skal ha hovedfokus. Dette leder til en formulering av to hypoteser hvis ROBEK-politikeren oppfatter sitt mandat som fritt.

Hypotese nr 1: *Et fritt mandat er positivt for den økonomiske utviklingen til en kommune.*

Hypotese nr 2: *Et fritt mandat er negativt i forhold til innbyggernes innflytelse.*

3.2.2 Bundet mandat

I motsetning til fritt mandat forutsetter det bundne mandatet et tett forhold mellom de representerte og representantene. Denne tilnærmingen er preget av at representanten tar i mot ordre og instruksjoner fra innbyggerne. Rollen som representant skal forstås i den retningen at han lar seg instruere og veiledes av dem han representerer gjennom å forholde seg til løftene han kom med i valgkampen. Eget skjønn, egen dømmekraft og egne preferanser er derfor uviktig, og skal ikke være en del av mandatrollen (Heywood 2007: 249; Jenssen 2013: 200; Olsen 1988: 162).

Det frie mandatet kan sees i sammenheng med Whig-grupperingen, mens det bundne mandatet kan sees i sammenheng med dets motsatt; Tory-grupperingen. Disse mente representantens oppgave var å bringe frem de representertes klagemål for *suverenen* (Birch 1972:38). Tanken om det bundne mandatet fikk også fotfeste da det amerikanske politiske systemet skulle etableres. Det var viktig å utforme de politiske institusjonene slik at representantene skulle opptre som delegater, samtidig som de fikk minimale muligheter til å utvikle selvstendighet (Birch 1972:42). Eulau m.fl. (1959) peker på at forståelsen av denne tilnærmingen kan gi rom for tolkning av hvor bundet man skal være av velgernes instruksjoner. For noen er det viktig å følge instruksene til punkt og prikke, slik at politikerne kan ende opp med å gå mot sine egne vurderinger, mens andre igjen nøyer seg med konsultasjoner med folket. Poenget med et bundet mandat, sett fra et amerikansk ståsted, er i hovedsak at det ligger nærmere direktedemokratiet enn hva det frie mandatet gjør, slik at innbyggerne i større grad kan delta i de demokratiske prosessene (Birch 1972:43).

Dette kan føre til at representanter med et bundet mandat vil prioritere egne velgere fremfor kommunens behov. Som delegat for velgerne står kommunepolitikerne ofte overfor dilemmaer om hvilke hensyn som bør vektlegges. Der prioriteringer som vil bedre kommunens økonomi og forbedre muligheten til å komme seg ut av ROBEK-listen vil gå på bekostning av velgernes ønsker, vil representanten arbeide for velgerne. Det kan også tenkes

at representanten føler seg som en talsmann for spesielle grupper, områder eller sektorer, og fremmer deres preferanser. Dette kan forhindre en bedring, og i verste fall forverre økonomien, i den forstand at representantene kjemper frem gode løsninger for sine grupper uten å ta hensyn til hva kommunen har råd til av prioriteringer.

Tilhengere av denne forståelsen er ofte tilbøyelig til å støtte ordninger som kopler representanten tettest mulig opp til de representerte. Det kan løses med blant annet å gi velgeren initiativrett, tilbakekallingsrett og oppløsningsrett, samt bruk av folkeavstemminger. I små kommuner har innbyggerne i tillegg mulighet til å utøve direkte kontroll av sine representanter (Heywood 2007: 251; Offerdal 2003:366; Olsen 1988: 162). Selv om velgerne i norske kommuner ikke har oppløsningsrett og formell tilbakekallingsrett, vil likevel tanken på ikke å bli gjenvalgt ved neste kommunevalg prege representantenes atferd. Det vil bidra til at representantene frykter å gjennomføre tiltak og støtte forslag som ikke har rot i velgernes preferanser og holdninger. Representanten vil unngå konflikt med velgerne. En antakelse kan være at ønsket om å bli gjenvalgt ved neste kommunevalg vil være i fokus når avgjørelser skal tas. Dette kan hindre politikerne i å ta beslutninger som kan bedre kommunens økonomi. Kommunepolitikerne vil også kunne føle større nærhet til velgerne enn det rikspolitikere gjør, og derfor føle et ekstra press for å unngå å ta avgjørelser som er negativt for kommunens innbyggere. Offerdal (2003:367) argumenterer for at kommunepolitikere kan oppfatte det som et problem å måtte argumentere for sine handlinger og standpunkt i møte med innbyggere de kjenner og møter i det daglige. Representanter i små kommuner kan ha personlige relasjoner til de berørte partene, og en antakelse kan derfor være at de kan ha aversjoner mot å være positivt innstilt til tiltak som gir kjentfolk negative assosiasjoner til representanten.

Siden representanten skal formidle velgernes ønsker, er det ikke noe krav om at politikeren må besitte kunnskaper som befolkningen ikke har. Det er derfor ikke et krav om at man må ha spesielle forutsetninger eller utdanning for å bli representant. Det sentrale er at man klarer å få gjennomslag for de representertes preferanser. I motsetning til den elitistiske fremtoningen til den frie tilnærmingen, er det bundne mandatet rotfestet med tanke på at det er små kompetanseforskjeller mellom representanten og den representerte (Olsen 1988: 162). Man kan ikke utelukke at godt utdannede representanter vil oppfatte sitt mandat som bundet, men politikeren vil ha liten nytte av kompetansen, med mindre den er nyttig i forbindelse med å overtale andre representanter til å støtte ens sak. Forståelsen av vedtakenes konsekvenser kan

på grunn av dette også bli mindre vektlagt, og i noen tilfeller uviktig i kampen om å tilfredsstille innbyggernes preferanser. Det kan også tenkes at dårlig utdannede representanter ikke ser sammenhengen mellom dårlige beslutninger, ROBEK-medlemskap og redusert handlingsrom. Representanten vil heller ikke la seg påvirke av fagfolk og eksperters analyser og råd. Rådmannen og fylkesmannens rolle i å forbedre kommuneøkonomien vil også bli mindre verdsatt.

Denne tilnærmingen legger liten vekt på diskusjon og debatt. Representantene skal viderefremde de representertes krav, og på den måten vil fora hvor meninger utveksles og diskuteres ha liten nytte, i og med at representanten har klare instruksjoner på hva han skal mene. Det er prinsipper og ideologiske synspunkter som styrer resultatet, hvor problematisering av meningene ikke finner sted (Jenssen 2013:200, 205; Olsen 1988). Dette sammenfaller med det Jenssen (2010:210) har døpt *politisk advokat*, hvor representantene samles for å avgjøre hvilke mål, interesser eller preferanser som har samlet flest stemmer, og forhandlinger bærer preg av allianser og særinteresser. Denne mandatforståelsen stiller derfor visse krav til samfunnets oppbygging. Samfunnet må være stabilt, hvor interessene er lette å avklare og organisert i store og stabile grupperinger. Din plassering i de sosiale strukturene bestemmer også interessene, ressursene, motstandere og alliansepartnere (Olsen 1988). Representantene vil se det som lite hensiktsmessig å bruke tid på å debattere og belyse ulike sider av en sak. Slik praksis er ment til å overbevise andre om at deres standpunkt er det rette, men også selv ende opp med å bytte mening. Dette er uhørt for en bundet representant.

Samfunnsinteressenes klare organisering skal også bidra til at representantene til en hver tid vet hvem de kan regne med å få støtte fra, men også hvem som har konkurrerende interesser. Beslutninger vil derfor bli tatt i forhold til hvilket alternativ som har flest tilhengere, og ikke i forhold til det forslaget med best argumenter.

I forhold til de tre ideene til demokratisk styre ser vi her at diskursideen nesten er fraværende. Et bundet mandat legger vekt på aggregering av stemmer, og at representanten skal overtale andre representanter til å støtte hans forslag heller enn å argumentere og overbevise med bedre argumenter. Dette er en følge av at de to andre ideene vektlegges slik de gjør. Ideen om konkurranse blir ivaretatt gjennom det tette forholdet mellom de representerte og representantene. Den som best representerer innbyggernes tanker om kommunens utvikling vinner neste valg. Dette fører som nevnt med seg en kultur hvor politikerne slavisk følger

innbyggernes preferanser. Teorien legger vekt på at politikernes valgløfter skal overholdes, og et brudd på dette kan medføre at de taper konkurransen. Hvis politikerne må revidere sine løfter må de være oppmerksom på at det er deres egne velgere som definerer revideringen, og ikke andre interessegrupper. Innbyggernes interesse blir på denne måten i høyeste grad belyst, og sikrer deres deltakelse.

Det bundne mandatet er ment som en sikring mot at representantene skal bruke den tildelte makten til egen vinning. James Madison så på representasjon som enten et verv hvor representanten fremmet velgernes meninger, eller som et verv hvor ens personlige interesser ble fremmet. Han så på det første alternativet som det beste (Birch 1972:80). Med et bundet mandat kan man likevel ende opp med få resultater og vise til, i tillegg til at mulige løsninger blir umulige (Jenssen 2013:207). Et system hvor representantene skal opptre som talsmenn for sine velgere vil i tillegg bare kunne løse uenigheter i de sakene hvor partene er åpne for kompromisser (Birch 1972:86). Med tanke på den økonomiske situasjonen til ROBEK-kommunene er det lett å se for seg at slike scenarioer kan oppstå. Kutt i budsjettet og omstrukturering er gjerne forbundet med at noen kommer tapende ut av situasjonen, og i slike tilfeller vil et bundet mandat kjempe for sine velgere og være vanskelig å forhandle med. Et bundet mandat viser seg å være lite hensiktsmessig i samfunn hvor det er flere store motstridende interesser å ta hensyn til (Birch 1972:87).

Et bundet mandat vil se begrensningene ved et redusert handlingsrom på den måten at ikke alle preferansene kan tilfredsstilles. Dette fører til en situasjon hvor politikeren må gjøre prioriteringer for å få budsjettet i balanse. Et slikt mandat vil vegre seg for å gjøre dette. Representanten er tross alt velgernes talsperson og ”advokat”, og gjør seg selv arbeidsledig ved å motarbeide sine velgere. Da er det lettere å skylde på den dårlige økonomien når innbyggerens preferanser ikke kan oppnås, enn faktisk å være den store stygge ulven som gjør upopulære tiltak for å bedre økonomien. Det er derfor lettere å jobbe videre innenfor det reduserte handlingsrommet, enn å foreta vanskelige økonomiske prioriteringer. Ut i fra dette har jeg utledet to hypoteser om hva som vil være realiteten hvis ROBEK-politikerne oppfatter mandatet sitt som bundet.

Hypotese nr 3: *Et bundet mandat er negativt for den økonomiske utviklingen til en kommune.*

Hypotese nr 4: *Et bundet mandat er positivt i forhold til innbyggernes innflytelse.*

3.2.3 Usikkert mandat

Olsen (1988: 166) argumenterer for at det finnes en tredje måte å forstå mandatet på. Denne tilnærmingen er utviklet etter hvert som arbeidsmengden har økt, samfunnsorganiseringen og politiske institusjoner har forandret seg, og kompetanseforskjellene er utjevnet. De to andre mandatforståelsene bygger på graden av involvering i den politiske prosessen, hvor enten representantene eller de representerte har mest å si. Et usikkert mandat bygger på usikkerheten rundt mandatets rolle og hvilken posisjon politikeren skal ha. De representerte og representantene opptrer like aktivt, og det å vinne valg gir ikke representanten absolutt autoritet. Offerdal (2003:373) argumenterer for at en stor del av de norske borgerne, sammenlignet med andre land, har erfaring fra politiske verv. Mange innbyggere har dermed kunnskap om hvordan kommunepolitikken fungerer, og vet hvordan de skal fremme sine interesser og påvirke kommunepolitikere fra utsiden. Dette fører til en situasjon hvor representanten er usikker på hvilken autoritet han har.

I takt med samfunnsutviklingen har arbeidsmengden og antall saker økt. Dagens samfunnsstruktur gjør det vanskelig å utforme partiprogram, gå til valg på dette, og bare forholde seg til programmet gjennom valgperioden. Hvis man er bundet til partiprogrammet i for stor grad vil dette skape problemer når uventede situasjoner oppstår. Politikken preges i dette tilfellet av at representantene ofte støter på utfordringer som ikke er drøftet og diskutert i valgkampen. Løsningen på dette problemet er at representanten kontinuerlig må overbevise folket og andre involverte parter om deres meninger og politiske tiltak (Jenssen 2013: 200; Olsen 1988: 166). Et annet aspekt ved det moderne samfunnet er at individer sjelden føler tilknytning til bare én gruppe eller et saksområde. Fritt mandat forutsetter at samfunnet er et aggregat av enkeltindivider, mens bundet mandat ser for seg en samling av lett identifiserbare interesser som er samlet i store og stabile grupperinger. Det usikre mandatet legger vekt på at samfunnsinteressene til mennesker er intrikate, slik at det er en viss risiko ved å forsøke predikere velgernes preferanser. Vi føler tilhørighet til flere grupper og interesser, og er tilbøyelig til å ha flere medlemskap og identiteter. I en kommune hvor det fattes et stort antall vedtak vil det være svært mange kombinasjonsmuligheter i forhold til preferanser. Dette betyr samtidig at vi ikke kan forvente at det finnes velgere som er helt enig med det partiprogrammet de har stemt frem i kommunevalget, noe som også betyr at representantene aldri kan tilfredsstille alle representerte (Olsen 1988: 167, 168).

En måte å forstå mandatet på er å forestille seg en skala hvor bundet og fritt mandat befinner seg på hvert sitt ytterpunkt. Når man nærmer seg midten kan rolleforståelsen opptre samtidig, eller enkeltvis etter hva situasjonen krever. Oppstår fritt og bundet mandat samtidig kan dette gi grunnlag til konflikt. Usikkert mandat er derfor mer sensitiv i forhold til motstridende alternativer i forhold til rolleforståelsen, men også mer fleksibel rundt håndteringen av denne tolkningen (Eulau m.fl. 1959). Dette vil være med på å skape en usikkerhet i forhold til hvordan representanten skal opptre. Skal han følge sin egen overbevisning, eller skal han høre på innbyggerne, og hvilke innbyggere skal han tilfredsstillere? Dette kan gi utslag i at ROBEK-politikerne ønsker å jobbe for mange forskjellige aktører, kanskje ikke samtidig, men ut i fra situasjonens påvirkning. I en ROBEK-kommune kan man derfor finne kommunestyrepolitikere som i enkelte situasjoner er svært opptatt av å oppfylle innbyggernes preferanser, og i andre situasjoner er mer fokusert på å få til en sunn kommuneøkonomi. Et slikt mandat kan på grunn av dette oppfattes som lite konsekvent og vanskelig å plassere. Det er også en viss usikkerhet i hvor dedikert politikeren er i å forbedre økonomien.

Bundet og fritt mandat fokuserer på forholdet mellom de representerte og representantene, mens det usikre mandatet tar høyde for at beslutninger og forhandlinger også kan tilskrives andre institusjoner. Det er ikke bare i kommunestyret beslutninger tas, og det er ikke bare velgernes preferanser som er hovedgrunnen for beslutninger. Det er ofte uklart hva innbyggernes preferanser faktisk er, og partiene har ofte ikke fastsatte standpunkt rundt alle lokalpolitiske spørsmål. Flere institusjoner har påvirkningskraft og beslutningskraft, samtidig som det finnes flere måter for de representerte å påvirke politikerne. Representantene har ikke monopol på beslutningsmakten, ei heller monopol på å representere velgerne. I tillegg til å velge sine representanter ved kommunevalg er innbyggerne i økende grad delaktig i både aksjoner, underskriftskampanjer og protester (Offerdal 2003:362; Olsen 1988: 168, 169). Når innbyggerne øker sin innflytelse gjennom slike aktiviteter, vil politikerne oppleve at deltakelsen i de politiske beslutningene ikke lenger er forbeholdt de folkevalgte. Da kan også nye løsninger komme på banen, slik at saker man trodde var opplagt og ferdigbehandlet kan få et nytt og endret resultat (Jenssen 2013: 200, 201). Dette er særlig relevant i et deliberativt perspektiv, hvor preferanser og resultater ikke er fastsatt på forhånd. I en kommune kontekst vil instanser høyere opp i det politiske systemet også spille inn på hva representantene kan beslutte. Statens vedtak og innspill, gjennom Stortinget og regjeringen, har direkte innflytelse på kommunesektoren, og legger dermed også føringer for hva kommunestyret kan og skal

gjøre (Jacobsen 2009; Jenssen 2013:200). I og med at flere instanser og aktører er delaktig i beslutningsprosessen, både formelt og uformelt, vil handlingsrommet oppfattes som uoversiktlig.

En kommunestyrerepresentant er i forhold til dette mandatet derfor nødt til å ta hensyn til at hans opprinnelige meninger og standpunkter kan forandres etter påvirkning fra andre aktører enn andre folkevalgte. Det kan derfor tenkes at fylkesmannen har stor innflytelse på ROBEK-kommunene. De råd og veiledninger fylkesmannen gir i forhold til økonomien kan nok oppfattes som førende, samtidig som han har direkte makt i forhold til budsjett, økonomiplan og regnskap (regjeringen 2013a; regjeringen 2013c). Fylkesmannen og rådmannen kan i en økonomisk krisetid, slik forholdene i ROBEK-kommunene kan beskrives, oppfattes som personer med kompetanse og løsninger på problemet og tilskrives mye makt. Kommuner som står overfor økonomiske omstillinger vil også kunne møte press fra ulike sektorer, samtidig som andre interesser som er berørt vil ønske å påvirke kommunestyret. Innbyggerne kan påvirke representantene gjennom flere kanaler, slik at representantene må regne med press fra for eksempel aksjonsgrupper og media.

Det usikre mandatet kan sees på som en demokratisk staffasje, hvor representantene ikke har mulighet til å utøve politikk. De økonomiske rammene, statlige pålegg, rådmannens beregninger og vedtatte handlingsplaner legger sterke føringer for representantenes vedtak (Jenssen 2010: 209, 210). Hvis ROBEK-kommunene har et ønske om å komme ut av listen er det mulig å tenke seg til at representantene fort kan havne i denne situasjonen, hvor fagfolk og fakta har den reelle beslutningsmakten. Det er likevel mulig for politikerne å beholde kontrollen over beslutningene, selv om mandatet oppfattes som usikkert. Hvis politikerne drøfter de nye faktaene og sidene av en sak kan de folkevalgte fortsatt bestemme kommunens utvikling. Samfunnsstrukturen og de mange påvirkningskanalene kan samtidig gjøre det lettere for det usikre mandatet å diskutere hvilke prioriteringer som skal til for å forbedre økonomien. Det er ikke fastsatt på forhånd hvilke preferanser politikerne skal støtte, noe som gjør det enklere for politikerne å bytte standpunkt, men også i forhold til at de kan begrunne vedtakene i kommunens ROBEK-situasjon, at nye opplysninger er dukket opp, eller at innbyggerne viser forandring i preferansene. Politikerne viser fleksibilitet i forhold til å vedta gode politiske løsninger, og lar den pragmatiske siden vises. På denne måten lever og utvikles demokratiet. I vanskelige saker hvor utfallet er upopulært blant befolkningen kan

representantene også benytte kommunens ROBEK-situasjon til sin fordel. De kan gi økonomien skylden for at de må gjøre upopulære vedtak, og på den måten bruke handlingsrommet til sin fordel. I stedet for at ROBEK fører til redusert handlingsrom fører den økonomiske situasjonen til at politikerne får større handlingsrom. De kan skyldes på økonomien for å få gjennomslag for politikk de anser som nødvendig, men som innbyggerne ellers ikke ville funnet seg i.

Det vi ser i forhold til det usikre mandatet er at de tre demokratiske ideene kan bli ivaretatt, samtidig som de står i fare for ikke å bli ivaretatt. I forhold til den politiske konkurransen kan dette mandatet være gunstig. Politikerne har valgløftene i fokus, hvor de forsøker å gjennomføre det innbyggerne valgte dem for å gjøre. Samtidig påvirkes de av innbyggernes omskiftende meninger, og forsøker stadig å tilfredsstille velgerne.

Ideen om deltakelse kan også karakteriseres som god i forbindelse med det usikre mandatet. I og med at politikeren er lydhør for aksjonsgrupper og protester, og innbyggernes forandrede meninger, kan man si at velgerne har mulighet til å engasjere seg utenom kommunevalget. Det finnes likevel en bakdel ved dette. De politiske organisasjonene og partiene har tradisjonelt vært en ressurs for de svake i samfunnet. En fare med å la aksjoner, spontane markeringer og andre organiseringer som ikke er en del av de formelle politiske institusjonene få påvirkningskraft, er at det gjerne er de ressurssterke som får sine interesser ivaretatt (Offerdal 2003: 372).

Den siste ideen, teorien om diskurs, kan få ulike utfall. I det ene tilfellet kan debatt og diskusjon bli overflødig, fordi politikerne bare vurderer de forslag og endringene rådmannen kommer med, og rådene og ekspertisen fylkesmannen har kan bli de førende holdningene til kommunestyret i arbeidet med å oppnå utregistrering av ROBEK. På den andre siden kan aksjonsgrupper og innbyggernes interessegrupper skape nytt engasjement rundt saker som gjør at en ny runde med behandling må til, der andre aspekter belyses og drøfting av alternativer må til. ROBEK-situasjonen kan også gjøre det lettere å diskutere økonomiske løsninger som ikke er til fordel for innbyggernes preferanser, og dermed bruke registreringen til noe positivt.

Vi ser tydelig at det usikre mandatet kan møte handlingsrommet på flere måter. Måten vil variere alt etter om det heller til et fritt eller til et bundet mandat. Konsekvensene for

økonomien og innbyggernes innflytelse vil dertil også variere. En annen mulighet er at det usikre mandatet skaper et større handlingsrom, på den måten at situasjonen kommunen er i frigjør politikeren til å gjøre nødvendige prioriteringer og utvikle kommunen i en ønskelig retning. Ut av dette har jeg formulert fire hypoteser for hvilke resultater et usikkert mandat kan føre til.

Hypotese nr 5: *Et usikkert mandat er positivt i forhold til innbyggernes innflytelse og økonomiens utvikling.*

Hypotese nr 6: *Et usikkert mandat er negativt i forhold til innbyggernes innflytelse og økonomiens utvikling.*

Hypotese nr 7: *Et usikkert mandat er negativt for den økonomiske utviklingen og positivt i forhold til innbyggernes innflytelse.*

Hypotese nr 8: *Et usikkert mandat er positivt for den økonomiske utviklingen og negativt i forhold til innbyggernes innflytelse.*

3.3 Forventninger til funn

På bakgrunn av den utledede teorien vil jeg i dette underkapitlet samle forventningene jeg har til funn avhengig av politikerenes mandatoppfatning. Jeg vil i kapittel 4.5 *Operasjonalisering av avhengig variabel* redegjøre for hvordan jeg skal måle mandatforståelsen, men her holder det å nevne at jeg skal benytte meg av to indekser som avhengige variabler. Den ene, indeks for politikkskaping, vil måle respondentenes tilbøyelighet til å ønske å skape politikk. En høy verdi på denne indeksen vil være med på å bekrefte ROBEK-politikernes oppfatning av egen rolle som uavhengig, mens en lav verdi indikerer at de oppfatter rollen som bundet. Den andre, indeks for bundethet til innbyggerne, måler respondentenes tilbøyelighet til å kjempe for innbyggernes preferanser. En høy verdi på denne indeksen vil indikere at politikeren oppfatter mandatet som bundet, mens en lav verdi går i retning av et fritt mandat. En verdi midt på treet, det nøytrale midtpunktet på skalaen, vil signalisere en usikker mandatoppfatning. Funn som ikke er forventet i forhold til et bundet og fritt mandat vil også indikere et usikkert mandat.

Gjennom presentasjonen av det teoretiske rammeverket er det belyst ti aspekter som det vil være ulike resultater på, avhengig av hvilket mandat som er den fremtredende oppfatningen. Det første aspektet gjelder om de representerer spesielle interesser eller generelle interesser. Det andre aspektet omhandler forholdet til eksperter og fagfolk. Lytter de til deres råd, eller blir de ignorert? Det tredje aspektet tar for seg om de analyserer alternativene som er gjeldende, eller ikke. Det fjerde tar for seg hvordan representantene forholder seg til negative tilbakemeldinger fra innbyggerne. Det femte ser på holdningen til valgløfter. Det sjette og syvende omhandler henholdsvis viljen til samarbeid og konfliktløsning. Det åttende aspektet gjelder synet på debatt, mens det niende tar for seg innbyggernes innflytelse og det tiende aspektet ser på politikernes holdninger til økonomisk styring.

For å kunne besvare problemstillingen på en oversiktlig måte, har jeg systematisert representantenes mandatsyn i tre ulike deler av beslutningsprosessen. Denne delen er naturlig å dele inn i input, output og prosessen (withinputs). Inputs handler om kravene innbyggerne retter mot politikerne, og hvilke preferanser politikeren skal søke å oppfylle. I dette tilfellet handler inputs om hvem representanten representerer. Er det fra innbyggerne, interessegrupper, media, eller lar de sin egen oppfatning av hva som er rett og galt styre? Outputs handler om de faktiske beslutningene og politikernes handlinger. I forhold til min case handler outputs om hvilke resultater representantene mener er viktig. I den forbindelse har jeg valgt å legge vekt på hva de mener først og fremst er viktig å få ut av kommunestyrets behandlinger, hvordan de forholder seg til forvaltningen av kommunens ressurser og økonomi, og om resultatene i kommunestyret gjenspeiler mandatenes holdninger. Withinputs, eller prosessen, fokuserer på hva som foregår innad i det politiske beslutningsapparatet, og ser på hvilke andre aspekter som kan påvirke beslutningsresultatet. I dette tilfellet har jeg valgt å la withinputs handle om hvordan de samhandler med andre aktører, hvordan de samhandler med kommunen og hvordan de forholder seg til lover og fastsatte prosedyrer for behandling av saker i kommunestyret (Heywood 2007: 19, 20; Østerud 2007: 32). Input, withinput og output, samt variabler som direkte omhandler ROBEK og kontrollvariabler, vil danne hovedstrukturen i den videre behandlingen av empirien. De ti aspektene vil testes under input, withinput og output. Noen går igjen i alle tre delene, mens enkelte bare blir behandlet under én av delene.

Tabell 3.1: Forventninger til funn i forhold til mandat, aspekter og input/withinput/output/ROBEK/kontrollvariabler

Aspekter som testes	Fritt mandat	Usikkert mandat	Bundet mandat
Input			
Spesielle eller generelle interesser	Generelle	⇔ Men mer spesielle	Spesielle
Forhold til fagfolk og eksperter	Positiv	⇔ Men mer positiv	Negativ
Holdning til analyse av alternativer	Positiv	Kan gå i begge retninger	Negativ
Holdning til negative tilbakemeldinger fra innbyggerne	Ikke vektlagt	⇔ Var for negative tilbakemeldinger	Ønsker ikke negative tilbakemeldinger
Holdning til valgløfter	Nøytral	⇔ Men mer positiv	Positiv
Withinput			
Holdning til samarbeid	Positiv	⇔ Men mer positiv	Nøytral
Holdning til konfliktløsning	Positiv	⇔ Men mer positiv	Nøytral
Holdning til analyse av alternativer	Positiv	Kan gå i begge retninger	Negativ
Holdning til debatt	Positiv	Kan gå i begge retninger	Negativ
Forhold til fagfolk og eksperter	Positiv	⇔ Men mer positiv	Negativ
Innbyggernes innflytelse	Negativ	Positiv	Positiv
Output			
Holdning til økonomisk styring	Positiv	Kan gå i begge retninger	Negativ
Spesielle eller generelle interesser	Generelle	⇔ Men mer spesielle	Spesielle
Forhold til fagfolk og eksperter	Positivt	⇔ Men mer positiv	Negativt
Holdning til analyse av alternativer	Positivt	Kan gå i begge retninger	Negativt
ROBEK			
Positiv til samarbeid for å få kommunen ut av ROBEK	Ja	⇔ Men mer positiv	Nei
ROBEK påvirker den politiske beslutningsprosessen	Ja	Ja	Nei
ROBEK påvirker hvilke saker som får interesse	Ja	Ja	Nei
Handlingsrommet er redusert p.g.a. ROBEK	Ja	Kan gå i begge retninger	Ja
Kontrollvariabler			
Utdanning	Høy	Ubetydelig	Lav
År bodd i kommunen	Ubetydelig	Ubetydelig	Mange år
Medlem/leder av komité/utvalg/formannskapet	Ja	Ubetydelig	Nei

I tabell 3.1 ser vi et forenklet sammendrag av hvilke funn jeg forventer å finne alt etter hvilket mandat som trer frem. Som vi ser blir ikke alle aspektene testet under hver del, og i forholdt til ROBEK-variabler og kontrollvariabler er det ingen tydelige forventninger, men mer vage antakelser.

3.4 Oppsummering

I dette kapitlet har jeg presentert avhandlingens teoretiske rammeverk, og knyttet det mot tre ideer om hva et demokratisk styresett burde baseres på. Teorien er basert på forståelsen av tre ulike mandat; det frie, det bundne og det usikre mandatet. De tre ideene dreier seg om politisk konkurranse, innbyggernes deltakelse, og en beslutningsprosess basert på diskurs. Videre er det utledet åtte hypoteser fordelt på de tre mandatoppfatningene, som videre skal drøftes opp mot mandatforståelsen i drøftningskapitlet. Tabellen ovenfor oppsummerer forventningene til funn utledet av det teoretiske rammeverket. I neste kapittel vil jeg redegjøre for de metodiske valgene jeg har gjort. Teorien vil også trekkes inn i det kapitlet, ved å vise hvordan teorien danner grunnlaget for datainnsamlingen og den videre behandlingen av empirien.

Kapittel 4: Kvantitativ metode

4.1 Valg av metode

For å kunne besvare problemstillingen på best mulig måte, er det vesentlig å velge riktig metodisk tilnærming. Det skilles i hovedsak mellom to typer metode; kvalitativ og kvantitativ. Den kvalitative metoden tar ofte for seg data basert på tekst, lyd og bilder, og legger vekt på fortolkningen av dataen. Metoden er egnet til studier av fenomener hvor man ønsker dybdekunnskap, vil oppdage spesielle mønster og meninger, eller hvis det er lite forskning på området. Kvalitativ metode forholder seg ofte til få enheter. (Johannessen m.fl. 2010: 32, 99; Ringdal 2007: 22). Den kvantitative metoden er basert på talldata, eller kategoriserte fenomener, og legger vekt på opptelling og utbredelse av fenomener. Denne type metode krever store mengder enheter, og kan bidra til kunnskap som kan generaliseres til hele befolkningen. I motsetning til kvalitativ metode krever den kvantitative metoden at enhetene må svare i forhåndsbestemte og ofte lukkede svaralternativer, gjerne basert på operasjonaliserte begreper. (Jacobsen 2000: 225; Johannessen m.fl. 2010: 32, 99; Ringdal 2007: 22). Jeg har valgt å benytte meg av den kvantitative tilnærmingen når jeg skal besvare problemstillingen. Jeg søker å finne svar på hvordan ROBEK-politikeren er, og dette gjøres best ved å undersøke bredden av fenomenet og lete etter generaliserbare funn.

Jeg vil videre i dette kapitlet redegjøre for de metodiske valgene jeg har støtt på, samtidig som jeg søker å kvalitetsteste datamaterialet. Jeg skal redegjøre for hvordan jeg har operasjonalisert de avhengige og uavhengige variablene, og legger vekt på å kontrollere materialets dimensjonalitet, reliabilitet og validitet.

4.2 Dimensjonalitet, reliabilitet og validitet

Kvaliteten på datamaterialet må kunne vurderes, og til dette er begrepene dimensjonalitet, reliabilitet og validitet fruktbare å bruke. Dimensjonalitet handler om kvalitetstesting av sammensatte mål, som skalaer og indekser. Dette er aktuelt i forbindelse med min konstruksjon av indekser som avhengige variabler, hvor jeg må vurderer om indeksen måler et avgrenset teoretisk begrep og er endimensjonal. Dimensjonalitetsvurderingen skal forhindre at flere dimensjoner av et fenomen blir koplet sammen. Hvis det viser seg å være flere

dimensjoner innenfor fenomenet må de deles opp i flere underdimensjoner (Ringdal 2007: 85, 86).

Dimensjonaliteten testes via faktoranalyse og korrelasjonsanalyse. Faktoranalysen finner antall dimensjoner eller faktorer som danner grunnlaget for korrelasjon mellom variablene som inngår som indikatorer. Det som danner grunnlaget for en slik analyse er en refleksiv målemodell. Modellen måler på den enkleste måten variablenes korrelasjon med hverandre ut i fra påvirkning fra én bakenforliggende dimensjon, mens en mer inngående metode antar at det er flere latente dimensjoner som påvirker hver enkelt variabel. For å finne de variablene som er egnet som indikatorer i en indeks ser vi på faktorladningen. Denne angir hvilke variabler som har høy korrelasjon med de ulike dimensjonene. Den mest vanlige varianten av faktoranalyse er prinsipal komponentanalyse, og det er denne jeg vil benytte meg av (Hellevik 2002: 320, 321; Ringdal 2007: 324). En korrelasjonsanalyse er nødvendig for å sikre at de valgte indikatorene har en tilstrekkelig sammenheng med hverandre. For å kunne inngå i en faktoranalyse må variablene ha en korrelasjon som faller inn under et vist intervall. Hellevik oppgir det optimale intervallet til å være mellom 0,3 og 0,8, mens Ringdal mener det bør være mellom 0,3 og 0,6. Hvis korrelasjonen er under 0,3 er variablene for ulike hverandre til å kunne benyttes i en indeks, samtidig er en av variablene overflødig hvis korrelasjonen er for høy (Hellevik 2002:318, 319; Johannessen 2009:171; Ringdal 2007:333). Problemet med korrelasjonsanalysen er at den ikke tar høyde for andre variablers innvirkning på de to variablene som blir testet mot hverandre i en korrelasjonsanalyse. En sammenheng mellom to variabler kan forsvinne når det blir kontrollert for andre variabler. For å forhindre dette vil jeg i tillegg til korrelasjonsanalyse benytte meg av KMO og Bartletts test. KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) undersøker den partielle korrelasjonen, kontrollert for de andre variablene. Dens verdi går fra 0 til 1, og det er ønskelig med så høy verdi som mulig, men den må være minst 0,60 for at en analyse skal være gjennomførbar. Bartletts test tester om korrelasjonene i faktoranalysen kan komme fra en populasjon hvor korrelasjonene er null. Hvis dette er tilfellet vil jeg ikke kunne benytte meg av variablene. For å kunne gå videre med de utvalgte variablene må p-verdien til Bartletts test være mindre enn 0,05. (Johannessen 2009: 171, 172). Jeg vil gjennomgå resultatene på disse målene for hver indeks under kapittel 4.5 *operasjonalisering av avhengig variabel*.

Reliabilitet handler om pålitelighet og om vi får samme resultat på gjentatte målinger med samme måleinstrument. Reliabilitet påvirkes av tilfeldige målefeil, og små målefeil oppstår hele tiden. Respondentene kan for eksempel huske feil eller svare feil, i tillegg til at feil kan oppstå når dataen registreres. Reliabiliteten kan vurderes på tre måter. Den første måten omhandler allmenn kildekritikk. Dette går ut på å vurdere hvordan dataen er blitt samlet inn, hvordan spørsmålene er formulert, og å kontrollere for feil i dataregistreringen (Ringdal 2007: 86). Jeg vil komme tilbake til hvordan dataen til denne oppgaven ble samlet inn, og vurdering av spørsmålene, under kapitlet *4.4 datamaterialet*. Kontroll av åpenlyse feil i dataregistreringen, som å kode inn tall som ikke hører hjemme i datasettet, kan utføres ved enkle grep i SPSS.

Den andre måten å vurdere reliabilitet på er gjennom test-retest-teknikken. Dette går ut på å måle korrelasjonen mellom gjentatte målinger på samme variabel. Dette gjøres ofte ved å sende ut spørreskjemaet på nytt (Ringdal 2007: 87). Dette er ikke mulig i mitt tilfelle, hvor masteroppgavens tidsrom begrenser et slikt alternativ.

Den tredje metoden for testing av reliabilitet blir bare benyttet i de tilfellene hvor man har en indeks i tverrsnittdata, slik det er i dette tilfellet. Metoden bygger på å måle graden av intern konsistens mellom indikatorene som skal inngå i indeksen. Dette blir målt av Cronbachs alfa, en statistisk størrelse som varierer fra 0 til 1. Denne metoden beregner korrelasjonen mellom den konstruerte indeksen og en hypotetisk indeks konstruert av andre, tilfeldig valgte, indikatorer som omhandler samme begrep. For at reliabiliteten til indeksen skal anses som god må alfaverdien helst overstige 0,70. (Ringdal 2007:87; Skog 2004: 97). Jeg vil komme tilbake til dette i kapitlet *4.5 operasjonisering av avhengig variabel*.

Validitet handler om gyldighet og om vi måler det vi ønsker å måle. Høy reliabilitet er en forutsetning for høy validitet, men validitet er også et spørsmål om en teoretisk vurdering og utelukkning av systematiske målefeil (Ringdal 2007: 86). Validiteten på mitt datamateriale er avhengig av at spørsmålene har sammenheng med teorien jeg bruker, og at spørsmålene er formulert på en måte som utelukker forskjellige tolkninger og som ikke er ledende. Et utvalg som ikke er representativt for populasjon er også en faktor som påvirker validiteten. Jeg kommer tilbake til vurderingen av validiteten i kapitlene *4.3.1 utvalgets representativitet* og *4.4 datamaterialet*.

4.3 Utvalget

Problemstillingens fokus på en liten del av norske kommunepolitikere ga meg muligheten til å sende spørreskjemaet til alle kommunepolitikere i de berørte kommunene. Det var likevel naturlig å avgrense utvalget. Jeg har valgt å fokusere på *kommunestyrepolitikere* i ROBEK-kommunene. Dette er fordi kommunestyret er det øverste politiske organ i kommunen, og har ansvar for hele kommunens virksomhet. Kommunestyret har også ansvaret for årsbudsjett og økonomiplan, noe som går direkte på konsekvensene av å være oppført i ROBEK (Jacobsen 2009: 97). Det er dermed naturlig å inkludere medlemmene av kommunestyret. Mange av disse sitter gjerne også i andre underliggende utvalg og komiteer, slik at å inkludere flere politiske organer er unødvendig.

Utvalget består av alle kommunestyrepolitikere i alle ROBEK-kommunene. På det tidspunktet jeg sendte ut spørreskjemaet var det 48 kommuner² i registeret. Disse 48 kommunene har til sammen 1200 kommunestyrerepresentanter. Utvalget er dermed ikke tilfeldig, men strategisk plukket for å gi spesielle resultater. Denne oppgaven må derfor sees på som en enkeltcase, og jeg kan ikke generalisere funnene til å gjelde alle kommunestyrerepresentanter i Norge. Utvalgets størrelse gjør det likevel mulig å generalisere funnene til å gjelde kommunepolitikere i ROBEK-kommuner.

4.3.1 Utvalgets representativitet

Spørreundersøkelsens svarprosent er på 29,8 %. Johannessen m.fl. (2010:245) poengterer at det er svært sjeldent å oppnå en svarprosent mellom 80-90, som tilsvarer en høy svarprosent. Det vanlige er mellom 30-40 %, samtidig som 50 % er å betrakte som en bra respons. En av grunnene til at det er vanskelig å oppnå en høy svarprosent er at folk ofte blir kontaktet for å svare på undersøkelser. Dette kan gjøre at folk går lei, og ikke ønsker å besvare undersøkelsen. Andre grunner kan være at temaet ikke vekker interesse, virker for nærgående eller provoserende. Enda en grunn kan være lav tillitt til at besvarelsen blir behandlet konfidensielt. Svarprosenten på denne undersøkelsen er så vidt under det som er vanlig å

² Se kapittel 2 for hvilke kommuner som var i registeret på det tidspunktet.

oppnå, men ettersom den er utformet til bruk i en masteroppgave anser jeg svarprosenten som akseptabel. Jeg skal likevel kontrollere for representativiteten hos den gruppen som har svart.

Av de som har svart på spørreundersøkelsen er 33 % kvinner og 67 % menn. På landsbasis er kvinneandelen 38 %, noe som er høyere enn denne svarprosenten, men i ROBEK-kommunene er kvinneandelen 36 % (statistisk sentralbyrå 19.12.2011a). Jeg anser derfor dette som et godt samsvar. Fem personer mangler opplysning om kjønn.

Ser vi på aldersfordelingen til kommunestyrerepresentantene på landsbasis ser vi at 9 % er i aldersgruppen 18-29 år, 17 % er i gruppen 30-39 år, 29 % er mellom 40 og 49 år, 26 % er mellom 50 og 59 år, mens de over 60 år utgjør 19 % (statistisk sentralbyrå 19.12.2011b). Av respondentene utgjør de over 60 år 30 % og aldersgruppen 50-59 år utgjør 35 %. Disse to gruppene er overrepresentert i forhold til hvordan det ser ut på landsbasis. Aldersgruppen 40-49 år utgjør 23 % av respondentene, mens gruppen 30-39 år utgjør 10 %, og gruppen 18-29 år bare 3 %. Det er altså en overrepresentasjon av representanter eldre enn 50 år, og en underrepresentasjon av de under 49 år. Tre respondenter har ikke besvart spørsmålet.

Jeg har i undersøkelsen oppgitt svaralternativene grunnskole, videregående eller tilsvarende, og universitet/høyskole eller tilsvarende på spørsmålet om hva som er respondentens høyeste gjennomførte utdanning. Respondentene fordeler seg slik at 4 % har svart grunnskoleutdanning, 28 % videregående, og 67 % universitet/høyskoleutdanning. Statistikken for hele landet viser at 11 % av kommunestyrerepresentantene bare har gjennomført grunnskolen, 42 % har videregående utdanning, og 46 % har utdanning fra universitet eller høyskole (statistisk sentralbyrå 19.12.2011c). Dette viser et avvik i forhold til utvalgets representativitet, hvor de med universitetsutdanning er overrepresentert, og de to andre mulighetene er underrepresentert. En person har ikke besvart spørsmålet.

I forhold til sysselsetting er 40 % av de som har besvart undersøkelsen yrkesaktiv ansatt i offentlig sektor, 24 % er yrkesaktiv ansatt i privat sektor, 17 % er selvstendig næringsdrivende, mens 18 % er uten arbeid/student/pensjonist. 7 % av kommunestyrerepresentantene på landsbasis er ikke sysselsatt, mens 83 % er lønnstakere, og 10 % er selvstendig næringsdrivende (statistisk sentralbyrå 19.12.2011d). Av respondentene er de selvstendig næringsdrivende overrepresentert, og lønnstakere er underrepresentert. Gruppen som inneholder de uten arbeid, studenter og pensjonister har jeg valgt å

sammenlikne med de som ikke er sysselsatt. Denne gruppen er overrepresentert i forhold til landsbasisen. Dog kan det med tanke på spørsmålsstillingen, *hvilken av svaralternativene passer best som beskrivelse av det du driver med til daglig*, likevel inneholde lønnstakere i denne gruppen. Dette gjør at prosenten for lønnstakere/selvstendig næringsdrivende i realiteten kan være høyere, og gruppen for de uten arbeid kan være lavere. En person har svart *vet ikke*, og 10 stykker har ikke besvart spørsmålet.

Etter valget i 2011 bestod norske kommunestyre av 44 % gjenvalgte kommunestyrerepresentanter, mens 56 % ble valgt inn for første gang (statistisk sentralbyrå 19.12.2011e). Ser vi på de som har besvart min undersøkelse er 29 % inne i sin første periode, mens 71 % er inne for alt fra sin andre til tolvte periode. De som er i kommunestyret for første gang er sterkt underrepresentert i forhold til landsbasisen, samtidig som de gjenvalgte er svært overrepresentert. 10 personer har ikke besvart spørsmålet.

Vi ser at bare kjønnsvariabelen viser en representativitet som samsvarer med kommunestyrerepresentantene på landsbasis. Dette er urovekkende i forhold til validiteten. Denne skjevfordelingen kan føre til resultater som ikke stemmer overens med resten av de norske kommunestyrerepresentantene. Jeg har likevel ikke som mål å generalisere funnene til å gjelde alle kommunepolitikere, men bare kommunestyrerepresentantene i ROBEK-kommuner. Representativiteten til mitt utvalg sammenlignet med alle ROBEK-kommunestyrerepresentantene er ikke testet, slik at jeg verken kan bekrefte eller avkrefte en skjev representasjon.

4.4 Datamaterialet

Datamaterialet er innhentet via en spørreundersøkelse jeg selv har laget. Ved konstruksjon av spørreundersøkelsen har jeg formulert spørsmål som kan gi fruktbare resultater å jobbe videre med i forhold til problemstillingen. Jeg har likevel hele tiden tatt utgangspunkt i det teoretiske rammeverket, og på den måten forsøkt å sikre validiteten i datainnsamlingen på best mulig måte. I min søken etter gode spørsmålsformuleringer har jeg kommet over noen spørsmål som tidligere er brukt i undersøkelser. Jeg har for eksempel formulert spørsmål 12 med utgangspunkt i Bukve (1991: 60) og Offerdal og Ringkjøb (2002: 81) sine studier om politikerrollen, med Bukves formulering, *kor stor vekt legg du i ditt politiske arbeid på dei*

ulike oppgavene som er lista under?, som mal. Jeg har også benyttet meg av omtrent de samme oppgavene som de har listet opp. Bukve, Offerdal og Ringkjøp har brukt dette spørsmålet til å kategorisere ulike fokus for politikerne. Jeg skal benytte meg av dette for å undersøke politikernes mandatoppfatning. Jeg har videre tatt utgangspunkt i de ulike gruppene som blir nevnt i dette spørsmålet til å formulere spørsmål 17: *hvor lett påvirkelig er du i forhold til press fra de ulike gruppene som er listet under?* Spørsmål 43: *etter din mening, hvilken innflytelse har kommunestyret i din kommune når det gjelder følgende oppgaver*, har jeg hentet fra en spørreundersøkelse jeg ble tipset om av Jacob Aars. Jeg har selv lagt til underspørsmålet *lokale saker (nedleggelse/bevaring, skjenkebevilling ol.)*, i tillegg til ikke å benytte meg av det originale underspørsmål *organisering av kollektive tjenester*. Jeg har videre benyttet denne spørreundersøkelsen som inspirasjonskilde når jeg har formulert andre spørsmål.

Spørsmål én til åtte er vanlige kontrollspørsmål om respondenten. Spørsmål ni til elleve innhenter informasjon om kommunens ROBEEK-historikk.

Et viktig spørsmål å stille i forhold til egenkomponerte spørsmål er om de er valide spørsmål som måler det vi ønsker og måle, samtidig som systematiske målefeil er utelukket.

Spørsmålet om reliabilitet handler om det er rom for tilfeldige målefeil. Disse feilene kan utelukkes ved å vurdere spørsmålsformuleringen. Er spørsmålene ledende, spørres det om ting som burde behandles hver for seg, kan spørsmålet vrisk, har jeg brukt riktige ordvalg, og er det mulig å tolke spørsmålet på flere måter? Jeg har forsøkt å forhindre slike fallgruver ved bl.a. å variere den positive/negative retningen på spørsmålene. Jeg har også forsøkt å forhindre at spørsmålene blir plassert slik at de kan påvirke hverandre, for eksempel at svaret på spørsmål x påvirker svaret på spørsmål y. Jeg har vært bevist på ikke å formulere ledende spørsmål, jeg har tenkt gjennom om de begrepene jeg har benyttet meg av er forståelig for alle, og hvorvidt det er mulig å tolke spørsmål/begreper på forskjellige måter. Jeg har også forsøkt å holde spørsmålene enkle og korte (Jacobsen 2000).

En utfordring er at en del av spørsmålene er formulert slik at skalaen kan misforstås. Dette gjelder 22 av 105 spørsmål³, hvor spørsmålene er formulert: *hvor enig/uenig er du i denne*

³ På grunn av at spørreundersøkelsen behandles gjennom SPSS er hvert underspørsmål registrert som et eget spørsmål. De 47 spørsmålene i spørreundersøkelsen er derfor blitt til 105 spørsmål i SPSS.

påstanden: ... Jeg poengterte i begynnelsen av spørreundersøkelsen at skalaen, som går fra 1 til 5, skal forstås slik at 1 betyr *i liten grad, veldig uenig, lite viktig eller liten vekt* og 5 betyr *i stor grad, veldig enig, veldig viktig, eller stor vekt*. Denne forklaringen ble repetert i enkelte av spørsmålene som fulgte, men ikke alle. En del av respondentene har uttrykt usikkerhet rundt hvordan skalaen på ”*hvor enig/uenig*”-spørsmålene skal tolkes. Skal *enig* være 1 eller 5, og likens med *uenig*? Spørsmålet jeg stiller meg er om disse spørsmålene bidrar til så store misforståelser at de ikke kan brukes videre i analysen. 18 respondenter har gitt uttrykk for at de er usikker på skalaen, men hvilke spørsmål de er usikre rundt varierer fra person til person. Jeg antar at flere hadde kommentert dette hvis forståelsen var et problem. Jeg har derfor valgt å benytte meg av de gjeldende spørsmålene i det videre arbeidet med datamaterialet, og avskriver problemet som et validitetsproblem. På den andre siden kan dette være uttrykk for tilfeldige målefeil og lav reliabilitet. Jeg har redusert risikoen for dette ved å registrere svaret på riktig måte hos de respondentene som tydelig har gitt uttrykk for hvordan de tolker svarskalaen.

Spørreundersøkelsen er godkjent av Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS 15. februar 2013. Jeg sendte spørreundersøkelsen ut via post i uke 9 i 2013. Den rent praktiske delen ved å få distribuert undersøkelsen til alle kommunestyrerepresentantene ble gjort på den måten at jeg sendte en pakke til rådmannen i hver kommune som inneholdt én spørreundersøkelse til hver kommunestyrerepresentant. Jeg la ved et brev til rådmannen hvor jeg spurte om han kunne dele undersøkelsen ut til representantene. Fristen for å svare på undersøkelsen var 14 dager innen representantene hadde mottatt den. En del av representantene fikk utlevert undersøkelsen ved kommunestyremøtene, og dette medførte at det tok lang tid før jeg mottok svarene. Med dette i tankene tok det derfor relativt lang tid før jeg sendte purring. Purringen ble gjennomført ved at jeg sendte ut spørreundersøkelsen på nytt, på likens måte som første gang. Faren ved å sende ut spørreundersøkelsen to ganger er at enkelte respondenter kan svare på begge. Jeg la derfor med et skriv hvor jeg informerte om at de som allerede hadde svart kunne se bort i fra denne undersøkelsen. Purringen ble sendt i månedsskiftet april/mai 2013.

Spørreundersøkelsen er relativt lang, i tillegg til at den er i papirformat. Dette kan påvirke hvorvidt respondentene vil bruke tid på å besvare undersøkelsen og returnere den.

Svarkonvolutten var ferdigfrankert, noe som gjør det lettere å returnere den. Jeg vil også tro at

spørsmålenes relevans for kommunens situasjon bidrar til at flere ønsker å besvare undersøkelsen. En utfordring med at undersøkelsen går direkte på ROBEEK er at de som kommer fra en kommune som er på tur ut av listen ikke vil se relevansen av å svare. Et av spørsmålene gir derimot respondentene mulighet til å formidle at kommunen er på tur ut av listen.

Jeg sendte undersøkelsen til alle 1200 kommunestyrerepresentantene i de 48 ROBEEK-kommunene. Jeg mottok 357 svar, noe som tilsvarer en svarprosent på 29,8 %. 232 svarte på den første utsendelsen, mens 125 svarte på purringen.

4.5 Operasjonalisering av avhengig variabel

For å få svar på hvilken mandatoppfatning representantene har, må den avhengige variabelen kunne måle om de har et bundet, fritt eller usikkert mandat. Mandatforståelsen er et vidt begrep, og jeg vil ikke kunne få svar på mandatforståelsen ved å benytte meg av bare én variabel som avhengig variabel. For på best mulig måte å besvare dette begrepet er jeg nødt til å konstruere en indeks (Johannessen 2009: 167). En indeks er en samling av flere variabler, også kalt indikatorer, som måler ulike egenskaper ved et spesifikt fenomen (Ringdal 2007: 319). Det å konstruere en indeks medfører som regel at informasjon går tapt. Jeg vil for eksempel kunne finne en respondents skår på indeksen, men ikke hva denne personen har svart på de forskjellige indikatorene. Dette må veies opp mot fordelene ved å benytte seg av en indeks. Det positive er at datamatriksen blir forenklet, i tillegg til at reliabiliteten og validiteten øker. Validiteten øker ved at flere aspekter ved fenomenet blir tatt med i analysen. Reliabiliteten øker ved at enkeltfeilene som kan oppstå, for eksempel at respondentene svarer feil eller at jeg registrerer feil ved registreringen av svar i datasettet, blir mindre utslagsgivende på analyseresultatet (Hellevik 2002: 308, 309).

Å konstruere en indeks for et så komplekst fenomen som politikeres mandatforståelse har vist seg å være krevende. Teorien rundt ulike mandat består av mange forskjellige fasetter, og disse lar seg vanskelig kombinere til én indeks. Jeg har derfor konkludert med at for på best mulig måte å måle representantenes mandatforståelse og besvare problemstillingen, er det mest hensiktsmessig å benytte flere avhengige variabler. I forhold til det teoretiske rammeverket har jeg konstruert to indekser. Den ene går direkte på kjernen i det bundne

mandatet, bundethet til innbyggerne, mens den andre omhandler kjernen i det frie mandatet, friheten til å skape politikk. Disse vil danne to avhengige variabler, og vil bli gjennomgått senere i kapitlet. De temaene ved det bundne og frie mandatet som ikke får plass i de avhengige variablene vil inngå som forklaringsvariabler. Det usikre mandatet vil komme til uttrykk gjennom resultater som ikke peker i retning av ett mandat, eller resultater som befinner seg mellom et bundet og fritt mandat.

4.5.1 Indikatorer

Ut i fra teorien og temaet for de to nevnte indeksene har jeg funnet et sett med spørsmål som jeg mener egner seg som indikatorer. I forhold til indikatorer som tar for seg bundethet til innbyggerne har jeg valgt variabler som bl.a. måler politikernes holdning til innbyggernes innflytelse, preferanser og dømmekraft. Jeg har valgt disse variablene fordi de er sentrale og klare skillelinjer mellom et bundet og fritt mandat. I forhold til indikatorer som tar for seg politikernes frihet til å skape politikk har jeg valgt ut spørsmål som ser på kommunestyrerepresentantenes holdning til det å formulere mål for kommunen, bidra til idéskapning og nye løsninger på kommunens oppgaver, ha egne visjoner, hvorvidt de føler seg fri til å ta opp problemstillinger de mener er viktig, og om de vurderer alternativer ut i fra egen vurdering. Dette er viktige spørsmål i forhold til det å skape politikk, men også sentralt i forhold til å kunne skille mellom et fritt og et bundet mandat. I tabell 4.1 fremkommer alle variablene jeg ønsker å benytte meg av som indikatorer i de to indeksene. Tabellen ser vi på neste side.

Tabell 4.1: Alternativer til indikatorer til *indeks for bundethet til innbyggerne* og *indeks for politikkskaping*.

Alternativer til indikatorer til indeks for bundethet til innbyggerne	Alternativer til indikatorer til indeks for politikkskaping
Spm 12.3: Hvor stor vekt legger du i ditt arbeid som kommunestyrepolitiker på å fremme innbyggernes preferanser?	Spm 12.6: Hvor stor vekt legger du i ditt arbeid som kommunestyrepolitiker på å formulere mål for kommunens samlede virksomhet?
Spm 13: hvor enig/uenig er du i denne påstanden: Jeg er tilbøyelig til å kjempe for innbyggernes preferanser, selv om jeg personlig ikke har samme preferanser	Spm 12.7: Hvor stor vekt legger du i ditt arbeid som kommunestyrepolitiker på å bidra til idéskaping og nye løsninger på kommunens oppgaver?
Spm 17.4: Hvor lett påvirkelig er du i forhold til press fra innbyggerne?	Spm 14: hvor enig/uenig er du i denne påstanden: Som politiker er det viktig å skape visjoner/mål/handlingsalternativer for kommunens virksomhet
Spm 20: I hvilken grad vil du si at innbyggernes interesser er lett å identifisere?	Spm 18: hvor enig/uenig er du i denne påstanden: Når jeg er valgt inn i kommunestyret står jeg fritt til å støtte forslag/ta oppsaker som jeg mener er viktige og gir best resultat
Spm 21.2: Hvis en ny og uventet sak dukker opp, hvordan vil du gå frem for å finne en løsning? Jeg prøver så langt det lar seg gjøre å følge innbyggernes preferanser om saken.	Spm 26.8: hvor enig/uenig er du i denne påstanden: Det er først og fremst viktig at kommunestyrets vedtak er i samsvar med min moralske og rasjonelle vurdering av saken.
Spm 22: hvor enig/uenig er du i denne påstanden: Vanlige innbyggere er ikke egnet til å ta politiske beslutninger	
Spm 26.4: hvor enig/uenig er du i den påstanden: Det er først og fremst viktig at innbyggerne er fornøyd med kommunestyrets beslutninger	
Spm 32: hvor enig/uenig er du i denne påstanden: Hvis det oppstår konflikt mellom det jeg anser som best for innbyggerne og innbyggernes egne preferanser er det viktigst å prioritere innbyggernes preferanser.	
Spm 41: Hvor viktig er det at innbyggerne i kommunen får opplysning om hva som foregår i kommunestyret?	
Spm 44.14: Etter din mening, hvilken innflytelse har andre instanser på kommunestyrets arbeid: innbyggerne.	

4.5.2 Dimensjonalitet og reliabilitet

Som nevnt tidligere i dette kapitlet er det nødvendig med faktoranalyse og korrelasjonsanalyse for å vurdere indeksenes dimensjonalitet. Jeg må også, som tidligere nevnt, teste indeksenes reliabilitet med Cronbachs alfa. Jeg tester indeksene hver for seg i de to underkapitlene som følger.

4.5.2.1 Indeks for bundethet til innbyggerne

Det første jeg har gjort etter å ha plukket ut hvilke variabler jeg ønsker å benytte meg av er å gjennomføre en korrelasjonsanalyse.

Tabell 4.2: Korrelasjoner mellom indikatorforslagene til *indeks for bundethet til innbyggerne*. Pearson r.

Spørsmål nr.	22	44.14	13	32	21.2	17.4	20	26.4	12.3	41
22	1									
44.14	-.062	1								
13	.010	.112*	1							
32	.000	.149**	.261**	1						
21.2	.043	.171**	.385**	.387**	1					
17.4	-.026	.079	.372**	.321**	.477**	1				
20	-.030	.182**	.240**	.156**	.251**	.265**	1			
26.4	.023	.154**	.247**	.235**	.323**	.233**	.090	1		
12.3	-.079	.124*	.500**	.291**	.386**	.495**	.303**	.262**	1	
41	-.065	.029	.173**	.062	.089	.084	.061	.057	.154**	1

*. Signifikant på 0.05 nivå (2-halet).
 **. Signifikant på 0.01 nivå (2-halet).

Vi ser av tabell 4.2 at det er få variabler som har tilstrekkelig korrelasjon med hverandre. Spm 22, 44.14 og 41 korrelerer ikke med noen av variablene innenfor intervallet 0,3 og 0,8. Spm 20 og 26.4 har korrekt korrelasjon med én variabel. Disse variablene kan derfor ikke inngå som indikatorer i indeksen. Av de resterende variablene er det to tilfeller som gir en korrelasjon på under 0,3. Spm 32 og 13 har en korrelasjon på 0,26 og spm 12.3 og 32 har en korrelasjon på 0,29. Spm 13 og 12.3 har høye korrelasjoner på de andre variablene, godt innenfor intervallet, samtidig som spm 32 korrelerer tilstrekkelig med de to resterende variablene. Jeg har valgt å ta med disse variablene videre i analysen ettersom korrelasjonen ikke er veldig mye lavere en optimalt, og de korrelerer godt med resten.

Det neste steget har vært å inkludere disse variablene i en faktoranalyse. Av tabell 4.3 ser vi at alle de fem variablene inngår i én og samme faktor, noe som kan tolkes slik at en indeks med disse variablene som indikatorer vil være tilfredsstillende endimensjonal. Faktorladningen forteller hvor mye hver enkelt variabel korrelerer med faktoren, og verdien på faktorladningen bør overstige 0,40 (Johannessen 2009:177; Ringdal 2007:327). Faktorladningene til disse variablene er derfor tilfredsstillende. Johannessen (2009:181) opererer i tillegg med en

tommelfingerregel som sier at faktorladninger over 0,71 kan kalles utmerket, ladninger mellom 0,63 og 0,70 er veldig bra, og verdiene mellom 0,55 og 0,62 er gode. Det er med andre ord tre variabler med utmerkede faktorladninger, én veldig bra, og én god. Vi ser videre at faktoren forklarer 51 prosent av variansen i variablene, noe som faller inn under kravet om at forklart varians må være minst 50 prosent (Ringdal 2007:327).

Tabell 4.3: Faktoranalyse av indikatorforslagene til *indeks for bundethet til innbyggerne*.

Indikator	Faktorladning
Spm 12.3: Hvor stor vekt legger du i ditt arbeid som kommunestyrepolitiker på å fremme innbyggernes preferanser?	0,756
Spm 17.4: Hvor lett påvirkelig er du i forhold til press fra innbyggerne?	0,754
Spm 21.2: Hvis en ny og uventet sak dukker opp, hvordan vil du gå frem for å finne en løsning? Jeg prøver så langt det lar seg gjøre å følge innbyggernes preferanser om saken.	0,746
Spm 13: Hvor enig/uenig er du i denne påstanden: Jeg er tilbøyelig til å kjempe for innbyggernes preferanser, selv om jeg personlig ikke har samme preferanser. ^a	0,698
Spm 32: Hvor enig/uenig er du i denne påstanden: Hvis det oppstår konflikt mellom det jeg anser som best for innbyggerne og innbyggernes egne preferanser er det viktigst å prioritere innbyggernes preferanser. ^a	0,607
Eigenvalues	2,553
Forklart varians, prosent	51,065

Metode: Principal component analyse. Varimax rotasjon.

a) 1=uenig, 5=enig.

Tabell 4.4 forteller at KMO er på 0,78 og er godt over den nedre grensen på 0,6. Samtidig ser vi at p-verdien til Bartletts test er mindre en 0,05. De fem variablene i faktoranalysen viser tilfredsstillende verdier i dimensjonalitetsvurderingen.

Tabell 4.4: KMO, Bartletts test og Cronbachs alfa (indeks for bundethet til innbyggerne)

Kaiser-Meyer-Olkin (KMO)	0,781
Bartletts test	0,000
Cronbachs alfa	0,751

I tabell 4.4 kan vi også se variablenes alfaverdi, som måler den interne konsistensen og angir hvor god indeksens reliabilitet er. Det er som tidligere nevnt nødvendig med en verdi over 0,70. Jeg tolker dermed verdien på 0,75 som god, og konkluderer med at indeksens interne konsistens også er tilfredsstillende. De fem variablene egner seg med andre ord godt som indikatorer i en indeks, og jeg vil derfor benytte med av disse i konstruksjonen av *indeks for bundethet til innbyggerne*. Indeksen vil også gå under navnet *innbyggerindeksen*.

4.5.2.2 Indeks for politikkskaping

Jeg vil nå ta en nærmere titt på korrelasjonen mellom variablene jeg ønsker å la inngå i en indeks for politikkskaping. Det vi ser av tabell 4.5 er at spm 18 og 26.8 ikke har tilstrekkelig korrelasjon med de andre variablene. De tre andre variablene korrelerer relativt høyt med hverandre. Ut i fra dette konkluderer jeg med at jeg ikke kan benytte meg av spm 18 og 26.8 som indikatorer i indeksen. De tre andre variablene vil jeg kontrollere videre i faktoranalysen.

Tabell 4.5: Korrelasjoner mellom indikatorforslagene til *indeks for politikkskaping*. Pearson r.

Spørsmål nr.	18	14	12.6	12.7	26.8
18	1				
14	.100	1			
12.6	-.035	.360**	1		
12.7	.026	.442**	.461**	1	
26.8	.131*	.152**	.118*	.095	1

*. Signifikant på 0.05 nivå (2-halet).
**. Signifikant på 0.01 nivå (2-halet).

Ser vi videre på resultatene fra faktoranalysen i tabell 4.6 ser vi at alle faktorladningene er over 0,75, noe som er utmerket, samtidig som den forklarte variansen er på hele 61 prosent. De tre variablene danner også bare én faktor. Så langt er dimensjonalitetsmålene gode.

Tabell 4.6: Faktoranalyse av indikatorforslagene til *indeks for politikkskaping*.

Indikator	Faktorladning
Spm 12.7: Hvor stor vekt legger du i ditt arbeid som kommunestyrepolitiker på å bidra til idéskaping og nye løsninger på kommunens oppgaver?	0,820
Spm 12.6: Hvor stor vekt legger du i ditt arbeid som kommunestyrepolitiker på å formulere mål for kommunens samlede virksomhet?	0,771
Spm 14: Hvor enig/uenig er du i denne påstanden: Som politiker er det viktig å skape visjoner/mål/handlingsalternativer for kommunens virksomhet. ^a	0,759
Eigenvalues	1,843
Forklart varians, prosent	61,436

Metode: Principal component analyse. Varimax rotasjon.

b) 1=uenig, 5=enig.

Ser vi videre på tabell 4.7 oppdager vi imidlertid en verdi som ikke er så bra. KMO og p-verdien til Bartletts test er begge tilfredsstillende, men alfaverdien er så vidt under den anbefalte verdien på 0,70. Dimensjonaliteten er altså god nok til å kunne la variablene inngå som indikatorer i indeksen, men målet for intern konsistens krever videre vurdering.

Alfaverdien er som tabellen viser 0,69. Sammenlignet med den første indeksen består denne av bare tre indikatorer, noe som helt klart påvirker alfaverdien. I tillegg blir en alfaverdi på

0,70 beskrevet som en brukbar nedre grense, og ikke som et absolutt krav, slik at jeg velger å tolke 0,685 som innenfor en tilfredsstillende reliabilitet (Ringdal 2007: 331). Jeg velger derfor å la variablene bestå testen.

Tabell 4.7: KMO, Bartletts test og Cronbachs alfa (indeks for politikkskaping)

Kaiser-Meyer-Olkin (KMO)	0,657
Bartletts test	0,000
Cronbachs alfa	0,685

Jeg har kommet frem til at dimensjonaliteten og den interne konsistensen er god nok til at jeg kan benytte meg av disse variablene som indikatorer for å konstruere *indeks for politikkskaping*. Indeksen vil også gå under navnet *politikkindeksen*.

4.6 Operasjonalisering av forklaringsvariabler

Med tanke på at mandatforståelsen er et vidt begrep som ikke kan forklares med bare å se på forholdet til det å skape politikk og forholdet til innbyggerne, er jeg nødt til å inkludere andre aspekter ved forståelsen av mandatet i de uavhengige variablene. Dette vil øke resultatets validitet ved at det er godt grunnet i teorien, samtidig som de avhengige variabelenes litt snevre fokus blir kompensert med fyldigere innhold i forklaringsvariablene. For å måle mandatoppfatningen er jeg avhengig av at forklaringsvariablene dekker de ti aspektene jeg utledet i kapittel 3.3 *Forventninger til funn*. Disse aspektene omhandler hvorvidt politikerne representerer generelle eller spesielle interesser, forholdet til eksperter og fagfolk, hvorvidt de analyserer de gjeldende alternativene, vilje til samarbeid og konfliktløsning, synet på debatt og innbyggernes innflytelse, og holdningene til valgløfter, negative tilbakemeldinger fra innbyggerne og økonomisk styring. I tabell 4.8 ser vi hvilke variabler jeg har inkludert som uavhengige variabler, hvilket aspekt de tilhører, og om de faller inn under input, withinput eller output. Forklaringsvariablene vil også være fruktbare å bruke for å besvare problemstillingens underspørsmål om de økonomiske og demokratiske konsekvensene av mandatoppfatningen.

Tabell 4.8: Liste over forklaringsvariabler, hvilke aspekter de tilhører, og plassering i input, withinput eller output.

Aspekt	Uavhengig variabel	Input, withinput, output
Representerer spesielle eller generelle interesser	Spm 12.4: Hvor stor vekt legger du i ditt arbeid som kommunestyrepolitiker på å fremme en bestemt sektor eller en bestemt kommunal oppgave	Input
	Indeks for bundethet til ditt politiske parti	Input
	Spm 17.5: Hvor lett påvirkelig er du i forhold til press fra interessegrupper	Input
	Spm 17.7: Hvor lett påvirkelig er du i forhold til press fra media	Input
	Spm 23: Etter din mening, i hvilken grad føler du deg som en talsperson for spesielle grupper/sektorer/områder ol. i kommunestyret?	Input
	Spm 24: Når politiske beslutninger skal tas, i hvor stor grad påvirker det deg at du kanskje kjenner de som blir berørt av beslutningen	Output
	Spm 26.4: Hvor enig/uenig er du i påstanden under: det er først og fremst viktig at innbyggerne er fornøyd med kommunestyrets beslutninger	Output
	Spm 26.5: Hvor enig/uenig er du i påstanden under: det er først og fremst viktig at de rådene som sektorene gir blir fulgt	Output
	Spm 26.7: Hvor enig/uenig er du i påstanden under: det er først og fremst viktig at næringslivet er fornøyd med kommunestyrets beslutninger	Output
Forholdet til eksperter og fagfolk	Spm 12.8: Hvor stor vekt legger du i ditt arbeid som kommunestyrepolitiker på å fremme eksperter eller faggrupper sitt syn i sentrale kommunale organ	Input
	Spm 44.2: Etter din mening, hvilken innflytelse har rådmannen/administrasjonssjefen på kommunestyrets arbeid	Withinput
	Spm 44.9: Etter din mening, hvilken innflytelse har fylkesmannen på kommunestyrets arbeid	Withinput
	Spm 26.6: Hvor enig/uenig er du i påstanden under: det er først og fremst viktig at kommunestyrets vedtak er i samsvar med fagfolkernes råd	Output
Analyserer alternativer, eller ikke	Spm 15: Hvor enig/uenig er du i denne påstanden: jeg bestemmer meg for et standpunkt eller for å fronte en sak etter nøye ha gjennomgått hva dette innebærer	Input
	Spm 37: Hvor viktig er det at kommunestyret vurderer all fakta og konsekvenser før et vedtak fattes	Withinput
	Spm 26.8: Hvor enig/uenig er du i påstanden under: det er først og fremst viktig at kommunestyrets vedtak er i samsvar med min moralske og rasjonelle vurdering av saken	Output
Holdning til negative tilbakemeldinger fra innbyggerne	Spm 16: Hvor enig/uenig er du i denne påstanden: jeg tenker ofte på konsekvensene ved neste valg før jeg bestemmer meg for hvilket standpunkt jeg skal ta	Input
Holdning til valgløfter	Spm 19: Det er viktig for meg å følge det jeg sto for i valgkampen	Input
Vilje til samarbeid	Spm 12.12: Hvor stor vekt legger du i ditt arbeid som kommunestyrepolitiker på å bidra til samarbeid mellom kommunen og andre om å løse oppgaver	Withinput
Vilje til konfliktløsning	Spm 12.13: Hvor stor vekt legger du i ditt arbeid som kommunestyrepolitiker på å bidra til å løse konflikter innen kommunen eller mellom kommunen og innbyggerne	Withinput
Synet på debatt	Spm 38: Hvor viktig er det at en sak blir godt debattert før kommunestyret vedtar en beslutning	Withinput
	Spm 39: Hvor enig/uenig er du i denne påstanden: det er viktig å vurdere argumentene til andre kommunestyrepolitikere før jeg tar en endelig avgjørelse for hvilket alternativ jeg bestemmer meg for å støtte	Withinput
Innbyggernes innflytelse	Spm 44.14: Etter din mening, hvilken innflytelse har innbyggerne på kommunestyrets arbeid	Withinput

Holdning til økonomisk styring	Spm 12.9: Hvor stor vekt legger du i ditt arbeid som kommunestyrepolitiker på å få til samordning og en god ressursfordeling mellom ulike deler av kommunens virksomhet	Output
	Spm 12.10 Hvor stor vekt legger du i ditt arbeid som kommunestyrepolitiker på å sørge for god økonomistyring og effektiv ressursbruk	Output
	Spm 27: I hvilken grad er du villig til å gjøre upopulære politiske beslutninger for å forbedre kommunens økonomi	Output
	Spm 31: Hvor enig/uenig er du i denne påstanden: der det oppstår konflikter mellom innbyggernes preferanser og det som er best for kommuneøkonomien er det viktigst å prioritere kommuneøkonomien	Output
Ingen aspekt	Spm 36: Hvor viktig er det at de aktuelle lovene og prosedyrene følges i beslutningsprosessen?	Withinput
Ingen aspekt	Spm 26.3: Hvor enig/uenig er du i påstanden under: det er først og fremst viktig å sørge for god kvalitet på kommunens tilbud	Output

Ettersom dette er en studie av ROBEK-politikere har jeg sett det som hensiktsmessig å inkludere variabler som spesifikt angår dette temaet. Forklaringsvariablene som omhandler ROBEK kan vi se av tabell 4.9. Vi ser at det er én variabel som faller inn under ett av aspektene. Mer presist aspektet som tar for seg politikernes vilje til samarbeid.

Tabell 4.9: Liste over forklaringsvariabler tilknyttet ROBEK

Aspekt	Variabel
Ingen aspekt	Spm 25: I hvilken grad påvirker kommunens oppføring i ROBEK hvilke saker/områder du interesserer deg for i kommunepolitikken.
Vilje til samarbeid	Spm 33: I hvilken grad er du villig til å inngå samarbeid med dine politiske konkurrenter for å få kommunen ut av ROBEK-listen?
Ingen aspekt	Spm 34: Hvor enig/uenig er du i denne påstanden: kommunen er på ROBEK-listen på grunn av dårlig politisk styring!
Ingen aspekt	Spm 35: Hvor enig/uenig er du i denne påstanden: kommunen er på ROBEK-listen på grunn av hendelser som er utenfor kommunestyrepolitikernes kontroll.
Ingen aspekt	Spm 46: Etter din mening, i hvilken grad påvirker kommunens oppføring i ROBEK den politiske beslutningsprosessen?
Ingen aspekt	Spm 47: Etter din mening, i hvilken grad er det politiske handlingsrommet redusert som følge av ROBEK-oppføringen?

Som kontrollvariabler skal jeg benytte meg av spørsmål om alder og kjønn, men også utdanning, som jeg forventer påvirker mandatforståelsen i retning av et fritt mandat. Jeg forventer også at antall år bodd i kommunen vil påvirke spesielt det bundne mandatet. Jeg har også en forventning om at en representant med større ansvar vil opptre med et fritt mandat, og dette kan kontrolleres ved å se på sammenhengen mellom de avhengige variablene og hvilket verv representantene har. Spørsmål 8 i spørreundersøkelsen spør om hvilket verv representantene har i kommunestyret. Her er svaralternativene 1: jeg sitter bare i kommunestyret, 2: jeg er medlem av en komité/utvalg, 3: jeg leder et

utvalg/komité/formannskapet, og 4: jeg sitter i formannskapet. Jeg har slått sammen svaralternativ 2, 3 og 4 til et nytt svaralternativ: jeg er medlem eller leder en komité/utvalg/formannskapet. De andre kontrollvariablene er antall perioder i kommunestyret, om representantene er på samme valgliste som ordføreren, og om kommunen ble utregistrert av ROBEK i 2013.

4.6.1 Konstruksjon av indeks for bundethet til det politiske partiet/valglisten

I spørreundersøkelsen er det en god del spørsmål som behandler partiet/valglisten. Av disse ønsker jeg å konstruere en indeks som måler bundetheten til partiet. Denne indeksen vil inngå i aspektet som tar for seg hvorvidt politikerne representerer spesielle eller generelle interesser. De syv variablene jeg ønsker å inkludere som indikatorer ser vi i tabell 4.10.

Tabell 4.10: Alternativer til indikatorer i *indeks for bundethet til ditt politiske parti*.

Indikatorforslag	Indikatorforslag
Spm 12.1: Hvor stor vekt legger du i ditt arbeid som kommunestyrepolitiker på å gjennomføre partiet/valglistens program?	Spm 21.1: Hvis en ny og uventet sak dukker opp, hvordan vil du gå frem for å finne en løsning? Jeg forholder meg til partiets/valglistens løsning på saken.
Spm 12.2: Hvor stor vekt legger du i ditt arbeid som kommunestyrepolitiker på å markere partiets/valglistens hjertesaker og standpunkter?	Spm 26.1: hvor enig/uenig er du i denne påstanden: Det er først og fremst viktig å sørge for at mitt politiske parti/valglistes program blir gjennomført
Spm 17.1: Hvor lett påvirkelig er du i forhold til press fra partiet/valglisten?	Spm 44.15: Etter din mening, hvilken innflytelse har andre instanser på kommunestyrets arbeid: ditt politiske parti/valgliste.
Spm 17.2: Hvor lett påvirkelig er du i forhold til press fra partilederen?	

Fremgangsmåten for konstruksjonen av indeksen er den samme som for de to andre indeksene. Vi ser av tabell 4.11 at spm 44.15 ikke korrelerer tilstrekkelig med noen av variablene, mens spm 17.2 bare har tilstrekkelig korrelasjon med spm 17.1. Hvis vi ignorerer disse to variablene ser vi at de andre variablene har en korrelasjon med hverandre som faller inn under det ideelle intervallet. På grunn av resultatene i korrelasjonsanalysen vil jeg ikke lenger benytte meg av spm 17.2 og 44.15.

Tabell 4.11: Korrelasjoner mellom indikatorforslagene til *indeks for bundethet til ditt politiske parti*. Pearson r.

Spørsmål nr.	26.1	21.1	17.1	17.2	44.15	12.1	12.2
26.1	1						
21.1	.457**	1					
17.1	.326**	.354**	1				
17.2	.166**	.180**	.514**	1			
44.15	.234**	.149**	.068	.077	1		
12.1	.503**	.440**	.362**	.184**	.170**	1	
12.2	.414**	.375**	.318**	.174**	.154**	.590**	1

** Signifikant på 0.01 nivå (2-halet).

Hvis vi ser videre på tabell 4.12 ser vi at faktoranalysen også ser tilfredsstillende ut. Alle faktorladningene er over 0,60 og variablene danner én faktor. Spm 17.1 har en faktorladning som kan kalles god, mens de resterende har utmerkede verdier (Johannessen 2009:181). Den forklarte variansen er også over den kritiske verdien på 50 prosent.

Tabell 4.12: Faktoranalyse av indikatorforslagene til *indeks for bundethet til ditt politiske parti*.

Indikator	Faktorladning
Spm 12.1: Hvor stor vekt legger du i ditt arbeid som kommunestyrepolitiker på å gjennomføre partiet/valglistens program?	0,805
Spm 26.1: Hvor enig/uenig er du i denne påstanden: Det er først og fremst viktig å sørge for at mitt politiske parti/valglistens program blir gjennomført. ^a	0,740
Spm 12.2: Hvor stor vekt legger du i ditt arbeid som kommunestyrepolitiker på å markere partiets/valglistens hjertesaker og standpunkter?	0,740
Spm 21.1: Hvis en ny og uventet sak dukker opp, hvordan vil du gå frem for å finne en løsning? Jeg forholder meg til partiets/valglistens løsning på saken.	0,728
Spm 17.1: Hvor lett påvirkelig er du i forhold til press fra partiet/valglisten?	0,607
Eigenvalues	2,640
Forklart varians, prosent	52,794

Metode: Principal component analyse. Varimax rotasjon.

c) 1=uenig, 5=enig.

Av tabell 4.13 kan vi lese at KMO er hele 0,797 samtidig som Bartletts p-verdi er under 0,05. Alfaverdien er også over den kritiske verdien for hva som er å anse som en god verdi. Det jeg konkluderer med er at både dimensjonalitetsmålene og den interne konsistensen er å anse som gode, og jeg vil gå videre og konstruere *indeks for bundethet til ditt politiske parti* med disse variablene som indikatorer.

Tabell 4.13: KMO, Bartletts test og Cronbachs alfa (indeks for bundethet til ditt politiske parti)

Kaiser-Meyer-Olkin (KMO)	0,797
Bartletts test	0,000
Cronbachs alfa	0,770

4.7 Oppsummering

Jeg har i dette kapitlet redegjort for mine metodiske valg, og viktige vurderinger som må gjøres i forbindelse med en kvantitativ datainnsamling og forberedelser til den videre analysen. Jeg har hatt fokus på å vurdere reliabiliteten og validiteten i forhold til utvalget og dets representativitet. Her har jeg funnet en skjevfordeling i forhold til kommunestyrerepresentantene i Norge. Jeg har også redegjort for hvordan jeg har forsøkt å sikre høy validitet og reliabilitet i utformingen av spørreundersøkelsen, og valg av spørsmål. Jeg har også her avdekket noen potensielle svakheter, og da i forhold til en spørsmålsformulering som kan misforstås. Til slutt har jeg operasjonalisert og presentert de uavhengige variablene, og konstruert to indekser som avhengige variabler. Her har jeg vurdert validiteten, reliabiliteten og dimensjonaliteten til variablene. Dette er grunnlaget for en god analyse, og i neste kapittel vil jeg presentere den univariate analysen av alle variablene som er med i den videre behandlingen av problemstillingen.

Kapittel 5: Univariat analyse

I dette kapitlet vil jeg foreta en univariat analyse av de konstruerte indeksene som skal inngå som avhengige variabler og forklaringsvariablene. Indeksenes analyse vil bestå av tolkning av frekvensfordelingen til indikatorene som inngår i indeksene, samt indeksenes minimums- og maksimumsverdi, gjennomsnitt og spredning. Analysen av forklaringsvariablene vil bestå av tolkning av frekvensfordelingen, gjennomsnitt og spredning. For variablene på nominalnivå blir bare frekvensfordelingen presentert, mens for de variablene som befinner seg på forholdstallsnivå vil jeg presentere minimums- og maksimumsverdi, gjennomsnitt og spredning. Spredning vil bli målt i form av standardavvik, som forteller hvor stor spredningen rundt gjennomsnittet er (Midtbø 2007:41).

5.1 Univariat analyse av avhengige variabler

5.1.1 Univariat analyse av indeks for politikkskaping

I tabell 5.1 ser vi de tre indikatorene som inngår i indeksen for politikkskaping. Hver indikator har fem svaralternativer hvor én indikerer at mandatet trekker mot et bundet mandat, alternativ fem trekker mot et fritt mandat, og alternativ tre tyder på et usikkert mandat.

Tabell 5.1: Frekvenser for variablene som inngår i indeksen for politikkskaping (prosent). Gjennomsnitt og standardavvik.

Spørsmål	Svaralternativer					Snitt	Std. Avvik	N
	1	2	3	4	5			
Hvor stor vekt legger du i ditt arbeid som kommunestyrepolitiker på å formulere mål for kommunens samlede virksomhet. 1=liten vekt, 5=stor vekt	0	3	15	42	40	4,2	0,81	348
Hvor stor vekt legger du i ditt arbeid som kommunestyrepolitiker på å bidra til ideskaping og nye løsninger på kommunens oppgaver. 1=liten vekt, 5=stor vekt.	1	3	9	46	42	4,2	0,81	349
Hvor enig/uenig er du i denne påstanden: som politiker er det viktig å skape visjoner/mål/handlingsalternativer for kommunens virksomhet. 1=veldig uenig, 5=veldig enig	0	1	10	37	53	4,4	0,73	356

Alle tre indikatorene har høye og nesten identiske gjennomsnitt på 4,2 og 4,4, samtidig har over 80 prosent av respondentene svart alternativ fire og fem på alle tre spørsmålene. Tar vi disse tre variablene i betraktning heller mandatforståelsen ganske klart i retning av fritt mandat. Ser vi videre på standardavviket er også disse verdiene ganske like, i tillegg til at avvikene er under det som tilsvarer et svaralternativ. Videre ser vi at det tredje spørsmålet bare mangler én respondent, mens de to andre mangler åtte og ni. Dette regner jeg som tilfredsstillende respons.

I tabell 5.2 ser vi at indeksens minimumsverdi, med to desimaler, er to. Jeg ser dette i sammenheng med at det er få respondenter som har svart de tre laveste svaralternativene på de tre indikatorene, slik at svaralternativ én ikke eksisterer i denne indeksen. Høyest registrerte verdi er fem. Gjennomsnittet på indeksen samsvarer også med de tre indikatorenes gjennomsnitt, men standardavviket er lavere på indeksen. I forhold til antall respondenter mangler det ti kommunestyrerepresentanter i indeksen. Jeg anser også dette som en tilfredsstillende respons. Indeksen gir i likhet med indikatorene uttrykk for at respondentene har et fritt mandat i forhold til holdningene om å skape politikk.

Tabell 5.2: Indeks for politikkskaping. Gjennomsnitt og standardavvik.

	Min.	Max.	Gjennomsnitt	Std. Avvik	N
Indeks for politikkskaping. 1=lav politikkskaping, 5=høy politikkskaping	2,00	5,00	4,3	0,61	347

Verdien 1 på den konstruerte indeksen indikerer lav politikkskaping, 2 delvis lav politikkskaping, 3 er det nøytrale midtpunktet både og, 4 delvis høy politikkskaping og 5 høy politikkskaping.

5.1.2 Univariat analyse av indeks for bundethet til innbyggerne

Sammenlignet med indikatorene til indeksen for politikkskaping ser vi av tabell 5.3 at indikatorene til indeksen for bundethet til innbyggerne er gjennomsnittet nesten ett svaralternativ lavere. De fem indikatorene har også større variasjon enn indikatorene til politikkskappingsindeksen har. Verdien én indikerer her at mandatet heller mot et fritt mandat, mens fem indikerer et bundet mandat. Også på disse spørsmålene indikerer svaralternativ tre at mandatet går mot et usikkert mandat. Selv om gjennomsnittet er nærmere midtkategorien

på mange av indikatorene er tendensen at mandatet trekkes mot et bundet mandat.

Standardavviket varierer fra 0,81 til 1, slik at gjennomsnittet for disse spørsmålene forteller at det er litt større spredning i fordelingen enn på indikatorene til den første indeksen. Antallet som har besvart hvert spørsmål er slik som for spørsmålene til indeks for politikkskaping.

Tabell 5.3: Frekvenser for variablene som inngår i indeksen for bundethet til innbyggerne (prosent). Gjennomsnitt og standardavvik.

Spørsmål	Svaralternativer					Snitt	Std. Avvik	N
	1	2	3	4	5			
Hvis en ny og uventet sak dukker opp, hvordan vil du gå frem for å finne en løsning? Jeg prøver så langt det lar seg gjøre å følge innbyggernes preferanser om saken. 1=lite viktig, 5=veldig viktig.	1	8	36	45	10	3,6	0,81	354
Hvor stor vekt legger du i ditt arbeid som kommunestyrepolitiker på å fremme innbyggernes preferanser. 1=liten vekt, 5=stor vekt.	1	2	20	42	36	4,1	0,82	348
Hvor lett påvirkelig er du i forhold til press fra innbyggerne. 1=veldig lite påvirkelig, 5=veldig lett påvirkelig.	1	5	28	51	14	3,7	0,81	353
Hvor enig/uenig er du i denne påstanden: jeg er tilbøyelig til å kjempe for innbyggernes preferanser, selv om jeg personlig ikke har samme preferanser. 1=veldig uenig, 5=veldig enig	3	14	31	37	16	3,5	1,01	355
Hvor enig/uenig er du i denne påstanden: hvis det oppstår konflikt mellom det jeg anser som best for innbyggerne og innbyggernes egne preferanser er det viktigst å prioritere innbyggernes preferanser. 1=veldig uenig, 5=veldig enig.	6	19	40	31	3	3,1	0,94	350

Med to desimaler ser vi av tabell 5.4 at indeksen for bundethet til innbyggerne har 1,60 som laveste verdi på skalaen, mens 4,80 er høyeste verdi. Gjennomsnittet på 3,6 indikerer at mandatet trekker i retning av et bundet, samtidig som det er nært midtpunktet.

Standardavviket er også lavt. Indeksen består av 338 respondenter. Det er med andre ord 19 kommunestyrerepresentanter som ikke er inkludert i denne indeksen, og utgjør 5 prosent av den totale andelen som har besvart spørreundersøkelsen.

Tabell 5.4: Indeks for bundethet til innbyggerne. Gjennomsnitt og standardavvik.

	Min.	Max.	Gjennomsnitt	Std. Avvik	N
Indeks for bundethet til innbyggerne. 1=lav bundethet, 5=høy bundethet.	1,60	4,80	3,6	0,63	338

Verdien 1 på den konstruerte indeksen betyr lav bundethet, 2 delvis lav bundethet, 3 er det nøytrale midtpunktet både og, 4 betyr delvis høy bundethet og 5 høy bundethet.

5.2 Univariat analyse av forklaringsvariablene

5.2.1 Univariat analyse av inputvariablene

I tabell 5.5 finner vi indikatorene som inngår i indeksen for bundethet til partiet/valglisten. En lav verdi indikerer at man ikke er bundet til partiet, mens en høy verdi går i retning av det motsatte. Vi ser av gjennomsnittet til de fem indikatorene at representantene trekker i retning av å være bundet til partiet. Snittene er likevel ikke langt fra det nøytrale midtpunktet. Standardavviket gir et inntrykk av en spredning rundt gjennomsnittet som på spørsmål tre og fem nærmer seg ett svaralternativ, mens de tre andre er litt lavere. Svarprosenten er på disse indikatorene god, hvor det på det dårligste bare mangler syv respondenter.

Tabell 5.5: Frekvenser for variablene som inngår i indeksen for bundethet til ditt politiske parti (prosent). Gjennomsnitt og standardavvik.

Spørsmål	Svaralternativer					Snitt	Std. avvik	N
	1	2	3	4	5			
Hvor stor vekt legger du i ditt arbeid som kommunestyrepolitiker på å gjennomføre partiets/valglistens program. 1=liten vekt, 5=stor vekt.	0	4	15	41	40	4,2	0,84	350
Hvor stor vekt legger du i ditt arbeid som kommunestyrepolitiker på å markere partiets/valglistens hjertesaker og standpunkter. 1=liten vekt, 5=stor vekt.	1	5	16	41	39	4,1	0,88	351
Hvor enig/uenig er du i påstanden: det er først og fremst viktig å sørge for at mitt politiske partis/valglistes program blir gjennomført. 1=veldig uenig, 5=veldig enig.	2	10	31	43	14	3,6	0,92	351
Hvis en ny og uventet sak dukker opp, hvordan vil du gå frem for å finne en løsning? Jeg forholder meg til partiets/valglistens løsning på saken. 1=lite viktig, 5=veldig viktig.	1	8	30	48	13	3,6	0,85	352
Hvor lett påvirkelig er du i forhold til press fra partiet/valglisten. 1=veldig lite påvirkelig, 5=veldig lett påvirkelig.	3	12	27	45	13	3,5	0,97	354

Når vi går videre og ser på den ferdigkonstruerte indeksen, i tabell 5.6, ser vi at det mangler 19 respondenter. Dette er identisk med utvalgsstørrelsen for indeks for bundethet til

innbyggerne. Gjennomsnittet er her 3,8, noe som forteller at representantene er nærmere å være bundet til partiet enn å stille seg fritt i forhold til det, samtidig som de ikke er fullstendig bundet. Standardavviket er lavere enn for hver av indikatorene. Minimumsverdien er 1,8 og maksimumsverdien er 5.

Tabell 5.6: Indeks for bundethet til ditt politiske parti. Gjennomsnitt og standardavvik.

	Min.	Max.	Gjennomsnitt	Std. Avvik	N
Indeks for bundethet til partiet. 1= lav bundethet, 5= høy bundethet	1,80	5,00	3,8	0,64	338

Hos indeksens svaralternativer betyr alternativ 1 lav bundethet, 2 delvis lav bundethet, 3 er det nøytrale midtpunktet både og, 4 betyr delvis høy bundethet og 5 høy bundethet.

I tabell 5.7 finner vi resten av forklaringsvariablene som inngår i det jeg har definert som inputs, altså hvem og hva representantene i utgangspunktet representerer og tar imot ønsker fra.

Tabell 5.7: Frekvenser for variabler som inngår i input (prosent). Gjennomsnitt og standardavvik.

Spørsmål	Svaralternativer					Snitt	Std. Avvik	N
	1	2	3	4	5			
Hvor stor vekt legger du i ditt arbeid som kommunestyrepolitiker på å fremme en bestemt sektor eller en bestemt kommunal oppgave. 1=liten vekt, 5=stor vekt.	16	23	38	17	6	2,8	1,11	348
Hvor stor vekt legger du i ditt arbeid som kommunestyrepolitiker på å fremme eksperter eller faggrupper sitt syn i sentrale kommunale organ. 1=liten vekt, 5=stor vekt.	13	24	35	22	6	2,8	1,09	346
Hvor enig/uenig er du i denne påstanden: jeg bestemmer meg for et standpunkt eller for å fronte en sak etter nøye ha gjennomgått hva dette innebærer. 1=veldig uenig, 5= veldig enig.	1	1	10	43	46	4,3	0,73	354
Hvor enig/uenig er du i denne påstanden: jeg tenker ofte på konsekvensene ved neste valg før jeg bestemmer meg for hvilket standpunkt jeg skal ta. 1=veldig uenig, 5=veldig enig.	39	30	19	8	4	2,1	1,11	355
Hvor lett påvirkelig er du i forhold til press fra interessegrupper. 1=veldig lite påvirkelig, 5=veldig lett påvirkelig.	9	25	46	17	3	2,8	0,94	353
Hvor lett påvirkelig er du i forhold til press fra media. 1=veldig lite påvirkelig, 5=veldig lett påvirkelig.	30	38	28	3	1	2,1	0,90	353
Det er viktig for meg å følge det jeg sto for i valgkampen. 1=veldig uenig, 5=veldig enig.	1	2	6	39	52	4,4	0,74	355
Etter din mening, i hvilken grad føler du deg som en talsperson for spesielle grupper/sektorer/områder ol. i kommunestyret? 1=liten grad, 5=stor grad.	11	20	33	27	10	3,0	1,14	356

Hvis vi ser på det første spørsmålet i tabell 5.7 ser vi at gjennomsnittet ligger nært det nøytrale midtpunktet, samtidig som standardavviket er noe stort. Vi ser et lignende resultat på det neste spørsmålet. Det høye standardavviket kan skyldes at selv om snittet er 2,8 så ser vi at det er relativt god spredning mellom alternativ én og fire. Ser vi på snittet og hvordan svarene har fordelt seg går det første spørsmålet i retning av et fritt mandat, mens det andre går mot et bundet mandat. Det tredje spørsmålet, som tar opp hvor nøye representantene går gjennom en sak før de bestemmer seg om de vil støtte den, har et høyere snitt enn de to første. Standardavviket er også lavere. Dette spørsmålet trekker i retning av et fritt mandat. Den fjerde variabelen har et snitt som ligger tett opp mot alternativ to, og i og med at det er på de lave svaralternativene vi finner flesteparten av respondentene viser det seg av de aller fleste er uenig i at de tenker på konsekvensene ved neste valg før de tar en avgjørelse. Standardavviket er høyt. Frekvensene indikerer et fritt mandat. Variabelen som tar for seg press fra interessegrupper viser seg å ha et snitt som ligger nært midtpunktet. Standardavviket er over 0,9 og forteller at også på denne variabelen er spredningen rundt gjennomsnittet stort. Indikasjonene går mot et usikkert mandat. Sammenligner vi denne variabelen med neste, som tar opp press fra media, ser vi at respondentene er mindre mottakelig for press fra media enn fra interessegrupper. Standardavviket er også på denne variabelen over 0,9. Resultatet trekker i retning av et fritt mandat. Gjennomsnittet på 4,4 og frekvensene på det nest siste spørsmålet forteller oss at ROBEK-politikerne ser ut til å være opptatt av å følge opp det de har vært opptatt av i valgkampen, og går dermed i retning av et bundet mandat. Det siste spørsmålet har denne gruppens største standardavvik, samtidig som gjennomsnittet er akkurat på midtpunktet. Ser vi videre på frekvensfordelingen kommer det frem at respondentene har fordelt seg godt utover hele skalaen. Resultatet gir indikasjoner på et usikkert mandat.

5.2.2 Univariat analyse av withinputvariablene

I tabell 5.8 finner vi spørsmålene jeg har plassert i temaet withinputs, eller de prosessrelaterte spørsmålene. Dette temaet tar opp spørsmål som omhandler hva som skjer når enkeltrepresentantene må ta hensyn til de andre medlemmene i kommunestyret, hvordan de kommer frem til beslutninger, og hvilke andre aktører som kan tenkes ha innvirkning på det samlede kommunestyrets arbeid. Hvis vi ser på det første spørsmålet ser vi at snittet for hvor stor vekt representantene legger i å bidra til samarbeid mellom kommunen og andre er relativt

høyt, samtidig som standardavviket forteller at gjennomsnittsmålet er relativt bra. Fordelingen og gjennomsnittet er på dette spørsmålet ganske likt det vi ser av det neste spørsmålet som omhandler konfliktløsning.

Tabell 5.8: Frekvenser for variabler som inngår i withinput (prosent). Gjennomsnitt og standardavvik.

Spørsmål	Svaralternativer					Snitt	Std. Avvik	N
	1	2	3	4	5			
Hvor stor vekt legger du i ditt arbeid som kommunestyrepolitiker på å bidra til samarbeid mellom kommunen og andre om å løse oppgaver. 1=liten vekt, 5=stor vekt.	1	4	16	45	35	4,1	0,84	348
Hvor stor vekt legger du i ditt arbeid som kommunestyrepolitiker på å bidra til å løse konflikter innen kommunen eller mellom kommunen og innbyggerne. 1=liten vekt, 5=stor vekt.	2	5	18	40	36	4,0	0,93	349
Hvor viktig er det at de aktuelle lovene og prosedyrene følges i beslutningsprosessen? 1=lite viktig, 5=veldig viktig.	0	1	3	27	69	4,6	0,60	356
Hvor viktig er det at kommunestyret vurderer all fakta og konsekvenser før et vedtak fattes? 1=lite viktig, 5=veldig viktig.	0	1	4	22	73	4,7	0,58	357
Hvor viktig er det at en sak blir godt debattert før kommunestyret vedtar en beslutning? 1=lite viktig, 5=veldig viktig.	0	2	6	34	57	4,5	0,74	357
Hvor enig/uenig er du i denne påstanden: det er viktig å vurdere argumentene til andre kommunestyrepolitikere før jeg tar en endelig avgjørelse for hvilket alternativ jeg bestemmer meg for å støtte. 1=veldig uenig, 5=veldig enig	3	6	23	46	22	3,8	0,95	356
Etter din mening, hvilken innflytelse har fylkesmannen på kommunestyrets arbeid. 1=ingen innflytelse, 5=svært stor innflytelse.	3	9	20	39	29	3,8	1,04	355
Etter din mening, hvilken innflytelse har innbyggerne på kommunestyrets arbeid. 1=ingen innflytelse, 5=svært stor innflytelse.	4	17	46	30	3	3,1	0,86	357
Etter din mening, hvilken innflytelse har rådmannen/administrasjonssjefen på kommunestyrets arbeid. 1=ingen innflytelse, 5=svært stor innflytelse.	1	2	12	54	31	4,1	0,80	357

Vi ser videre av snittet på det tredje spørsmålet at representantene i ROBEEK-kommunene setter viktigheten av å følge de aktuelle lovene og prosedyrene i beslutningsprosessen høyt. Over halvparten har svart at dette er veldig viktig, samtidig som standardavviket er lavt. Et likens resultat forekommer også i de to neste spørsmålene, som omhandler vurdering av fakta og konsekvenser og debatt før kommunestyret vedtar sin beslutning. Med tanke på hvor viktig representantene mener det er med debatt er det et litt overraskende resultat på den sjette

variabelen. Den måler hvor tilbøyelig de er til å vurdere argumentene til andre kommunestyrerepresentanter før de tar det endelige valget på hvilket alternativ de ønsker å støtte. Gjennomsnittet er lavere og standardavviket er høyere. Den store forskjellen ser ut til å ligge i at det er en større andel som har svart alternativ tre og fire på dette spørsmålet. De tre nederste spørsmålene i tabellen tar for seg innflytelsen fylkesmannen, innbyggerne og rådmannen har på kommunestyrets arbeid. Skal vi dømme etter snittet så er det rådmannen som har størst innflytelse av disse tre aktørene, mens innbyggerne har lavest påvirkningskraft. Fylkesmannen har høyere standardavvik enn de to andre. Andelen respondenter med registrerte svar er tilnærmet fullkommen i denne tabellen. Bare de to første spørsmålene mangler flere enn to respondenter. Disse mangler til gjengjeld åtte og ni respondenter. I forhold til samarbeid, overholdelse av lover og prosedyrer, forholdet til debatt og fagpersoner trekker resultatet i retning av et fritt mandat. Innbyggernes innflytelse trekker mot et usikkert mandat.

5.2.3 Univariat analyse av outputvariablene

I tabell 5.9 finner vi spørsmålene jeg har definert som outputspørsmål. Disse spørsmålene tar for seg hvilke resultater representantene mener er viktig, både i form av mer generelle resultater, men også i forhold til spesielle interessehevdere.

Ser vi på det første spørsmålet har 89 % besvart alternativ fire og fem, og legger stor vekt på å få til samordning og god ressursfordeling mellom ulike deler av kommunens virksomhet. Gjennomsnittet er høyt og standardavviket er ikke særlig stort. Går vi videre og ser nærmere på neste variabel ser vi at snittet er høyere og avviket lavere. Over 70 prosent har svart alternativ fem. De legger altså stor vekt på å sørge for god økonomistyring og effektivitet i ressursbruken. Den tredje variabelen har tabellens laveste snitt og høyeste standardavvik. Snittet er nært det nøytrale midtpunktet, men fordelingen viser at representantene trekker i retningen av at de i mindre grad lar seg påvirke av at kjentfolk blir berørt av beslutningene i kommunestyret. Vi ser også at denne ”uredde” holdningen kommer frem i det fjerde spørsmålet. Snittet på om de er villig til å gjøre upopulære beslutninger for å forbedre økonomien er 4,4. Hele 90 prosent har svart alternativ fire eller fem, som tilsier at de i stor grad er villig til å ta den risikoen. Standardavviket er relativt lavt. Et likens resultat finner vi i det neste spørsmålet. Omtrent alle mener det er viktig med god kvalitet på kommunens tilbud. Et litt uventet resultat er oppstått i spørsmålet som tar for seg hvor viktig representantene mener det er at innbyggerne er fornøyd med resultatene. Her er snittet 3,3 samtidig som

standardavviket forteller at spredningen rundt snittet er stort. 40 prosent har svart den nøytrale midtkategorien, men i den grad vi kan si at tendensen trekker i en bestemt retning så er det mot at de mener dette er viktig.

Tabell 5.9: Frekvens for variabler som inngår i output (prosent). Gjennomsnitt og standardavvik.

Spørsmål	svaralternativer					Snitt	Std. Avvik	N
	1	2	3	4	5			
Hvor stor vekt legger du i ditt arbeid som kommunestyrepolitiker på å få til samordning og en god ressursfordeling mellom ulike deler av kommunens virksomhet. 1=liten vekt, 5=stor vekt.	0	3	8	34	55	4,4	0,76	350
Hvor stor vekt legger du i ditt arbeid som kommunestyrepolitiker på å sørge for god økonomistyring og effektiv ressursbruk. 1=liten vekt, 5=stor vekt.	0	1	3	21	74	4,7	0,59	348
Når politiske beslutninger skal tas, i hvor stor grad påvirker det deg at du kanskje kjenner de som blir berørt av beslutningen? 1=liten grad, 5=stor grad.	14	25	38	19	4	2,7	1,05	354
I hvilken grad er du villig til å gjøre upopulære politiske beslutninger for å forbedre kommunens økonomi? 1=liten grad, 5=stor grad.	1	1	8	40	50	4,4	0,76	357
Hvor enig/uenig er du i påstanden under: det er først og fremst viktig å sørge for god kvalitet på kommunens tilbud. 1=veldig uenig, 5=veldig enig.	0	1	6	40	53	4,5	0,66	350
Hvor enig/uenig er du i påstanden under: det er først og fremst viktig at innbyggerne er fornøyd med kommunestyrets beslutninger! 1=veldig uenig, 5=veldig enig.	4	18	40	26	13	3,3	1,02	354
Hvor enig/uenig er du i påstanden under: det er først og fremst viktig at de rådene som sektorene gir blir fulgt. 1=veldig uenig, 5=veldig enig.	3	22	51	20	4	3,0	0,83	354
Hvor enig/uenig er du i påstanden under: det er først og fremst viktig at kommunestyrets vedtak er i samsvar med fagfolkernes råd! 1=veldig uenig, 5=veldig enig.	5	17	48	25	5	3,1	0,89	356
Hvor enig/uenig er du i påstanden under: det er først og fremst viktig at næringslivet er fornøyd med kommunestyrets beslutninger! 1=veldig uenig, 5=veldig enig.	4	16	45	30	5	3,2	0,90	354
Hvor enig/uenig er du i påstanden under: det er først og fremst viktig at kommunestyrets vedtak er i samsvar med min moralske og rasjonelle vurdering av saken! 1=veldig uenig, 5=veldig enig.	1	4	17	47	31	4,0	0,85	356
Hvor enig/uenig er du i denne påstanden: der det oppstår konflikter mellom innbyggernes preferanser og det som er best for kommuneøkonomien er det viktigst å prioritere kommuneøkonomien. 1=veldig uenig, 5=veldig enig.	0	3	20	46	31	4,1	0,79	354

Påstanden om at det først og fremst er viktig å følge sektorenes råd har også et gjennomsnitt på 3, men her ser vi at det er omtrent like stor andel representanter på hver side av midten. Standardavviket er også lavere enn det forrige spørsmålet. Den åttende og niende variabelen ligner hverandre resultatmessig. Gjennomsnittet og standardavviket er nesten identisk, samtidig som svarfordelingen er noenlunde lik. Både påstanden om at det først og fremst er viktig at vedtakene er i samsvar med fagfolkenes råd, og at næringslivet skal være fornøyd med kommunestyrets beslutning har fått tett opp mot 50 prosent av svarene på midtkategorien. Dette samsvarer med gjennomsnittet, samtidig som 30-35 prosent av respondentene heller mot at de er enig i påstanden. Det nest siste spørsmålet har et gjennomsnitt på fire, og et standardavvik som forteller at spredningen rundt snittet er litt stort. Det er i underkant av 80 prosent av respondentene som sier seg enig i at kommunestyrets vedtak først og fremst må samsvare med deres moralske og rasjonelle vurdering av saken. Det siste spørsmålet har en lignende fordeling og gjennomsnitt, men standardavviket er litt lavere. Omtrent like mange har svart delvis enig og veldig enig på de to siste påstandene.

Det vi ser av disse resultatene er at respondentene tenderer til å helle mot et fritt mandat på de fem første og de to siste spørsmålene, mens det ser ut til å være et usikkert mandat som står i fokus på de fire spørsmålene mellom. I det neste underkapitlet vil jeg gjennomgå frekvensfordelingen på spørsmålene som går direkte på ROBEK-tema.

5.3 Univariat analyse av ROBEK-spørsmål

Tabell 5.10 viser oss fordelingen av svar på de spørsmålene som omhandler problemstillinger i forhold til ROBEK. Variabelen som måler i hvilken grad interessene i kommunestyret er påvirket av ROBEK-oppføringen viser spredning over hele skalaen. Gjennomsnittet er 3,3 og viser til at hovedandelen av respondentene har havnet på høyresiden av skalaen.

Standardavviket er veldig høyt, og gjenspeiler spredningen. Vi ser videre at over halvparten i stor grad er villig til å inngå samarbeid med sine politiske konkurrenter for å få kommunen av listen. Dette gjenspeiles i gjennomsnittet på 4,4. På det tredje spørsmålet ser vi spredning utover skalaen, samtidig som flere og flere har svart på de ulike alternativene etter hvert som vi beveger oss mot høyre på skalaen. Gjennomsnittet er 3,7, men standardavviket på 1,31 forteller at det gjennomsnittlige avviket fra snittet er ganske stort. Denne variabelen har det

største avviket av alle variablene. Det fjerde spørsmålet tar for seg det motsatte senarioet, hvor oppføringen i ROBEK er utenfor politikernes kontroll. Her ser vi enda et resultat med stort standardavvik. Dette skyldes nok at spredningen på skalaen er relativt stor, uten en klar ”vinner”. Gjennomsnittet befinner seg på det nøytrale midtpunktet, men like mange har svart alternativ én og to som fire og fem. Det ser ut til at det på dette spørsmålet verserer stor uenighet blant respondentene om kommunestyrepolitikernes mulighet til å kontrollere utfallet. De to siste spørsmålene har en veldig lik utvikling. Begge gjennomsnittene er fire, samtidig som standardavvikene nesten er identisk på rundt én. Et stort flertall mener at oppføringen i registeret påvirker den politiske beslutningsprosessen, samtidig som et stort flertall også mener det politiske handlingsrommet er redusert som følger av oppføringen.

Tabell 5.10: Frekvenser for variabler som omhandler spørsmål om ROBEK (prosent). Gjennomsnitt og standardavvik.

Spørsmål	Svaralternativer					Snitt	Std. Avvik	N
	1	2	3	4	5			
I hvilken grad påvirker kommunens oppføring i ROBEK hvilke saker/områder du interesserer deg for i kommunepolitikken. 1=liten grad, 5=stor grad.	14	14	25	27	20	3,3	1,30	354
I hvilken grad er du villig til å inngå samarbeid med dine politiske konkurrenter for å få kommunen ut av ROBEK-listen? 1=liten grad, 5=stor grad.	1	3	10	33	54	4,4	0,84	355
Hvor enig/uenig er du i denne påstanden: kommunen er på ROBEK-listen på grunn av dårlig politisk styring! 1=veldig uenig, 5=veldig enig.	8	13	18	24	36	3,7	1,31	354
Hvor enig/uenig er du i denne påstanden: kommunen er på ROBEK-listen på grunn av hendelser som er utenfor kommunestyrepolitikernes kontroll. 1=veldig uenig, 5=veldig enig.	17	22	22	27	12	3,0	1,29	356
Etter din mening, i hvilken grad påvirker kommunens oppføring i ROBEK den politiske beslutningsprosessen? 1=liten grad, 5=stor grad.	2	9	16	37	36	4,0	1,02	356
Etter din mening, i hvilken grad er det politiske handlingsrommet redusert som følge av ROBEK-oppføringen? 1=liten grad, 5=stor grad.	1	8	20	31	40	4,0	1,01	356

Det som kommer frem i denne frekvensfordelingen er at det er stor spredning på enkelte av spørsmålene, som videre kan bli interessante å se nærmere på i en bivariat og multivariat analyse for å finne sammenhenger med ulike mandatforståelser. Det er på den andre siden tre spørsmål som ser ut til å ha oppnådd en viss enighet blant respondentene, men det kan likevel tenkes at det kan finnes variasjon også på disse spørsmålene i forhold til mandatet.

5.4 Univariat analyse av kontrollvariablene

I tabell 5.11 og 5.12 vil jeg presentere kontrollvariablene. Her vil frekvensene, minimumsverdi, maksimumsverdi, gjennomsnittet og standardavviket bli presentert. En grundigere gjennomgang av alder, perioder i kommunestyret, utdanning og kjønn kan leses i kapittel 4.3.1 *utvalgets representativitet*.

Tabell 5.11: Alder, år bodd i kommunen, perioder i kommunestyret. Gjennomsnitt og standardavvik.

Spørsmål	Min.	Max.	Gjennomsnitt	Std. Avvik	N
Alder (år).	20	85	53,3	11,87	354
År bodd i kommunen (år).	2	74	35,1	16,33	352
Perioder i kommunestyret, medregnet denne.	1	12	2,8	1,78	347

I tabell 5.11 ser vi at to år er det korteste antall år representantene har bodd i kommunen, mens representanten/e som har bodd lengst i kommunen er oppe i hele 74 år. Gjennomsnittet er 35 år, men vi ser samtidig at standardavviket er hele 16 år. Av tabell 5.12 kan vi lese at 14 prosent av respondentene bare sitter i kommunestyret, mens 86 prosent er medlem eller leder et utvalg/komité/formannskapet. Videre ser vi at 65 prosent av respondenten ikke er på samme valgliste som ordføreren, og 77 prosent tilhører kommuner som i løpet av 2013 ikke ble utregistrert av ROBEK-listen. Variablene i tabell 5.12 er i den bivarierte og multivarierte analysen omgjort til dummyvariabler.

Tabell 5.12: Utdanning, verv, kjønn, valgliste, utregistrerte kommuner (prosent).

Spørsmål	Svaralternativer			N
	1	2	3	
Utdanning. 1=grunnskole, 2=videreg�ende eller tilsvarende, 3=universitet/høyskole eller tilsvarende.	4	28	67	356
Verv. 1=jeg sitter bare i kommunestyret, 2=medlem eller leder av en komité/utvalg /formannskapet.	14	86		348
Kjønn. 1=kvinne, 2=mann.	33	67		352
Er du på samme valgliste som ordføreren? 1=ja, 2=nei.	35	65		353
Kommunen er utregistrert i 2013 ⁴ . 1=ja, 2=nei.	23	77		357

⁴ Regjeringen 2014.

5.5 Oppsummering

I dette kapitlet har jeg gått gjennom fordelingen på hver variabel, både de avhengige og uavhengige. Hovedtendensen ser så langt ut til å være at kommunestyrerepresentantene befinner seg en plass mellom et usikkert og fritt mandat. I neste kapittel vil jeg gå ett steg lenger med analysen, og undersøke bivariate sammenhenger mellom de avhengige variablene og forklaringsvariablene. Jeg vil i dette kapitlet fokusere på de variablene som er med i drøftningskapitlet.

Kapittel 6: Bivariat analyse

I det forrige kapitlet så jeg på hvordan respondentene har svart på hvert enkelt spørsmål, og hvordan gjennomsnittet og standardavviket ser ut. I dette kapitlet vil jeg gå ett steg videre i analysen, og se nærmere på hvordan hver forklaringsvariabel påvirker de to avhengige variablene. Jeg vil også se disse resultatene i sammenheng med forventningene til funn. Dette vil bli gjort ved hjelp av bivariate analyser gjennom regresjonsanalyse. Både i dette kapitlet og neste kapittel, hvor den multivariate analysen blir gjennomgått, vil jeg benytte meg av standard lineær OLS-regresjon. Dette er en teknikk som ved hjelp av regresjonskonstanten og regresjonskoeffisientene finner den beste lineære regresjonslinjen, hvor summen av de kvadrerte avvikene fra linjen er minst mulig (Hellevik 2002: 271; Midtbø 2007:48, 78; Ringdal 2007:466).

En bivariat regresjonsanalyse gir informasjon om hvilken variabls variasjon som blir forklart, hvilken variabel som forklarer variasjon, i tillegg til å gi spesifikk informasjon om hvor mye av variasjonen som kan tilskrives forklaringsvariabelen (Midtbø 2007:73). I analysen vil jeg benytte meg av den ustandardiserte helningskoeffisienten, ofte benevnt med b . B forteller hvor mye de avhengige variablene i gjennomsnitt øker eller minker når den aktuelle forklaringsvariabelen øker med én enhet (Midtbø 2007: 73). Jeg vil også presentere konstantleddet, som forteller hva den gjennomsnittlige verdien til de avhengige variablene er når forklaringsvariabelens verdi er null (Midtbø 2007: 73). I dette tilfellet har ikke forklaringsvariablene et nullpunkt, slik at verdien bare danner et utgangspunkt for resten av analysen. Signifikansnivået har jeg satt til 5 prosent, slik at jeg konkluderer med at det mangler sammenheng mellom variablene i populasjonen hvis p -verdien overstiger 0,050. Hvis verdien er høyere kan jeg ikke generalisere funnene til å gjelde hele populasjonen. Jeg setter akkurat dette nivået for å forsøke å unngå å forkaste en sann nullhypotese, men også for å forhindre at en usann nullhypotese blir beholdt. Nullhypotesene i dette tilfellet er at det ikke er sammenheng mellom den aktuelle forklaringsvariabelen og den avhengige variabelen i populasjonen (Midtbø 2007:18, 64, 65).

Den forklarte variansen, R^2 , vil sammen med utvalgsstørrelsen og betakoeffisienten bli presentert i vedlegg 1 og 2.

Jeg vil fokusere på de variablene som vil bli brukt i drøftingen av problemstillingen i kapittel 8. De aktuelle variablene er de som viser seg å være signifikant på 0,05-nivå i den multivariate analysens tredje modell. Jeg henviser til kapittel 7.1 *Sammenligning av modellene* for inngående forklaring på denne utvelgelsen.

6.1 Bivariat analyse av inputvariablene

Jeg vil i dette underkapitlet presentere og kommentere resultatene av den bivariate analysen mellom de to indeksene og hver av forklaringsvariablene som omhandler inputs. Resultatene finner vi i tabell 6.1.

Tabell 6.1: Bivariate sammenhenger mellom ulike forklaringsvariabler i inputs og indeks for politikkskaping og indeks for bundethet til innbyggerne. Regresjonsanalyse.

Spørsmål	Indeks for politikkskaping			Indeks for bundethet til innbyggerne		
	B	Konstantledd	p-verdi	B	Konstantledd	p-verdi
Hvor stor vekt legger du i ditt arbeid som kommunestyrepolitiker på å fremme en bestemt sektor eller en bestemt kommunal oppgave.	-0,059	4,438	0,048	0,124	3,241	0,000
Hvor stor vekt legger du i ditt arbeid som kommunestyrepolitiker på å fremme eksperter eller faggrupper sitt syn i sentrale kommunale organ.	0,094	4,013	0,002	0,135	3,200	0,000
Hvor enig/uenig er du i denne påstanden: jeg bestemmer meg for et standpunkt eller for å fronte en sak etter nøye ha gjennomgått hva dette innebærer.	0,263	3,140	0,000	0,118	3,071	0,011
Hvor enig/uenig er du i denne påstanden: jeg tenker ofte på konsekvensene ved neste valg før jeg bestemmer meg for hvilket standpunkt jeg skal ta.	0,008	4,256	0,781	0,036	3,506	0,243
Indeks for bundethet til ditt politiske parti	0,281	3,199	0,000	0,138	3,050	0,011
Hvor lett påvirkelig er du i forhold til press fra interessegrupper.	0,034	4,188	0,320	0,259	2,853	0,000
Hvor lett påvirkelig er du i forhold til press fra media.	-0,001	4,282	0,977	0,086	3,400	0,024
Det er viktig for meg å følge det jeg sto for i valgkampen.	0,183	3,478	0,000	0,207	2,669	0,000
Etter din mening, i hvilken grad føler du deg som en talsperson for spesielle grupper/sektorer/områder ol. i kommunestyret?	-0,044	4,411	0,125	0,109	3,247	0,000

Som vi husker fra kapittel 3.3 *Forventninger til funn* fremhevet jeg ti aspekter som er med på å skille de tre mandatene fra hverandre. I forbindelse med input er det hele fem av disse som

blir testet. Det første aspektet omhandler hvorvidt de representerer spesielle interesser, og vil bli målt med den første, femte, sjette, syvende og niende variabelen. Det andre aspektet omhandler hvordan de forholder seg til fagfolk og eksperter, og blir testet gjennom den andre variabelen. Den tredje variabelen ser på hvorvidt de analyserer alternativer, mens hvordan de forholder seg til negative tilbakemeldinger fra innbyggerne blir testet gjennom den fjerde variabelen. Aspektet som tar for seg holdningen til valgløfter blir testet gjennom den åttende variabelen.

I den multiple analysen ser vi at det er fem variabler som er med i de to endelige modellene. Tre i analysen med indeks for politikkskaping og to i analysen med indeks for bundethet til innbyggerne. Vi skal først se på de tre som påvirker politikkindeksen.

Hvor stor vekt legger du i ditt arbeid som kommunestyrepolitiker på å fremme eksperter eller faggrupper sitt syn i sentrale kommunale organ faller inn under aspektet som omhandler politikernes forhold til eksperter og fagfolk. Vi ser at konstantleddet er på 4,013. Verdien til den ustandardiserte helningskoeffisienten på 0,094 viser derimot en noe lav effekt, til tross for at resultatet er signifikant. Verdiene forteller at politikerne vil ligge på *delvis høy politikkskaping* hvis de svarer *liten vekt*, og midt mellom *delvis høy politikkskaping* og *høy politikkskaping* når de svarer *stor vekt* på forklaringsvariabelens spørsmål. Benytter vi oss av den uavhengiges gjennomsnitt ser vi at politikerne vil ha en politikkskaping som ligger i overkant av *delvis høy politikkskaping*.

Den neste variabelen, *indeks for bundethet til ditt politiske parti*, tilhører aspektet som ser på om politikerne representerer spesielle eller generelle interesser. Konstantleddet på 3,199 forteller om en midt-på-treet-holdning til politikkskaping før variabelens effekt får utløp. Verdien til b forteller at *lav bundethet* til partiet vil føre til at politikkskapingen ligger midt mellom *delvis høy politikkskaping* og *både og*. *Høy bundethet* vil føre til et resultat midt mellom *delvis høy politikkskaping* og *høy politikkskaping*. Forklaringsvariabelens gjennomsnitt på 3,8 gir en politikkskaping like over *delvis høy politikkskaping*.

Den siste variabelen i analysen med indeks for politikkskaping er *etter din mening, i hvilken grad føler du deg som en talsperson for spesielle grupper/sektorer/områder ol. i kommunestyret?* Den tilhører samme aspekt som den forrige variabelen.

Helningskoeffisienten på -0,044 forteller at politikkindeksens verdi vil synke jo større grad

politikerne føler seg som talsperson for spesielle grupper. Konstantleddet forteller likevel om en relativt høy politikkskaping før effekten slår inn, men som vi ser er denne effekten særdeles lav. Svarer politikerne at de i *liten grad* føler seg som talspersoner vil indeksens verdi tilsvare i overkant av *delvis høy politikkskaping*. Svarer de *stor grad* vil politikkskapingen ligge like over *delvis høy*, men under det forrige resultatet. Midt mellom disse resultatene finner vi politikkskapingen hvis vi benytter oss av gjennomsnittet til forklaringsvariabelen. Effekten er altså så liten at det blir vanskelig å gradere de ulike resultatene som kan oppstå.

Det første resultatet vi skal se nærmere på i analysen med indeks for bundethet til innbyggerne er *hvor lett påvirkelig er du i forhold til press fra interessegrupper*. Variabelen tilhører aspektet som tar for seg politikernes representasjon av generelle eller spesielle interesser. Konstantleddet ligger midt på skalaen, og helningskoeffisienten er relativt høy. Svarer politikerne at de er *veldig lite påvirkelig* i forhold til press fra interessegrupper vil indeksens verdi være i overkant av alternativet *både og*, mens et svar som *veldig lett påvirkelig* vil føre til i overkant av *delvis høy bundethet* til innbyggerne.

Forklaringsvariabelens gjennomsnitt på 2,8 fører til en verdi på innbyggerindeksen som tilsvare midt mellom *delvis høy bundethet* og *både og*.

Den andre variabelen som har effekt på indeksen i den multivariate analysens modell 3 er *det er viktig for meg å følge det jeg sto for i valgkampen*. Aspektet tester holdningene til valgløfter. Verdien til b er også i dette tilfellet relativt høy, samtidig som konstantleddet forteller om en delvis lav bundethet. Hvis politikerne er *veldig uenig* i forklaringsvariabelens påstand vil indeksens verdi tilsi at ROBEK-politikeren er like under skalaens midtpunkt. Er de derimot *veldig enig* vil verdien nå tilsi at de har en i underkant av *delvis høy bundethet* til innbyggerne. Den uavhengige variabelens standpunkt tilsier en bundethet midt mellom *delvis høy bundethet* og *både og*.

6.2 Bivariat analyse av withinputvariablene

I dette underkapitlet vil jeg presentere funnene i den bivariante analysen mellom variablene som omhandler withinputs og de to indeksene som tjener som avhengige variabler.

Resultatene er å finne i tabell 6.2.

I forhold til withinput er det seks av ti områder som vil bli testet ut. Det første ser på samarbeidsviljen, og blir testet av den første variabelen i tabell 6.2. Det andre aspektet omhandler konfliktløsning, og testes av den andre variabelen. Om representantene analyserer alternativene som er gjeldende, eller ikke, er det tredje aspektet og testes av den fjerde variabelen. Aspekt nummer fire tar for seg holdningene rundt debatt. Dette ser vi nærmere på gjennom den femte og sjette variabelen. Det femte aspektet tar for seg forholdet til eksperter og fagfolk, og testes av variabel syv og åtte. Det siste aspektet ser på innbyggernes innflytelse, og testes med tabellens niende variabel. Den tredje variabelen ser på hvor viktig respondentene mener det er å overholde aktuelle lover og prosedyrer i beslutningsprosessen og tilhører ingen av aspektene.

Tabell 6.2: Bivariate sammenhenger mellom ulike forklaringsvariabler i withinputs og indeks for politikkskaping og indeks for bundethet til innbyggerne. Regresjonsanalyse.

Spørsmål	Indeks for politikkskaping			Indeks for bundethet til innbyggerne		
	B	Konstantledd	p-verdi	B	Konstantledd	p-verdi
Hvor stor vekt legger du i ditt arbeid som kommunestyrepolitiker på å bidra til samarbeid mellom kommunen og andre om å løse oppgaver.	0,275	3,148	0,000	0,092	3,202	0,027
Hvor stor vekt legger du i ditt arbeid som kommunestyrepolitiker på å bidra til å løse konflikter innen kommunen eller mellom kommunen og innbyggerne.	0,192	3,499	0,000	0,191	2,804	0,000
Hvor viktig er det at de aktuelle lovene og prosedyrene følges i beslutningsprosessen?	0,256	3,084	0,000	0,158	2,846	0,006
Hvor viktig er det at kommunestyret vurderer all fakta og konsekvenser før et vedtak fattes?	0,295	2,894	0,000	0,275	2,295	0,000
Hvor viktig er det at en sak blir godt debattert før kommunestyret vedtar en beslutning?	0,201	3,382	0,000	0,231	2,549	0,000
Hvor enig/uenig er du i denne påstanden: det er viktig å vurdere argumentene til andre kommunestyrepolitikere før jeg tar en endelig avgjørelse for hvilket alternativ jeg bestemmer meg for å støtte.	0,164	3,656	0,000	0,076	3,290	0,036
Etter din mening, hvilken innflytelse har rådmannen/administrasjonssjefen på kommunestyrets arbeid	0,114	3,811	0,006	0,021	3,493	0,617
Etter din mening, hvilken innflytelse har fylkesmannen på kommunestyrets arbeid	0,059	4,050	0,067	0,016	3,517	0,623
Etter din mening, hvilken innflytelse har innbyggerne på kommunestyrets arbeid	0,037	4,161	0,336	0,135	3,163	0,001

Innenfor withinput er det tre variabler som har signifikant effekt i de multivariate analysenes modell 3. To befinner seg i analysen med indeks for politikkskaping og én i analysen med

indeks for bundethet til innbyggerne. Jeg skal først presentere de to variablene som påvirker politikkindeksen.

Den første, *hvor stor vekt legger du i ditt arbeid som kommunestyrepolitiker på å bidra til samarbeid mellom kommunen og andre om å løse oppgaver*, faller inn under aspektet som ser på politikernes vilje til samarbeid. Den ustandardiserte helningskoeffisienten på 0,275 er relativt høy, men konstantleddet befinner seg midt mellom ytterpunktene. Hvis representanten legger *liten vekt* på spørsmålsstillingen vil dette føre til en indeksverdi som ligger midt mellom *delvis høy politikkskaping* og *både og*. Legger politikerne derimot *stor vekt* på problemstillingen vil indeksen indikere en politikkskaping mellom *delvis høy* og *høy*. Forklaringsvariabelens gjennomsnitt tilsier at ROBEK-politikerne med denne kombinasjonen ligger godt over *delvis høy politikkskaping*.

Den andre variabelen faller inn under aspektet som tar for seg politikernes syn på debatt. *Hvor enig/uenig er du i denne påstanden: det er viktig å vurdere argumentene til andre kommunestyrepolitikere før jeg tar en endelig avgjørelse for hvilket alternativ jeg bestemmer meg for å støtte* har et konstantledd som trekker mot *delvis høy politikkskaping*, og en relativt høy helningskoeffisient. Disse verdiene tilsier at politikere som er *veldig uenig* i variabelens påstand vil få en verdi på indeksen som ligger tett under *delvis høy politikkskaping*. Er de derimot *veldig enig* i påstanden vil indeksen verdi tilsvare midt mellom *delvis høy politikkskaping* og *høy politikkskaping*. Gjennomsnittet til forklaringsvariabelen er 3,8 og gir en indeksverdi tilsvarende i overkant av *delvis høy politikkskaping*.

Den siste variabelen innenfor withinput med effekt i den multiple analysens tredje modell er *hvor viktig er det at kommunestyret vurderer all fakta og konsekvenser før et vedtak fattes*, og påvirker indeks for bundethet til innbyggerne. I den bivariante analysen ser vi at konstantleddet er i nærheten av alternativet *delvis lav bundethet* til innbyggerne, men at b-verdien er relativt høy. Hvis politikerne mener denne vurderingen er *lite viktig* vil indeksen verdi tilsvare en bundethet midt mellom *delvis liten bundethet* og *både og*. Mener de derimot at det er *veldig viktig* å vurdere fakta og konsekvenser vil verdien til innbyggerindeksen vise en verdi mellom *delvis høy bundethet* og *både og*, men nærmere *delvis høy*. Det gjennomsnittlige svaret til respondentene på forklaringsvariabelens problemstilling er 4,7 og tilsvarer tett under svaralternativet *veldig viktig*. Forklaringsvariabelen tilhører aspektet som tar for seg hvorvidt politikerne analyserer de gjeldende alternativene.

6.3 Bivariat analyse av outputvariablene

I dette underkapitlet vil resultatene for variablene som inngår i outputtema presenteres.

Funnene blir presentert i tabell 6.3.

Når vi nå tar for oss resultatene til outputvariablene er det fire av de ti områdene som er nevnt i kapittel 3.3 *Forventninger til funn* som testes. Det første aspektet omhandler politikernes holdning til økonomisk styring, og testes av tabellens første, andre, fjerde og ellefte variabel. Det andre aspektet ser på om politikerne representerer spesielle eller generelle interesser, og testes med den tredje, sjette, syvende og niende variabelen. Forholdet til eksperter og fagfolk er det tredje aspektet, og testes med den åttende variabelen. Det siste aspektet omhandler hvorvidt politikerne analyserer de gjeldende alternativene, og testes av den tiende variabelen. Den femte variabelen måler tilbøyeligheten til å sørge for god kvalitet på kommunens tilbud, og faller ikke inn under et aspekt.

Seks variabler er med i de multivariate analysenes tredje modell. De to første har bare effekt på indeks for politikkskaping, den tredje har effekt på begge de avhengige variablene, mens de tre siste bare påvirker indeks for bundethet til innbyggerne.

Den første vi skal se nærmere på er *hvor stor vekt legger du i ditt arbeid som kommunestyrepolitiker på å få til samordning og en god ressursfordeling mellom ulike deler av kommunens virksomhet*. Dette er den variabelen med høyest ustandardisert helningskoeffisient og betaverdi av alle 43 variablene i den bivariante analysen hvor denne indeksen inngår som avhengig variabel. Konstantleddet bikker under midtverdien, men vi ser av b-verdien at hvis politikerne legger *stor vekt* på variabelens spørsmål vil de på indeksen ende opp med en verdi som tilsvarer midt mellom *delvis høy politikkskaping* og *høy politikkskaping*. Legger de *liten vekt* på problemstilling vil de havne på indeksens verdi *både og*. Legger vi til grunn forklaringsvariabelens gjennomsnitt vil representantene få en verdi som tilsvarer i overkant av *delvis høy politikkskaping*.

Den neste variabelen, *hvor stor vekt legger du i ditt arbeid som kommunestyrepolitiker på å sørge for god økonomistyring og effektiv ressursbruk*. Både denne og den forrige tilhører aspektet som tar for seg politikernes holdning til økonomisk styring. B-verdien er i nærheten av tilfellet for den forrige variabelen. Det er også konstantleddet på 2,451. Indeksens verdi vil tilsvare i underkant av alternativet *både og* hvis politikerne legger *liten vekt* på spørsmålet.

Legger de derimot *stor vekt* på variabelens problemstilling vil indeksens verdi tilsvare midt mellom *delvis høy politikkskaping* og *høy politikkskaping*. Benytter vi gjennomsnittet på 4,7 vil indeksen trekke nærmere *delvis høy politikkskaping*.

Tabell 6.3: Bivariate sammenhenger mellom ulike forklaringsvariabler i outputs og indeks for politikkskaping og indeks for bundethet til innbyggerne. Regresjonsanalyse.

Spørsmål	Indeks for politikkskaping			Indeks for bundethet til innbyggerne		
	B	Konstantledd	p-verdi	B	Konstantledd	p-verdi
Hvor stor vekt legger du i ditt arbeid som kommunestyrepolitiker på å få til samordning og en god ressursfordeling mellom ulike deler av kommunens virksomhet.	0,401	2,513	0,000	0,078	3,234	0,087
Hvor stor vekt legger du i ditt arbeid som kommunestyrepolitiker på å sørge for god økonomistyring og effektiv ressursbruk.	0,390	2,451	0,000	0,026	3,456	0,656
Når politiske beslutninger skal tas, i hvor stor grad påvirker det deg at du kanskje kjenner de som blir berørt av beslutningen?	-0,028	4,353	0,387	0,085	3,347	0,010
I hvilken grad er du villig til å gjøre upopulære politiske beslutninger for å forbedre kommunens økonomi?	0,162	3,566	0,000	-0,048	3,794	0,290
Hvor enig/uenig er du i påstanden under: det er først og fremst viktig å sørge for god kvalitet på kommunens tilbud.	0,172	3,514	0,001	0,251	2,462	0,000
Hvor enig/uenig er du i påstanden under: det er først og fremst viktig at innbyggerne er fornøyd med kommunestyrets beslutninger!	0,076	4,030	0,019	0,218	2,876	0,000
Hvor enig/uenig er du i påstanden under: det er først og fremst viktig at de rådene som sektorene gir blir fulgt.	0,067	4,078	0,088	0,207	2,962	0,000
Hvor enig/uenig er du i påstanden under: det er først og fremst viktig at kommunestyrets vedtak er i samsvar med fagfolkernes råd!	0,022	4,207	0,547	0,114	3,233	0,003
Hvor enig/uenig er du i påstanden under: det er først og fremst viktig at næringslivet er fornøyd med kommunestyrets beslutninger!	0,038	4,153	0,306	0,217	2,894	0,000
Hvor enig/uenig er du i påstanden under: det er først og fremst viktig at kommunestyrets vedtak er i samsvar med min moralske og rasjonelle vurdering av saken!	0,110	3,837	0,004	-0,022	3,668	0,593
Hvor enig/uenig er du i denne påstanden: der det oppstår konflikter mellom innbyggernes preferanser og det som er best for kommuneøkonomien er det viktigst å prioritere kommuneøkonomien.	0,087	3,926	0,038	-0,109	4,020	0,013

Den tredje variabelen er ”fellesvariabelen” *hvor enig/uenig er du i påstanden under: det er først og fremst viktig at kommunestyrets vedtak er i samsvar med min moralske og rasjonelle vurdering av saken*. Ser vi først på resultatet for analysen med politikkindeksen ser vi en

relativt sterk positiv effekt. Konstantleddet på 3,837 forteller om en i utgangspunktet relativt høy politikkskaping. Konstantleddet er litt lavere i tilfellet med innbyggerindeksen, men forteller likevel om en relativt høy bundethet til innbyggerne. Hvis representantene sier seg *veldig uenig* i påstanden vil de på politikkindeksen få en verdi som tilsvarer *delvis høy politikkskaping*, mot i overkant av dette hvis de sier seg *veldig enig*. Dette vil også være tilfellet hvis vi benytter oss av variabelens gjennomsnitt på 4,0. I analysen med innbyggerindeksen ser vi at forklaringsvariabelen fører til en negativ, men nesten fraværende effekt. Effekten er heller ikke signifikant. Om politikerne er *veldig uenig* eller *veldig enig* spiller i dette tilfellet liten rolle, i og med at variasjonen på indeksen er under 0,100, og fører til at indeksens verdi vil tilsvare omtrent midt mellom *delvis høy bundethet* og *både og* uansett mening om variabelens påstand. Forklaringsvariabelen faller inn under aspektet som tar for seg politikernes tendens til å analysere gjeldende alternativer.

De to neste variabelen tilhører aspektet som ser på om politikeren representerer generelle eller spesielle interesser. *Hvor enig/uenig er du i påstanden under: det er først og fremst viktig at innbyggerne er fornøyd med kommunestyrets beslutninger* viser seg å ha en relativt sterk positiv effekt på innbyggerindeksen. Helningskoeffisienten på 2,876 forteller at indeksens verdi ligger rundt midtpunktet når forklaringsvariabelens verdi er på det "ikke-mulige" nullpunktet. Helningskoeffisienten på 0,218 fører til en indeksverdi tilsvarende *delvis høy bundethet* når politikerne er *veldig enig* i påstanden, mot *både og* når de er *veldig uenig*. Benytter vi oss av det gjennomsnittlige svaret på forklaringsvariabelen på 3,3 vil indeksen verdi være midt mellom disse to.

Som vi ser fører variabelen *hvor enig/uenig er du i påstanden under: det er først og fremst viktig at næringslivet er fornøyd med kommunestyrets beslutninger* til nesten identiske verdier som den forrige variabelen, og vil føre til tilnærmende like verdier på innbyggerindeksen. Dette gjelder også ved bruk av det gjennomsnittlige svaralternativet på 3,2.

Den siste variabelen innenfor output er *hvor enig/uenig er du i denne påstanden: der det oppstår konflikter mellom innbyggernes preferanser og det som er best for kommuneøkonomien er det viktigst å prioritere kommuneøkonomien*. Denne tilhører aspektet som tar for seg politikernes holdning til økonomisk styring. Effekten er negativ og forteller at jo mer enig politikerne er i påstanden, jo mindre bundet blir de til innbyggerne.

Konstantleddet er høyt, 4,020, samtidig som helningskoeffisienten ikke er spesielt høy. Dette

betyr at uansett mening om forklaringsvariabelens påstand vil indeksens verdi variere mellom *delvis høy bundethet* hvis de er *veldig uenig*, og midt mellom dette alternativet og *både og* hvis de er *veldig enig*. Den gjennomsnittlige besvarelsen på påstanden er 4,1 og fører politikerne litt nærmere *delvis høy bundethet* enn alternativet for *veldig enig*.

6.4 Bivariat analyse av kontrollvariabler og forklaringsvariabler tilknyttet

ROBEK

I tabell 6.4 ser vi funnene fra den bivariate analysen hvor ROBEK er tema. Ingen av disse er med i de to endelige modellene i den multiple analysen. Vi ser fra den bivariate analysen at det bare er to variabler som genererer signifikante resultater på 0,05-nivå. *I hvilken grad er du villig til å inngå samarbeid med dine politiske konkurrenter for å få kommunen ut av ROBEK-listen* i analysen med indeks for politikkskaping, og *hvor enig/uenig er du i denne påstanden: kommunen er på ROBEK-listen på grunn av hendelser som er utenfor kommunestyrepolitikernes kontroll* i analysen med indeks for bundethet til innbyggerne. Den første av disse to inngår i aspektet som tar for seg politikernes samarbeidsvilje.

Tabell 6.4: Bivariate sammenhenger mellom ulike forklaringsvariabler tilknyttet ROBEK og indeks for politikkskaping og indeks for bundethet til innbyggerne. Regresjonsanalyse.

Spørsmål	Indeks for politikkskaping			Indeks for bundethet til innbyggerne		
	B	Konstantledd	p-verdi	B	Konstantledd	p-verdi
I hvilken grad påvirker kommunens oppføring i ROBEK hvilke saker/områder du interesserer deg for i kommunepolitikken.	0,030	4,178	0,244	0,030	3,482	0,252
I hvilken grad er du villig til å inngå samarbeid med dine politiske konkurrenter for å få kommunen ut av ROBEK-listen?	0,118	3,764	0,002	0,023	3,482	0,572
Hvor enig/uenig er du i denne påstanden: kommunen er på ROBEK-listen på grunn av dårlig politisk styring!	-0,003	4,287	0,910	0,001	3,577	0,975
Hvor enig/uenig er du i denne påstanden: kommunen er på ROBEK-listen på grunn av hendelser som er utenfor kommunestyrepolitikernes kontroll.	0,046	4,141	0,071	0,054	3,422	0,041
Etter din mening, i hvilken grad påvirker kommunens oppføring i ROBEK den politiske beslutningsprosessen?	0,025	4,179	0,444	0,003	3,570	0,935
Etter din mening, i hvilken grad er det politiske handlingsrommet redusert som følge av ROBEK-oppføringen?	0,012	4,227	0,705	0,035	3,439	0,305

I tabell 6.5 ser vi resultatene av de bivariate analysene hvor kontrollvariablene inngår som uavhengige variabler. Som vi ser er det flere forklaringsvariabler som har signifikant effekt på de to avhengige variablene i de bivariate analysene, men bare dummyvariabelen *kvinne* er med i en endelig multivariat modell. Dette i analysen med indeks for politikkskaping. Som vi ser av tabell 6.5 vil det å være kvinne øke indeksen med 0,080 enheter. Dette er en minimal effekt, spesielt med tanke på at dette er det maksimale utbyttet. Legger vi dette til konstantleddet vil vi få en verdi på 4,324. Dette tilsvarer en i overkant av *delvis høy politikkskaping*. Resultatet er ikke signifikant.

Tabell 6.5: Bivariate sammenhenger mellom ulike kontrollvariabler og indeks for politikkskaping og indeks for bundethet til innbyggerne. Regresjonsanalyse.

Spørsmål	Indeks for politikkskaping			Indeks for bundethet til innbyggerne		
	B	Konstantledd	p-verdi	B	Konstantledd	p-verdi
Alder (år).	0,005	3,994	0,060	-0,002	3,696	0,444
År bodd i kommunen (år).	0,000	4,286	0,956	0,001	3,560	0,727
Perioder i kommunestyret, medregnet denne.	0,046	4,146	0,013	-0,003	3,587	0,874
Høyskole/universitetsutdanning eller tilsvarende.	0,143	4,176	0,042	-0,155	3,684	0,034
Medlem/leder en komité/utvalg/formannskapet.	0,133	4,167	0,161	0,057	3,536	0,564
Kvinne	0,080	4,244	0,252	0,115	3,547	0,119
Står på samme valgliste som ordføreren	0,142	4,228	0,040	-0,098	3,618	0,176
Kommunen er utregistrert fra ROBEK i 2013	0,134	4,244	0,084	0,011	3,578	0,889

6.5 Oppsummering

I dette kapitlet har jeg lagt frem resultatene fra de bivariate analysene. Som vi ser i modellene er det mange som generere signifikante resultater, og en del av disse har også relativt stor effekt på de avhengige variablenes variasjon. I og med at det er foretatt 86 analyser har jeg valgt å se nærmere på noen få av disse. De resultatene jeg har valgt å kommentere stammer fra analysene som består av forklaringsvariablene jeg vil benytte meg av i drøftningskapitlet. Disse variablene er igjen valgt på bakgrunn av de multivariate analysene, og hvorfor det er akkurat disse variablene leser vi om i neste kapittel, *kapittel 7: Multivariat analyse* og *7.1 Sammenligning av modellene*.

Kapittel 7: Multivariat analyse

I forrige kapittel så vi nærmere på hvordan én enkelt forklaringsvariabel påvirker hver av de to avhengige variablene. I dette kapitlet vil jeg gjennomgå resultatene fra den siste regresjonsanalysemetoden, multivariat analyse. Denne analysemetoden tar høyde for at det ikke bare er én variabel som forklarer variasjonen hos mine indekser, og tester derfor alle forklaringsvariablene opp mot indeksene, kontrollert for de andre forklaringsvariabler. Helningskoeffisientenes verdi er avhengig av korrelasjonen mellom den aktuelle forklaringsvariabelen og de andre forklaringsvariablene, og effekten de andre forklaringsvariablene har på indeksen. Den multivariate analysen tester også hvilken modell, av ulike konkurrerende modeller, som best forklarer variasjonen i de avhengige variablene (Midtbø 2007:98, 99).

I likhet med det forrige kapitlet vil jeg benytte meg av den ustandardiserte helningskoeffisienten når jeg kommenterer den reelle effekten de ulike forklaringsvariablene har på indeksene. Jeg vil også konsentrere meg om å kommentere de resultatene som danner grunnlaget for den videre drøftingen av problemstillingen. Jeg vil i neste underkapittel redegjøre for hvordan jeg har plukket ut akkurat disse variablene. Den multivariate analysen hvor alle 43 forklaringsvariablene er inkludert vil bli presentert som utdrag, og utgjør modell 1. Det fullstendige resultatet kan leses i vedlegg 3 og 4.

7.1 Sammenligning av modellene

Den multiple analysen opererer med 43 uavhengige variabler. I én og samme analyse finner vi ut hvordan hver enkelt variabel påvirker den avhengige variabelen, kontrollert for de andre forklaringsvariablene. I mine tilfeller har det ført til at mange av de uavhengige variablene har mistet sin effekt, i tillegg til ikke lenger å være signifikant. Jeg har derfor ønsket å renske modellen for variabler som ”forurenser” resultatet, og foretatt en ny analyse hvor bare de som gir signifikante resultater på 0,05-nivå er med. Resultatene fra analysen hvor alle 43 forklaringsvariabler er med har jeg samlet i modell 1. Modell 2 består av resultatene fra den neste analysen. Variablene som ikke gir signifikante resultater er tatt bort i den tredje analysen, og resultatet presenteres i modell 3. Spørsmålet som nå melder seg er om den tredje modellen er bedre egnet som utgangspunkt for videre drøfting av problemstillingen. Forklarer

den minste modellen mer av variasjonen i indeksene enn de store modellene, hvor alle variablene er inkludert?

Måten jeg vil teste dette på er å se på den justerte R^2 , standardfeilen til regresjonen, F-testen og dens p-verdi. I den bivariate analysen benyttet jeg meg av forklart varians, R^2 , for å beskrive forklaringskraften til de enkelte variablene. Denne er imidlertid ikke egnet til å bruke i en multivariat analyse, på grunn av at den hele tiden vil øke for hver nye forklaringsvariabel som legges til modellen. Jeg vil derfor benytte meg av den justerte R^2 , som justeres etter antall frihetsgrader og straffer modeller med mange forklaringsvariabler. Denne verdien bør tolkes i sammenheng med standardfeilen til regresjonen, som måler spredningen rundt regresjonslinjen. Modellen forklarer mindre jo høyere standardfeilen er. Jeg vil derfor jakte etter en høyest mulig justert R^2 , og lavest mulig standardfeil (Midtbø 2007: 89, 104, 105). Jeg har også tatt med F-testen og dens signifikans. F-testen angir om et tillegg på en gruppe av nye forklaringsvariabler, eller i dette tilfellet en reduksjon av en gruppe variabler, bidrar til å øke modellens samlede forklaringskraft på de avhengige variablenes variasjon (Midtbø 2007:109).

7.1.1 Sammenligning av modellene i analysene med indeks for politikkskaping

Av tabell 7.1 ser vi den justerte R^2 , standardfeilen til regresjonen, F-testen og dens p-verdi, konstantleddet og konstantleddets p-verdi for de multivariate analysene hvor indeks for politikkskaping inngår som avhengig variabel. Det første vi kan se på er at utvalgsstørrelsen øker med 46 respondenter fra modell 1 til modell 3. Det vi ser av den justerte R^2 er at verdien minsker for hver nye modell, noe som forteller at modell 1 forklarer mer enn modell 2 og 3. Tar vi i betraktning at modell 1 rommer 43 variabler, mens modell 3 bare har med ni variabler stiller resultatet seg annerledes. Når modell 3 har 34 færre variabler og en justert R^2 som bare er 0,02 lavere enn den i modell 1 vil jeg påstå at modell 3 derfor på dette punktet også kommer best ut av de tre alternativene. Modell 3 forklarer 37 % av variasjonene i politikkindeksen, mot 39 % i modell 1. Sammenligner vi dette med standardfeilen til regresjonen ser vi at denne verdien øker fra modell 1 til modell 3. Jeg anser likevel ikke økningen på 0,009 som drastisk, den heller i stedet i retning av en "ubetydelig" endring. F-testens verdier tyder også på at modell 3 er bedre enn modell 1, med en verdi på 21,527 mot

5,007. Disse resultatene viser at det vil være riktig å fjerne de variablene fra analysen som i modell 1 og 2 ikke gir signifikante verdier på 0,05-nivå.

Konstantleddet forteller oss hvilken verdi på indeksens skala politikerne gjennomsnittlig vil ligge på hvis alle forklaringsvariablenes verdier er null (Midtbø 2007:98). Svarskalaen på variablene har ingen nullpunkt, slik at konstantleddets verdi har liten praktisk betydning. Det vi likevel kan se på er hvor høyt opp på indeksens skala det er mulig å komme innenfor rimelighetens grenser. Hvis vi forholder oss til modell 3 vil representantene ende opp med verdien 4,35 hvis de er kvinner og har lik holdning som den gjennomsnittlige respondenten. Dette tilsier en i overkant *delvis høy politikkskaping*.⁵

Tabell 7.1: Justert R², standardfeilen til regresjonen, F-test, p-verdi, konstantledd, og konstantleddets p-verdi i multivariate sammenhenger mellom ulike forklaringsvariabler og *indeks for politikkskaping*. Regresjonsanalyse.

	Modell 1	Modell 2	Modell 3
Justert R ²	0,390	0,379	0,370
Standardfeilen til regresjonen	0,470	0,476	0,479
F-test	5,007	18,284	21,527
p-verdi	0,000	0,000	0,000
Konstantledd	0,512	1,100	0,951
Konstantleddets p-verdi	0,260	0,000	0,001
N	270	312	316

7.1.2 Sammenligning av modellene i analysene med indeks for bundethet til innbyggerne

I tabell 7.2 ser vi den justerte R², standardfeilen til regresjonen, F-test og p-verdi, konstantleddet og dets p-verdi til de tre modellene hvor indeks for bundethet til innbyggerne inngår som avhengig variabel.

Vi begynner med å se på resultatene til den justerte R². Variablene i modell 1 forklarer 35,3 % av innbyggerindeksens variasjon mot 34,3 % i både modell 2 og 3. Den er altså redusert med 0,01 fra den største til den minste modellen. I likhet med resultatet for analysene med indeks for politikkskaping er ikke dette en dramatisk reduksjon med tanke på at modell 3 inneholder 36 færre variabler. Videre ser vi at standardfeilen til regresjonen også er identisk i modell 2

⁵ Jeg har kontrollert variablene som inngår i modell 3 for multikolinearitet, og konstatert at ingen av variablene har perfekt korrelasjon. Dette gjelder også for modell 3 med *indeks for bundethet til innbyggerne* som avhengig variabel. Korrelasjonen mellom forklaringsvariablene finner vi i vedlegg 5 og 6.

og 3 med 0,509 mot 0,494 i den største modellen. Det er altså bare en økning på 0,015 fra modell 1 til modell 3, slik at jeg anser også denne verdien som tilfredsstillende i forhold til å konkludere med at modell 3 er bedre egnet til å forklare variasjonen i indeks for bundethet til innbyggerne. F-testen øker også betraktelig fra den største modellen til den minste. Dette bygger opp om beslutningen om å fjerne alle ikke-signifikante variabler. Vi ser i tillegg at modell 3 inkluderer 63 flere respondenter enn modell 1.

Tabell 7.2: Justert R^2 , standardfeilen til regresjonen, F-test, p-verdi, konstantledd, og konstantleddets p-verdi i multivariate sammenhenger mellom ulike forklaringsvariabler og *indeks for bundethet til innbyggerne*. Regresjonsanalyse.

	Modell 1	Modell 2	Modell 3
Justert R^2	0,353	0,343	0,343
Standardfeilen til regresjonen	0,494	0,509	0,509
F-test	4,382	22,244	25,502
p-verdi	0,000	0,000	0,000
Konstantledd	1,128	1,145	1,209
Konstantleddets p-verdi	0,021	0,001	0,000
N	267	327	330

I motsetning til den multiple analysen med indeks for politikkskaping øker konstantleddet i analysene med indeks for bundethet til innbyggerne fra modell 1 til modell 2, og fra modell 2 til modell 3. Fokuserer vi på modell 3 ser vi at hvis kommunestyrerepresentantene svarer slik som gjennomsnittsrespondenten, vil indeksens verdi være 3,59 og tilsvarer en bundethet midt mellom *delvis høy bundethet* og *både og*.

7.2 Multivariat analyse av indeks for politikkskaping og forklaringsvariablene

I tabell 7.3, på neste side, ser vi resultatene for modell 2 og 3. Modell 2 er som nevnt de variablene med signifikante resultater fra modell 1, og i modell 3 finner vi bare de variablene med signifikante resultater fra modell 2. Jeg har i kapittel 7.1.1 *Sammenligning av modellene i analysene med indeks for politikkskaping* konkludert med at modell 3 er den som forklarer variasjonen i indeks for politikkskaping på best måte. Det er disse resultatene som vil være basisen for den videre gjennomgangen. Modell 1 finner vi i sin helhet i vedlegg 3.

Tabell 7.3: Multivariate sammenhenger mellom ulike forklaringsvariabler og *indeks for politikkskaping*. Regresjonsanalyse.

Spørsmål	Modell 2			Modell 3		
	B	Beta	p-verdi	B	Beta	p-verdi
Hvor stor vekt legger du i ditt arbeid som kommunestyrepolitiker på å få til samordning og en god ressursfordeling mellom ulike deler av kommunens virksomhet.	0,214	0,270	0,000	0,222	0,281	0,000
Indeks for bundethet til ditt politiske parti	0,177	0,184	0,000	0,179	0,188	0,000
Kvinne.	0,137	0,106	0,022	0,120	0,093	0,043
Hvor stor vekt legger du i ditt arbeid som kommunestyrepolitiker på å sørge for god økonomistyring og effektiv ressursbruk.	0,129	0,127	0,020	0,121	0,119	0,029
Hvor enig/uenig er du i denne påstanden: det er viktig å vurdere argumentene til andre kommunestyrepolitikere før jeg tar en endelig avgjørelse for hvilket alternativ jeg bestemmer meg for å støtte.	0,115	0,183	0,000	0,110	0,175	0,000
Hvor stor vekt legger du i ditt arbeid som kommunestyrepolitiker på å bidra til samarbeid mellom kommunen og andre om å løse oppgaver.	0,095	0,130	0,011	0,104	0,141	0,006
Hvor stor vekt legger du i ditt arbeid som kommunestyrepolitiker på å fremme eksperter eller faggrupper sitt syn i sentrale kommunale organ.	0,087	0,158	0,003	0,054	0,099	0,040
Hvor enig/uenig er du i påstanden under: det er først og fremst viktig at kommunestyrets vedtak er i samsvar med min moralske og rasjonelle vurdering av saken!	0,086	0,120	0,010	0,080	0,112	0,016
Etter din mening, i hvilken grad føler du deg som en talsperson for spesielle grupper/sektorer/områder ol. i kommunestyret?	-0,079	-0,148	0,003	-0,087	-0,164	0,001
Hvor enig/uenig er du i påstanden under: det er først og fremst viktig at kommunestyrets vedtak er i samsvar med fagfolkens råd!	-0,057	-0,084	0,094			
Hvor stor vekt legger du i ditt arbeid som kommunestyrepolitiker på å fremme en bestemt sektor eller en bestemt kommunal oppgave.	-0,035	-0,065	0,203			

7.2.1 Multivariat analyse av inputvariablene

Av de ni opprinnelige forklaringsvariablene i input er det nå bare tre som viser seg å gi signifikant effekt på indeksen. Disse tre gjennomgås under.

Hvor stor vekt legger du i ditt arbeid som kommunestyrepolitiker på å fremme eksperter eller faggrupper sitt syn i sentrale kommunale organ faller inn under aspektet som tar for seg politikernes holdning til eksperter og fagfolk. Vi ser av resultatet i modell 3 at variabelen fører til en økning i indeksens verdi på knappe 0,15 enheter hvis vi benytter oss av dens

gjennomsnitt. Dette er ikke spesielt mye, men gjennomsnittet er i utgangspunktet lavt. Det er likevel ikke mulig å øke indeksens verdi med mer en 0,27 enheter. Som vi ser av tabell 7.4 ligger helningskoeffisienten i modell 1 på nivå med den i modell 2. Den endelige verdien er den laveste.

Den neste variabelen, *indeks for bundethet til ditt politiske parti*, er den variabelen i modell 2 og modell 3 med nest høyest ustandardisert helningskoeffisienten. Verdien på 0,179 tilsier at hvis vi benytter oss av variabelens gjennomsnitt vil politikkindeksen øke med 0,68 enheter. Det er bare 0,08 enheter høyere enn tilfellet for verdien i modell 1. Denne variabelen, og den neste, tilhører aspektet som ser på om politikerne representerer generelle eller spesielle interesser.

Etter din mening, i hvilken grad føler du deg som en talsperson for spesielle grupper/sektorer/områder ol. i kommunestyret er den eneste av disse tre med negativ helningskoeffisient. Benytter vi oss av dens gjennomsnitt vil variabelen redusere indeksens verdi med 0,26 enheter. Verdien har i tillegg økt fra modell 1 til modell 3, noe den deler med partiindeksen.

Tabell 7.4: Multivariate sammenhenger mellom 3/43 forklaringsvariabler og *indeks for politikkskaping*. Regresjonsanalyse.

Spørsmål	Modell 1		
	B	Beta	p-verdi
Indeks for bundethet til ditt politiske parti	0,157	0,164	0,013
Hvor stor vekt legger du i ditt arbeid som kommunestyrepolitiker på å fremme eksperter eller faggrupper sitt syn i sentrale kommunale organ.	0,084	0,154	0,014
Etter din mening, i hvilken grad føler du deg som en talsperson for spesielle grupper/sektorer/områder ol. i kommunestyret?	-0,066	-0,127	0,032

7.2.2 Multivariat analyse av withinputvariablene

Av de opprinnelige ni forklaringsvariablene er det bare to som er med i den endelige modellen. *Hvor stor vekt legger du i ditt arbeid som kommunestyrepolitiker på å bidra til samarbeid mellom kommunen og andre om å løse oppgaver, og hvor enig/uenig er du i denne påstanden: det er viktig å vurdere argumentene til andre kommunestyrepolitikere før jeg tar en endelig avgjørelse for hvilket alternativ jeg bestemmer meg for å støtte* tilhører

henholdsvis aspektet som tar for seg politikernes vilje til samarbeid og synet på debatt. Vi ser resultatene fra modell 1 i tabell 7.5.

Tabell 7.5: Multivariate sammenhenger mellom 2/43 forklaringsvariabler og *indeks for politikkskaping*. Regresjonsanalyse.

Spørsmål	Modell 1		
	B	Beta	p-verdi
Hvor stor vekt legger du i ditt arbeid som kommunestyrepolitiker på å bidra til samarbeid mellom kommunen og andre om å løse oppgaver.	0,098	0,133	0,037
Hvor enig/uenig er du i denne påstanden: det er viktig å vurdere argumentene til andre kommunestyrepolitikere før jeg tar en endelig avgjørelse for hvilket alternativ jeg bestemmer meg for å støtte.	0,082	0,131	0,015

Den første variabelen har økt sin b-verdi fra 0,098 i modell 1 til 0,104 i modell 3. Verdien tilsier at ved å benytte oss av variabelens gjennomsnitt vil den kunne øke indeksens verdi med 0,43 enheter. Den andre variabelen har også høynet b-verdien fra modell 1 til modell 3. Verdien i modell 2 er likevel høyest. Den endelige verdien tilsier at politikkindeksen kan øke med 0,42 enheter. Selv om denne variabelen har høyere helningskoeffisienter enn den første viser det seg at ved å benytte den gjennomsnittlige respondentens svaralternativ vil føre til lavere økning på indeksen, 0,31 enheter, enn det variabelen *hvor stor vekt legger du i ditt arbeid som kommunestyrepolitiker på å bidra til samarbeid mellom kommunen og andre om å løse oppgaver* gjør.

7.2.3 Multivariat analyse av outputvariablene

Tre av elleve forklaringsvariabler innenfor output er med i den endelige modellen. Resultatene fra modell 1 ser vi i tabell 7.6.

Tabell 7.6: Multivariate sammenhenger mellom 3/43 forklaringsvariabler og *indeks for politikkskaping*. Regresjonsanalyse.

Spørsmål	Modell 1		
	B	Beta	p-verdi
Hvor stor vekt legger du i ditt arbeid som kommunestyrepolitiker på å få til samordning og en god ressursfordeling mellom ulike deler av kommunens virksomhet.	0,172	0,213	0,001
Hvor stor vekt legger du i ditt arbeid som kommunestyrepolitiker på å sørge for god økonomistyring og effektiv ressursbruk.	0,149	0,148	0,025
Hvor enig/uenig er du i påstanden under: det er først og fremst viktig at kommunestyrets vedtak er i samsvar med min moralske og rasjonelle vurdering av saken!	0,089	0,123	0,022

Hvor stor vekt legger du i ditt arbeid som kommunestyrepolitiker på å få til samordning og en god ressursfordeling mellom ulike deler av kommunens virksomhet er den forklaringsvariabelen i modell 3 med høyest ustandardisert og standardisert helningskoeffisient. Som vi ser øker verdien fra modell 1 til modell 2, og videre til modell 3. Dette er også den variabelen med høyest b-verdi i den bivarierte analysen. Benytter vi oss av variabelens gjennomsnitt vil den øke politikkindeksen med 0,98 enheter. Dette er en betydelig økning, og forteller at variabelen ikke bare har stor effekt, men følger vi den gjennomsnittlige respondenten er dette en viktig variabel for ROBEEK-politikernes forståelse av rollen som politisk representant.

Den neste variabelen, *hvor stor vekt legger du i ditt arbeid som kommunestyrepolitiker på å sørge for god økonomistyring og effektiv ressursbruk*, er i likhet med den forrige en del av aspektet som tar for seg politikernes holdning til økonomisk styring. I motsetning til den forrige variabelen reduseres helningskoeffisienten fra modell 1 til modell 3. Den endelige verdien fører likevel til 0,57 enheters økning på politikkindeksen, ved bruk av forklaringsvariabelens gjennomsnitt. Det høye gjennomsnittet tilsier også at dette er omtrent så mye variabelen har mulighet til å høyne indeksens verdi.

Den siste variabelen, *hvor enig/uenig er du i påstanden under: det er først og fremst viktig at kommunestyrets vedtak er i samsvar med min moralske og rasjonelle vurdering av saken*, faller inn under aspektet som tar for seg om politikerne analyserer de gjeldende alternativene, eller ikke. Vi ser at den har hatt en liten reduksjon i b-verdien fra modell 1 til modell 3. Det er mulig å øke indeksens verdi med 0,4 enheter, men benytter vi oss av den gjennomsnittlige respondentens svar på forklaringsvariabelen vil indeksens verdi bare øke med 0,32 enheter.

7.2.4 Multivariat analyse av kontrollvariablene

I den opprinnelige multivarierte analysen finner vi åtte forklaringsvariabler og seks variabler som har spørsmålsstillinger direkte knyttet til ROBEEK. I modell 3 er det bare én variabel som har signifikant effekt på indeks for politikkskaping. Dummyvariabelen *kvinne* viser seg å føre til en økning på indeksen tilsvarende 0,12 enheter. Dette er en nedgang fra modell 1, hvor effekten gav 0,172 enheters økning. Til tross for at den ustandardiserte helningskoeffisienten er den fjerde høyeste i modell 3 gir det den laveste effekten hvis vi sammenligner de andre

resultatene hvor gjennomsnittene er benyttet. Variabelen har den laveste standardiserte helningskoeffisienten, og reflekterer dermed den lave reelle effekten på indeks for politikkskaping.

7.3 Multivariat analyse av indeks for bundethet til innbyggerne og forklaringsvariablene

I likhet med indeks for politikkskaping har jeg konkludert med at modell 3 er bedre egnet til å forklare variasjon i innbyggerindeksen. Resultatene til modell 2 og modell 3 finner vi i tabell 7.7. Den første analysen hvor alle 43 variablene er inkludert, modell 1, kan leses i sin helhet i vedlegg 4.

Tabell 7.7: Multivariate sammenhenger mellom ulike forklaringsvariabler og *indeks for bundethet til innbyggerne*. Regresjonsanalyse.

Spørsmål	Modell 2			Modell 3		
	B	Beta	p-verdi	B	Beta	p-verdi
Hvor viktig er det at kommunestyret vurderer all fakta og konsekvenser før et vedtak fattes?	0,219	0,194	0,000	0,222	0,196	0,000
Hvor lett påvirkelig er du i forhold til press fra interessegrupper.	0,185	0,280	0,000	0,193	0,292	0,000
Det er viktig for meg å følge det jeg sto for i valgkampen.	0,143	0,167	0,000	0,142	0,166	0,000
Hvor enig/uenig er du i påstanden under: det er først og fremst viktig at næringslivet er fornøyd med kommunestyrets beslutninger!	0,136	0,195	0,000	0,141	0,202	0,000
Hvor enig/uenig er du i påstanden under: det er først og fremst viktig at innbyggerne er fornøyd med kommunestyrets beslutninger!	0,123	0,202	0,000	0,128	0,210	0,000
Hvor enig/uenig er du i påstanden under: det er først og fremst viktig at kommunestyrets vedtak er i samsvar med min moralske og rasjonelle vurdering av saken!	-0,091	-0,124	0,008	-0,088	-0,119	0,010
Hvor enig/uenig er du i denne påstanden: der det oppstår konflikter mellom innbyggernes preferanser og det som er best for kommuneøkonomien er det viktigst å prioritere kommuneøkonomien.	-0,076	-0,094	0,042	-0,085	-0,106	0,020
Hvor stor vekt legger du i ditt arbeid som kommunestyrepolitiker på å fremme en bestemt sektor eller en bestemt kommunal oppgave.	0,038	0,067	0,160			

7.3.1 Multivariat analyse av inputvariablene

Av ni opprinnelige variabler innenfor input er det to som er med i den endelige modellen. Resultatene fra modell 1 kan leses i tabell 7.8. *Hvor lett påvirkelig er du i forhold til press fra interessegrupper, og det er viktig for meg å følge det jeg sto for i valgkampen* viser seg som to variabler med relativt stor effekt på indeksens variasjon. Den første er den variabelen med nest høyest ustandardisert helningskoeffisient, og høyest standardiserte koeffisient. Verdien til b i modell 3 tilsier at indeksen vil øke med 0,54 enheter hvis vi benytter oss av forklaringsvariabelens gjennomsnitt. Gjennomsnittet er midt mellom ytterpunktene, noe som betyr at indeksen vil øke med 0,97 enheter hvis politikerne er veldig lett påvirket av interessegrupper. B-verdien har økt fra modell 1 til modell 3. Variabelen tilhører aspektet som ser på om politikerne representerer spesielle eller generelle interesser.

Den neste variabelen kommer inn under aspektet som tar for seg holdningen til valgløfter. Vi ser en reduksjon fra modell 1 til den endelige modellen, og forteller samtidig at ved å bruke dens gjennomsnitt vil variabelen øke indeksens verdi med 0,62 enheter. Gjennomsnittet er på hele 4,4 og indikerer at den maksimale økningen på 0,71 enheter nesten er innfridd.

Tabell 7.8: Multivariate sammenhenger mellom 2/43 forklaringsvariabler og *indeks for bundethet til innbyggerne*. Regresjonsanalyse.

Spørsmål	Modell 1		
	B	Beta	p-verdi
Hvor lett påvirkelig er du i forhold til press fra interessegrupper.	0,183	0,284	0,000
Det er viktig for meg å følge det jeg sto for i valgkampen.	0,193	0,231	0,000

7.3.2 Multivariat analyse av withinputvariablene

Av ni variabler innenfor withinput er det bare én som gir signifikant effekt i den multiple analysens tredje modell. *Hvor viktig er det at kommunestyret vurderer all fakta og konsekvenser før et vedtak fattes* er den variabelen med høyest ustandardisert helningskoeffisient, men verdien har hatt en nedgang fra modell 1 til modell 3. Verdien i den siste modellen og dens gjennomsnitt forteller at indeksens verdi vil øke med 1,04 enheter på grunn av dens påvirkning. Det høye gjennomsnittet gjør at denne økningen ligger tett opp mot variabelens maksimale påvirkning på indeksen.

7.3.3 Multivariat analyse av outputvariablene

I forhold til output er det fire av elleve variabler som gir signifikant effekt på innbyggerindeksen. Resultatene fra modell 1 finner vi i tabell 7.9.

Tabell 7.9: Multivariate sammenhenger mellom 4/43 forklaringsvariabler og *indeks for bundethet til innbyggerne*. Regresjonsanalyse.

Spørsmål	Modell 1		
	B	Beta	p-verdi
Hvor enig/uenig er du i påstanden under: det er først og fremst viktig at næringslivet er fornøyd med kommunestyrets beslutninger!	0,149	0,213	0,001
Hvor enig/uenig er du i påstanden under: det er først og fremst viktig at innbyggerne er fornøyd med kommunestyrets beslutninger!	0,101	0,164	0,011
Hvor enig/uenig er du i denne påstanden: der det oppstår konflikter mellom innbyggernes preferanser og det som er best for kommuneøkonomien er det viktigst å prioritere kommuneøkonomien.	-0,122	-0,149	0,021
Hvor enig/uenig er du i påstanden under: det er først og fremst viktig at kommunestyrets vedtak er i samsvar med min moralske og rasjonelle vurdering av saken!	-0,090	-0,122	0,029

Den første variabelen vi skal se på, *hvor enig/uenig er du i påstanden under: det er først og fremst viktig at næringslivet er fornøyd med kommunestyrets beslutninger*, er den med fjerde høyest b-verdi. Den forteller, ved bruk av dens gjennomsnitt, at innbyggerindeksens verdi vil øke med 0,45 enheter ved dennes påvirkning. Dette er relativt mye når vi tar høyde for at gjennomsnittet er midt på skalaen. Aspektet som testes ser på hvorvidt det er spesielle eller generelle interesser som blir representert.

Den neste variabelen, *hvor enig/uenig er du i påstanden under: det er først og fremst viktig at innbyggerne er fornøyd med kommunestyrets beslutninger*, befinner seg innenfor samme aspekt. Den ustandardiserte helningskoeffisienten er økt betraktelig fra modell 1 til modell 3. Verdien i den endelige modellen tilsier en økning på 0,42 enheter på indeksens verdi hvis gjennomsnittet benyttes. Dette gjennomsnittet befinner seg også midt på skalaen, slik at økningen er relativt stor. Hvis representantene er veldig enig i påstanden vil indeksen i gjennomsnitt øke med 0,64 enheter.

Den tredje variabelen tar for seg aspektet som ser på holdningen til økonomisk styring. *Hvor enig/uenig er du i denne påstanden: der det oppstår konflikter mellom innbyggernes preferanser og det som er best for kommuneøkonomien er det viktigst å prioritere kommuneøkonomien* er én av to variabler som fører til reduksjon i innbyggerindeksen. Den ustandardiserte helningskoeffisienten er redusert fra modell 1 til modell 3, men det høye

gjennomsnittet til variabelen fører til en reduksjon på 0,35 enheter, hvis dette legges til grunn. Med tanke på at gjennomsnittet på hele 4,1 vil jeg ikke påstå at effekten på indeksen er stor.

Den siste variabelen tar for seg aspektet som ser på hvorvidt politikerne analyserer gjeldende alternativ, eller ikke. *Hvor enig/uenig er du i påstanden under: det er først og fremst viktig at kommunestyrets vedtak er i samsvar med min moralske og rasjonelle vurdering av saken* er den andre variabelen som reduserer indeksen verdi. B-verdien har opplevd en minimal nedgang fra modell 1 til modell 3. Ved å benytte forklaringsvariabelens gjennomsnitt på 4 ser vi at den er i stand til å redusere innbyggerindeksens verdi med 0,35 enheter.

7.4 Oppsummering

I dette kapitlet har jeg foretatt en multivariat regresjonsanalyse hvor alle de 43 forklaringsvariablene er med. Videre har jeg fjernet forklaringsvariablene uten signifikante resultater på 0,05-nivå og foretatt nye multivariate analyser. Til sammen har jeg gjennomført tre analyser for hver avhengige variabel. Jeg har sammenlignet resultatene fra de tre analysene og kommet frem til at de minste modellene er best egnet til å forklare variasjonen i de to indeksene som inngår som avhengige variabler. I neste kapittel vil jeg diskutere resultatene fra de to ”modell 3” opp mot problemstillingen, og besvare denne.

Kapittel 8: Mandatets konsekvenser

Problemstillingen, *hvilket mandat har ROBEK-politikerne, og hvilke konsekvenser kan dette ha for den økonomiske utviklingen og innbyggernes innflytelse*, er utledet fra en overordnet forventning om at det politiske handlingsrommet er redusert på grunn av oppføringen i ROBEK, og at politikerne derfor ønsker utregistrering. Oppfatningen av hvilket mandat en politiker skal opptre med vil derimot gi konsekvenser for hvordan politikerne griper an ønsket om utregistrering, og fører med seg ulike konsekvenser for økonomien og innbyggerne.

I dette kapitlet skal jeg ta utgangspunkt i det teoretiske rammeverket og de åtte hypotesene utledet i kapittel 3, og besvare problemstillingen. Det empiriske grunnlaget for dette kapitlet er den multiple analysens tredje modell fra forrige kapittel. Kapitlet er delt inn i tre hoveddeler, der den første delen ser på de empiriske resultatene for å avdekke det mest fremtredende mandatet. I den andre delen vil jeg drøfte de mulige konsekvensene for den økonomiske utviklingen og innbyggernes innflytelse når det mest fremtredende mandatet rår. Den tredje og siste delen er viet til vurderingen av hvilke hypoteser som må forkastes, og hvilken som blir beholdt.

8.1 Mandatforståelsen i lys av aspektene

I forrige kapittel kom jeg frem til et sett med variabler som forklarer variasjonen i de to avhengige variablene. Resultatet vil kunne fortelle hvilket mandat som tydeligst kommer til uttrykk, men en mer inngående diskusjon må til for å vurdere resultatene opp mot mandatoppfatningen. Det er vanskelig å vurdere mandatoppfatningen kun ut i fra den multivariate analysen, og jeg vil derfor også benytte meg av resultatene fra den bivariante analysen. Til tross for at de kan ha mistet betydning når vi tar hensyn til de andre forklaringsvariablene, er de bivariante resultatene med på å dele opp det store bilde og hjelper til med å avdekke mandatet ROBEK-politikerne tydeligst opptre med. Jeg henviser til tabell 3.1 i kapittel 3.3 *Forventninger til funn* for en kortfattet informasjon om forventningen til funn i de forskjellige aspektene ut i fra de tre mandatoppfatningene.

8.1.1 Har politikerne spesielle eller generelle interesser?

I forhold til input er det tre variabler som er med i de to endelige modellene. I analysen med indeks for politikkskaping er tilfellet *indeks for bundethet til ditt politiske parti og etter din mening, i hvilken grad føler du deg som en talsperson for spesielle grupper/sektorer/områder ol. i kommunestyret*. I forhold til indeks for bundethet til innbyggerne er den aktuelle variabelen *hvor lett påvirkelig er du i forhold til press fra interessegrupper?* De tre forklaringsvariablene er i seg selv ypperlig til å gi en pekepinne på hvordan politikerne oppfatter sitt mandat. Vi husker fra teorikapitlet at et fritt mandat ikke lar seg presse av interessegrupper og i mindre grad lar seg diktere av partiet. Et bundet mandat vil være bundet til partiet, og de lar seg presse av sine velgeres interessegrupper, men ikke andre interessegrupper. Fokuserer vi først på indeks for politikkskaping og *indeks for bundethet til ditt politiske parti*, ser vi at ved å benytte oss av dets gjennomsnitt vil den øke politikkindeksens verdi med i underkant av 0,7 enheter. Tar vi høyde for gjennomsnittet til de andre forklaringsvariablene er dette den variabelen med nest størst effekt på politikkindeksen. Den bivariante analysen viser at partiindeksen vil føre til politikkskaping på øvre del av skalaen uansett bundethet til partiet. Partiindeksens gjennomsnitt forteller også at respondentene føler en relativt sterk bundethet til deres eget parti. Dette går imot antakelsen om at et fritt mandat står noenlunde fritt i forhold til partiet. Kan det finnes en løsning som forener bundethet til partiet med et fritt mandat? Aars (2004: 493, 495, 498) deler kommunepolitikere inn i to grupper; eliten og bachbenchere. Eliten består av de aktive og de som innehar lederverv. De mindre aktive havner i den andre kategorien. Han hevder at de stabile partimedlemmene⁶ dominerer elitegruppen, og at det kan se ut til at veien til de kommunepolitiske nøkkelposisjonene går gjennom de politiske partiene. Det er derfor mulig å tenke seg en situasjon hvor ROBEK-politikerne ønsker å skape politikk, noe som peker i retning av et fritt mandat, samtidig som de føler seg bundet til partiet. Det er mulig de føler et press for å fremme partiet for å beholde betydningsfulle verv. Slike verv kan være viktig å inneha for å få gjennomslag for sine egne meninger og løsninger. Det kan altså være et kompromiss politikere med et fritt mandat må inngå for nettopp å kunne opptre med dette mandatet. Et annet alternativ er selvsagt at dette er et tegn på et usikkert mandat.

⁶ Aars betegner kommunepolitikere som stabile partimedlemmer hvis de var medlemmer av partiet første gang de sto på partilisten og fortsatt er medlemmer i dag.

Den andre variabelen som påvirker politikkindeksen er *etter din mening, i hvilken grad føler du deg som en talsperson for spesielle grupper/sektorer/områder ol. i kommunestyret*. Dette er den eneste av politikkindeksens forklaringsvariabler som skaper en negativ helningskoeffisient, og forteller at jo større grad politikerne oppfatter seg som talspersoner, jo lavere blir politikkskapingen. Variabelens gjennomsnitt forteller at den vil redusere politikkindeksens verdi med i underkan av 0,3 enheter, noe som gjør variabelens effekt på indeksen til den tredje svakeste. Uansett om politikeren svarer 1 eller 5 på variabelens spørsmål, vil resultatet fra den bivariate analysen vise at verdien på politikkindeksen vil befinne seg rundt *delvis høy politikkskaping*. Helningskoeffisienten er i tråd med forventningene til et fritt mandat, men effekten er lav, og forteller at holdningen til forklaringsvariabelen ikke fører til stor variasjon i mandatoppfatningen. En politiker som føler seg som talsperson vil fortsatt ha høy politikkskaping, og ettersom dette ikke er i tråd med det frie mandatet, heller resultatet i retning av et usikkert mandat.

Det neste vi skal se på er forholdet mellom indeks for bundethet til innbyggerne og forklaringsvariabelen *hvor lett påvirkelig er du i forhold til press fra interessegrupper?* I forhold til interessegrupper er det antatt at innbyggernes interessegrupper vil ha stor påvirkningskraft på politikerne hvis de er opptatt av å fremme innbyggernes egne synspunkter. Legger vi dens gjennomsnitt til grunn vil variabelen føre til at innbyggerindeksens verdi øker med en halv enhet, noe som betyr at variabelen har tredje høyest effekt på innbyggerindeksen. Går vi tilbake til den bivariate analysen husker vi at politikerne vil variere mellom *delvis høy bundethet og både og* uansett om de er lett påvirkelig eller lite påvirkelig i forhold til denne slags press. Frekvensfordelingen og gjennomsnittet til forklaringsvariabelen forteller at flesteparten av respondentene er i en ”både og” situasjon. Resultatet fra den multivariate analysen gir indikasjoner på et bundet mandat, men tar vi høyde for forklaringsvariabelens gjennomsnitt og resultatet fra den bivariate analysen, kan dette mandatet trekke i retning av et usikkert mandat. Benevnelsen interessegruppers romslige betydning kan også medføre at det ikke er velgernes interesser som blir belyst, noe som også trekker i retning av et usikkert mandat.

Ingen forklaringsvariabler tilknyttet dette aspektet befinner seg innenfor withinput. Det neste vi skal se på er derfor resultatene til outputdelen. Her er det bare to forklaringsvariabler fra den tredje modellen som gir effekt. Begge disse tilfellene er i analysen med indeks for

bundethet til innbyggerne. Den første vi skal se på er *hvor enig/uenig er du i påstanden under: det er først og fremst viktig at innbyggerne er fornøyd med kommunestyrets beslutninger*. Dette er en variabelkombinasjon som burde gi en sterk sammenheng, både i forhold til forventningene til funn hvis politikerne opptrer med et bundet mandat, men også i forhold til at begge variablene omhandler samme tema. Hvis politikerne oppfatter mandatet som bundet, forventer jeg å finne en sterk positiv sammenheng mellom disse to variablene. Følger vi dens gjennomsnitt vil forklaringsvariabelen øke indeksens verdi med 0,4 enheter. Benytter vi gjennomsnittet til de andre forklaringsvariablene vil denne effekten bare utgjøre den femte sterkeste, noe som skaper et usikkerhetsmoment. Den bivariante analysen gir også grobunn for usikkerhet rundt mandatoppfatningen. Resultatet kan tolkes slik at politikerne vil variere mellom et delvis bundet og et usikkert mandat, alt etter om de er veldig enig eller veldig uenig i forklaringsvariabelens spørsmål. Forklaringsvariabelens gjennomsnitt forteller også at politikerne befinner seg på det nøytrale midtpunktet. Både forklaringsvariabelen og den avhengige variabelen omhandler ivaretagelse av innbyggernes preferanser, og jeg hadde da forventet en tydelig bundethet til innbyggerne. Siden dette resultatet uteblir, i tillegg til at effekten variabelen har på innbyggerindeksen ikke er blant de sterkeste, tolker jeg dette som et tegn på et usikkert mandat.

Den andre forklaringsvariabelen som har effekt på innbyggerindeksen er *hvor enig/uenig er du i påstanden under: det er først og fremst viktig at næringslivet er fornøyd med kommunestyrets beslutninger*. I følge forventningene til funn er verken et fritt eller bundet mandat interessert i å løpe næringslivets ærend. Det vi i den multiple analysen derimot ser er at jo mer enig politikerne er i påstanden om at det først og fremst er viktig at næringslivet er fornøyd jo viktigere mener politikerne det er å ta vare på innbyggernes interesser. De blir med andre ord mer bundet av å ta hensyn til næringslivet. Indeksens verdi øker med i underkant av en halv enhet hvis vi følger forklaringsvariabelens snitt. Denne effekten er i realiteten sterkere enn hos den forrige forklaringsvariabelen, og med tanke på at næringslivet ”slår” innbyggernes tilfredshet, er det grunn til å vurdere om dette er et tegn på et usikkert mandat. Vi ser også fra den bivariante analysen at forklaringsvariabelen fører til at bundetheten til innbyggerne vil ligge mellom *delvis høy bundethet* og *både og*, uansett hva de svarer på påstanden. Denne plasseringen i mandatforståelsen, mellom usikkert og bundet, kan være et utslag av at politikerne føler et ansvar for å sette fokus på innbyggernes interesser når andre interesser blir satt i fokus. De forsøker å opprettholde fokuset på innbyggernes interesser selv

om de er interessert i at institusjoner som kan bringe penger i kommunekassa blir ivaretatt. På den andre siden er dette et bevis på at det ikke bare er innbyggernes interesser som blir representert. Politikerne lar seg påvirke av andre aktører. Å sette navnelappen bundet mandat på disse politikerne vil i dette tilfellet derfor være feil, og det blir riktigere å si at mandatet heller mot et usikkert mandat.

8.1.2 Hvilket forhold har politikerne til eksperter og fagfolk?

Under dette aspektet er det i den multiple analysen bare én forklaringsvariabel som gir signifikant effekt på variasjonen i indeks for politikkskaping, og befinner seg innenfor input. *Hvor stor vekt legger du i ditt arbeid som kommunestyrepolitiker på å fremme eksperter eller faggrupper sitt syn i sentrale kommunale organ* viser seg å være en svak forklaringsvariabel. Bruker vi dens gjennomsnitt vil indeksen bare øke med 0,15 enheter, noe som gjør den til den med nest svakest effekt på indeksen. Bare dummyvariabelen *kvinne* har svakere effekt på politikkindeksen. Variabelen har liten effekt også i den bivariate analysen, men forteller at politikkskapingen vil ligge mellom *delvis høy politikkskaping* og midt mellom *delvis høy politikkskaping* og *høy politikkskaping* uansett hva de svarer på forklaringsvariabelens spørsmål. Selv om effekten ikke gir store utslag, ser vi at politikerne har høy politikkskaping. Forventningene til et fritt mandat tilsier at de vil benytte seg av faktakunnskaper, og derfor også fremme eksperter og faggruppers syn. Vi ser at resultatet stemmer overens med det frie mandatets oppfatning, og jeg påstår derfor at ROBEK-politikernes mandat på dette punktet går i retning av en fri oppfatning, selv om effekten er lav.

8.1.3 Analyserer politikerne de gjeldende alternativene, eller ikke?

Under dette aspektet finner vi tre variabler. Den første variabelen inngår i withinput. Variabelen *hvor viktig er det at kommunestyret vurderer all fakta og konsekvenser før et vedtak fattes* gir i analysen med indeks for bundethet til innbyggerne et interessant resultat. I følge forventningene til funn skal ikke politikere som opptrer med et bundet mandat være spesielt opptatt av å vurdere og analysere de ulike alternativene. Det som er viktig er at innbyggernes ønsker blir gjennomført, og da spiller ikke konsekvenser og fakta noen rolle.

Det vi imidlertid ser i empirien er at helningskoeffisienten er positiv, og benytter vi oss av gjennomsnittet viser det seg at variabelen øker innbyggerindeksens verdi med en hel enhet, og har dermed størst effekt på indeksen. Resultatet fra den bivariate og multivariate analysen tilsier at mandatet oppfattes som usikkert og i retning av bundet når politikerne er opptatt av å vurdere fakta og konsekvenser. Det som taler for et usikkert mandat er den positive helningskoeffisienten som ikke stemmer overens med forventningene til funn. Når vi videre ser at indeks for politikkskaping ikke genererer et signifikant resultat, i tillegg til at effekten nesten er fraværende, kan vi undre oss over resultatet. Som vi husker fra teorikapitlet er det frie mandatet opptatt av å analysere alternativene, og vurdere fakta og konsekvenser. Dette viser seg ikke å stemme overens med politikkindeksen, som er selve symbolet på et fritt mandat.

De to siste variablene er egentlig bare én, men den skaper signifikante resultater i analysene med begge avhengige variablene. *Hvor enig/uenig er du i påstanden under: det er først og fremst viktig at kommunestyrets vedtak er i samsvar med min moralske og rasjonelle vurdering av saken* kommer inn under output, og forventningene til funn forteller at et fritt mandat vil mene dette er viktig, mens et bundet ikke vil vektlegge dette.

Helningskoeffisientene stemmer så langt med forventningene. I tilfellet med politikkindeksen ser vi at forklaringsvariabelen vil øke indeksens verdi med 0,32 enheter ved å bruke dets gjennomsnitt. I analysen med innbyggerindeksen vil variabelen redusere indeksens verdi med 0,35 enheter. Går vi videre og ser på de bivariate analysene ser vi at politikerne vil variere innenfor alternativet *delvis høy politikkskaping* i analysen med politikkindeksen, og for innbyggerindeksens del vil bundetheten til innbyggerne variere innenfor et kort intervall midt mellom *delvis høy bundethet og både og*. Vi må samtidig være bevist på at helningskoeffisienten i den bivariate analysen er mye lavere enn tilfellet for den multiple. Politikkindeksens resultat indikerer ganske klart at politikkskaping og moralske og rasjonelle vurderinger går hånd i hånd, og derfor også en sterk indikasjon på et fritt mandat. Den multivariate analysen forteller imidlertid at effekten forklaringsvariabelen gir ikke er spesielt stor. Effekten på innbyggerindeksen er også liten. Mandatoppfatningen ser ut til å gå i retning av et bundet mandat, men når vi tar høyde for at resultatet er i nærheten av det nøytrale midtpunktet og at forventningene om et bundet mandat ikke skal være opptatt av slike vurderinger, heller jeg mot at mandatet er usikkert. I og med at disse to resultatene ikke skaper et klart og entydig bilde av oppfattelsen, men at variabelen fører til høy

politikkskaping og til dels bundethet til innbyggerne, konkluderer jeg med at mandatet på dette punktet oppfattes som usikkert.

8.1.4 Politikernes holdning til valgløfter

Som vist i teorikapitlet, vil et fritt mandat ikke føle seg bundet til valgløftene, mens et bundet mandat vil se på disse som særdeles viktig. I forhold til det frie mandatet betyr ikke dette at det som blir lovet i valgkampen ikke er viktig å oppfylle, men hvis det viser seg at disse valgløftene av ulike grunner ikke lar seg gjennomføre, vil de ikke la seg presse til fortsatt å kjempe for dem. De vil heller bytte dem ut med andre løsninger. For det bundne mandatets vedkomne vil et valgløfte som viser seg å være vanskelig eller uheldig å gjennomføre, fortsatt være det gjeldende alternativet, nettopp fordi politikerne lovte å kjempe for dette da de konkurrerte om innbyggernes gunst. Dette aspektet blir testet gjennom én variabel, *det er viktig for meg å følge det jeg sto for i valgkampen*, og befinner seg innenfor input. Benytter vi oss av gjennomsnittet, ser vi av den multivariate analysen at variabelen vil forårsake en økning på innbyggerindeksen tilsvarende 0,6 enheter. Følger vi gjennomsnittene vil dette være den forklaringsvariabelen med nest størst effekt på indeks for bundethet til innbyggerne. Det høye gjennomsnittet til forklaringsvariabelen forteller at de aller fleste av respondentene mener det å følge det de sto for i valgkampen er viktig, noe som samsvarer med teorien om bundet mandat. Dette er med på å styrke en eventuell konklusjon om at ROBEK-politikerne opptrer med et bundet mandat. Spennet forklaringsvariabelen forårsaker i indeks for bundethet til innbyggerne i den bivariate analysen, mellom underkanten av *både og* og underkanten av *delvis høy bundethet*, og resultatet av analysen når forklaringsvariabelens snitt benyttes, forteller imidlertid at mandatet på dette området ser ut til å variere mellom et usikkert og et bundet mandat.

8.1.5 Politikernes vilje til samarbeid

Aspektet som tar for seg politikernes vilje til samarbeid måles ved hjelp av én variabel, og den befinner seg i withinput. *Hvor stor vekt legger du i ditt arbeid som kommunestyrepolitiker på å bidra til samarbeid mellom kommunen og andre om å løse oppgaver* påvirker indeks for

politikkskaping. I teorien kommer det frem at et fritt mandat er opptatt av samarbeid, for på den måten kunne oppnå gode løsninger som gagnar kommunen på best mulig måte. Det bundne mandatet har derimot ingen behov for å søke samarbeid så lenge det ikke gagnar deres interesser, og samarbeider man kun for å få gjennom sine interesser kan det i liten grad kalles samarbeid, men mer en allianse. Det vi ser fra resultatene i de ulike analysene er at jo mer innstilt politikerne er til samarbeid, jo mer opptatt er de av å skape politikk. Resultatet fra den multiple analysen viser at forklaringsvariabelen og dens gjennomsnitt vil føre til at indeksens verdi øker med 0,4 enheter og er dermed den med fjerde sterkeste effekt. Effekten er ikke særlig stor, men er likevel med på å trekke verdien opp. Den bivariante analysen avdekker tegn på et fritt mandat, men kan danne et feil bilde ettersom helningskoeffisienten er betydelig større enn i den multiple. Uansett om politikerne legger stor eller liten vekt på forklaringsvariabelen, vil de befinne seg mellom i underkant av *høy politikkskaping* og i overkant av *både og*. Det høye gjennomsnittet til forklaringsvariabelen, samt resultatet av den bivariante analysen, gir indikasjoner på et fritt mandat. Den lave effekten variabelen har på indeksen i den multiple analysen tyder likevel på en lav sammenheng mellom disse to variablene, slik at mandatet kan trekke mot et usikkert.

8.1.6 Politikernes syn på debatt

Aspektet som tar for seg politikernes syn på debatt måles ved hjelp av én variabel innenfor withinput. *Hvor enig/uenig er du i denne påstanden: det er viktig å vurdere argumentene til andre kommunestyrepolitikere før jeg tar en endelig avgjørelse for hvilket alternativ jeg bestemmer meg for å støtte* påvirker politikkindeksen på den måten at indeksen øker med 0,4 enheter ved å benytte gjennomsnittet. Dette gjør variabelen til den med femte største effekt på politikkindeksen. Går vi videre til den bivariante analysen ser vi at variasjonen mellom å være veldig enig og veldig uenig er lite, og indeksens verdi vil ligge rundt *delvis høy politikkskaping* uansett svar. Høy politikkskaping og stor interesse for å lytte til og vurdere andre politikeres argumenter går som hånd i hansken i forhold til teorien om et fritt mandat. Det er derfor nærliggende å påstå at i forhold til disse to variablene vil ROBEK-politikerne opptre med et fritt mandat, men effekten er ikke stor og trekker derfor i retning av et usikkert mandat.

8.1.7 Politikernes holdning til økonomisk styring

Dette aspektet har bare blitt målt på outputnivå, men det er også der man ser resultatene av politikernes holdning. Tre variabler har signifikant effekt på indeksene i de multiple analysene. Den første vi skal se på er *hvor stor vekt legger du i ditt arbeid som kommunestyrepolitiker på å få til samordning og en god ressursfordeling mellom ulike deler av kommunens virksomhet*. Den multiple analysen forteller at jo større vekt politikerne legger i samordning og ressursfordeling, jo sterkere er deres vilje til å skape politikk. Dette samsvarer med teorien om et fritt mandat. Verdien i denne analysen forteller at indeksen vil øke med 0,98 enheter ved å benytte oss av forklaringsvariabelens gjennomsnitt, og at den er den variabelen med størst effekt på indeksen. Går vi et steg tilbake og ser på den bivariate analysen, ser vi at politikerne vil befinne seg på indeksens midtparti og oppover mot *høy politikkskaping*. Med tanke på disse resultatene er det nærliggende å påstå at dette er en indikasjon på et fritt mandat. Svarfordelingen på forklaringsvariabelen, hvor det store flertallet legger stor vekt eller delvis stor vekt på god ressursfordeling mellom ulike deler av kommunens virksomhet, er også et tegn på at ROBEK-politikerne opptrer med et fritt mandat på dette punktet.

Den neste variabelen, *hvor stor vekt legger du i ditt arbeid som kommunestyrepolitiker på å sørge for god økonomistyring og effektiv ressursbruk*, påvirker også indeks for politikkskaping. Forklaringsvariabelen skal i følge teorien om fritt mandat være besvart slik at politikerne legger stor vekt på å sørge for god økonomistyring og effektiv ressursbruk. Det er nettopp dette vi ser i den univariate analysen, hvor det kommer frem at omtrent alle respondentene har svart at de legger stor vekt eller delvis stor vekt på påstanden. Den multiple analysen forteller at variabelens inntog vil øke politikkindeksen med 0,57 enheter ved å benytte dens gjennomsnitt, og gjør den til variabelen med tredje sterkest effekt på indeksen. I likhet med den forrige variabelen kan politikernes politikkskaping variere fra i underkant av *både og*, og opp mot midtpunktet mellom *delvis høy politikkskaping* og *høy politikkskaping* i den bivariate analysen. Alle disse resultatene gir en pekepinne på at vi på dette punktet kan si at kommunestyrerepresentantene i ROBEK-kommunene opptrer med et fritt mandat.

Den tredje variabelen er *hvor enig/uenig er du i denne påstanden: der det oppstår konflikter mellom innbyggernes preferanser og det som er best for kommuneøkonomien er det viktigst å prioritere kommuneøkonomien*, og påvirker indeks for bundethet til innbyggerne. Fra den

multiple analysen ser vi at indeksen reduseres med 0,35 enheter ved å benytte respondentenes gjennomsnittlige svar, og gjør den til variabelen med dårligst effekt. Den bivariante analysen gir signaler om høy bundethet til innbyggerne. Politikerne vil befinne seg mellom *delvis høy bundethet* og *både og*, hvor bundetheten reduseres når enigheten rundt påstanden øker. Dette resultatet stemmer overrens med forventningene om et bundet mandat, i den forstand at jo viktigere politikerne mener det er å følge innbyggernes preferanser, jo viktigere er det å prioritere innbyggernes interesser fremfor kommuneøkonomien. De er likevel interessant at forskjellen mellom bundetheten til innbyggerne i forhold til om politikeren er enig eller uenig i forklaringsvariabelen er så minimal. Dette kan tyde på at også de som mener økonomien må prioriteres fremfor innbyggernes preferanser, oppfatter mandatet som bundet. Vi ser fra den univariate analysen at de aller fleste har svart mellom *veldig enig* og *både og* i forhold til denne forklaringsvariabelen. Å være enig i denne påstanden er et typisk resultat hvis politikerne oppfatter mandatet som fritt. Når dette ”frie” resultatet scorer så bra med et ”bundet” resultat, tolker jeg dette som et tegn på et usikkert mandat.

8.1.8 Hvilket mandat har ROBEK-politikerne?

Den multivariate analysen viste et resultat som tilsier et fritt mandat når indeks for politikkskaping ble benyttet som avhengig variabel. Når vi benyttet indeks for bundethet til innbyggernes som avhengig variabel, ble resultatet et bundet mandat som heller mot et usikkert. Det vi har sett til nå i kapitlet er at mandatet samlet sett går i retning av et usikkert. I forhold til de tre inndelingene, input, withinput og output, ser vi også her at mandatet burde tolkes som usikkert. Både withinput og output trekker i retning av et fritt mandat, men det usikre dominerer. Det er hovedsakelig synet på økonomisk styring, fagfolk/eksperter, debatt og samarbeid som gjør mandatet friere. Konklusjonen om et usikkert mandat kan begrunnes ut i fra flere faktorer. For det første skulle begge indeksene indikere det samme mandat. Et fritt mandat skulle ha generert en høy verdi på indeks for politikkskaping og en lav verdi på indeks for bundethet til innbyggerne, og motsatt for et bundet mandat. Dette er ikke tilfellet. For det andre har vi resultater som på indeksen indikerer ett spesielt mandat, men ut i fra teorien og forventningene til funn er dette resultatet uriktig. For det tredje finner vi flere resultater hvor politikerne trekker mot midten av skalaen, altså i retning av et usikkert mandat.

Samtidig som jeg har konkludert med at det usikre mandatet er det mest fremtredende mandatet blant ROBEK-politikerne, har jeg også avkreftet at det frie og bundne er de mest fremtredende. Jeg har derfor også avkreftet de tilhørende hypotesene til disse to mandatene.

8.2 Det usikre mandatets konsekvenser for økonomien og innbyggernes innflytelse

Det som kan være utfordringen for et usikkert mandat er at politikerne ikke vet med sikkerhet hvem og hvordan de skal representere. Skal de være bundet til innbyggerne, eller være fri til å ta avgjørelser til det beste for økonomien? Det er en kjensgjerning at nedskjæringer og tøffe prioriteringer er virkemidler for å få økonomien på rett kjørl, og som vi ser fra en del ROBEK-kommuner er det gjerne de ulike sektorene som merker besparelsene. Press fra innbyggerne, interessegrupper og ulike sektorer kan føre til at politikerne vegrer seg for å vedta alternativer som kan bedre økonomien, og til slutt føre til utmelding fra ROBEK og økt handlingsrom. Jeg skal nå drøfte hvilke konsekvenser resultatene og det usikre mandatet kan medføre for innbyggernes innflytelse og den økonomiske utviklingen.

8.2.1 Politikernes holdning til økonomisk styring

Som jeg la frem i teorikapitlet kan det usikre mandatet trekke i begge retningene. Hvis det går mot det bundne mandatet vil økonomisk styring være irrelevant så lenge det ikke er det innbyggerne vil. Heller det derimot mot et fritt mandat ser politikerne fordelene og viktigheten av å få økonomien i balanse, og jobber mot dette målet. Fra empirien ser vi at politikkskapingen øker når politikerne legger vekt på god ressursfordeling, effektiv ressursbruk, god økonomistyring og på å få til samordning mellom ulike deler av kommunens virksomhet. Dette er et klart tegn på at mandatet trekker i retning av den frie tankegangen, hvor politikerne viser evne til å prioritere og holde fokus på at økonomien må være i balanse. En annen grunn til at ROBEK-politikerne ser ut til å være interessert i økonomisk styring kan være basert i det usikre mandatet. Som en reaksjon på kommunens reduserte mulighet til å bestemme over utgiftene kan disse politikerne se situasjonen som fordelaktig for dem selv. De

har endelig en grunn til å ta upopulære avgjørelser, og kan skylde på både lovverket og ”den store stygge ulven”, fylkesmannen, som nekter dem å sløse med penger.

Samtidig er holdningen at innbyggernes interesser baserer seg på snevre egeninteresser, uten vurdering over hva som er bra for andre. Det positive økonomiske fokuset og helningen mot det frie mandatet gir velgerne og innbyggernes preferanser lavere status, og nedvurderer deres politiske kompetanse. Den siste variabelen, som måler politikernes vilje til å prioritere økonomien fremfor innbyggernes preferanser, viser at innbyggerindeksens verdi reduseres når økonomien prioriteres. Med det blotte øyet kan dette forstås ut i fra det bundne mandatet. Bundetheten til innbyggerne vil øke når politikerne blir mer uenig i påstanden om at økonomien skal prioriteres. Politikerens velgere skal ikke lide for at økonomien er skakkjørt. Men som vi har sett befinner politikerne seg på den siden av skalaen som er enig i at økonomien skal prioriteres, som også betyr at de som oppfatter mandatet som bundet vil helle mot at økonomien må få forrang. Resultatet på indeks for bundethet til innbyggerne er dermed ikke med på å øke innbyggernes innflytelse i kampen mot det økonomiske fokuset.

8.2.2 Politikerens syn på debatt

Hvorvidt det er viktig å lytte til andre kommunestyrerepresentanter før politikerne bestemmer seg for sitt endelige synspunkt viser seg å være en variabel som trekker mandatet i retning av det frie mandatets forståelse av debatt. Debatt er viktig for å få frem ulike syn om hva som er godt for kommunen, og ved å søke det beste for kommunen basert på ulike meninger legger vi premisser for at politikerne har rom for å diskutere ulike løsninger. Som jeg trakk frem i teorien kan det usikre mandatet være opptatt av debatt og deliberasjon, for på den måten sikre at politikerne fortsatt kan drive politikk. De folkevalgte har på denne måten muligheten til aktivt å gå inn i situasjonen og prioritere, og ikke bare bevilge, som tilfellet ville vært hvis politikerne ikke hadde hatt spillerom. Dette fokuset kan være med på å forhindre den åpenbare faren med å være opptatt av å finne de korrekte løsningene for å få økonomien i balanse. Jakten på de korrekte løsningene kan føre til at folkets representanter slavisk følger eksperter, fagfolk og rådgivere. Vi kan også feilaktig tro at ROBEK-politikerne er interessert i god økonomistyring, men i realiteten er de blitt oppfordret til å ta beslutninger som gagnar økonomien uten selv å ha bestemt dette. En åpen og fri debatt, hvor politikernes ulike syn

legges frem og diskuteres, reduserer faren for at ROBEK-politikerne blir demokratisk staffasje, som jeg i teorikapitlet har antydnet kan være en følge av et usikkert mandat (Jenssen 2010:209, 210). Uten en fora hvor politikerne kan diskutere ulike meninger vil de fort kunne bli omgjort til passive deltakere som "får beskjed" fra fagfolk om hva som må gjøres, og så vedta dette. Dette er snart gjort i et redusert handlingsrom. Interessen for andres argumenter er dermed med på å illustrere en interesse for debatt, og politikernes makt. En åpen debatt legger føringer for at alle kommunestyrerepresentantene kan få utløp for sine betraktninger, analyser og ideer om en sak, hvor det kan oppstå diskusjoner rundt ulike løsningsforslag. Denne situasjonen er med på å la politikerne diskutere og vurdere standard, kvalitet, hva som er riktig for deres kommune og hvordan utviklingen skal se ut. Der det er rom og interesse for debatt er det også rom for utøvende politikk. Debatt gjør det også mulig for representanter som ikke innehar ekspertkunnskap på spesielle temaer å bli opplyst på positive og negative ringvirkninger av ulike løsningsforslag via debatt og å lytte til andres forslag. Dette er med på å redusere faren ved at et bundet mandat, hvor politikerne ikke nødvendigvis har spesiell kompetanse rundt hva som er det beste for kommunens utvikling, får for mye innflytelse på vedtakene. Det frie mandatet legger vekt på at politikerens ulike syn på en sak skal drøftes, for blant annet å unngå vedtak som får uheldige konsekvenser for økonomien.

På den andre siden er dette nok et eksempel på at innbyggernes innflytelse reduseres. Det bundne mandatet ser ingen hensikt med diskusjon i og med at preferansene er fastsatt på forhånd. De vet hva innbyggerne vil, og deres jobb er å stemme dette frem i kommunestyret. I en arena hvor politikerne kan skifte mening etter hvert som bedre alternativer og argumenter legges frem vil innbyggernes innflytelse reduseres. Det frie mandatet ser på innbyggernes preferanser som noe usikkert. Innbyggerne vet egentlig ikke sitt eget beste, slik at det blir opp til politikerne å diskutere seg frem til de gode løsningene. Disse løsningene kan, som nevnt tidligere, være noe innbyggerne ikke selv har som førstevalg. I verste fall er det det motsatte av hva de ønsker.

8.2.3 Politikernes vilje til samarbeid

Vi ser at politikernes holdning til å bidra til samarbeid mellom kommunen og andre om å løse oppgaver påvirker indeks for politikkskaping. Jo større vektlegging på samarbeid, jo høyere

politikkskaping har politikerne. Jeg har allerede stadfestet ROBEK-politikerne som interessert i samarbeid, selv om variabelen bare har middels effekt på indeksen. Dette er som nevnt et tegn på at mandatet trekker i retning av et fritt mandat. Det frie mandatet ser viktigheten av å samarbeide for å få til gode resultater, men også for å sikre en bred oppslutning. Teorien rundt det bundne mandatet ser på samarbeid som unødvendig, så lenge det ikke gagnar deres velgere. Vi kan derfor ikke utelukke at denne type samarbeid vil gi innbyggerne større innflytelse. Det usikre mandatet er i utgangspunktet nøytral til samarbeid, men drar i retning av å være positiv. Samarbeid kan til tider være en nødvendighet, mye på grunn av samfunnsstrukturene og de uklare interessene, men også på grunn av kommunens registrering i ROBEK. Ved å trekke inn flere aktører vil flere bli hørt, noe som kan gi innbyggerne en fot inn i beslutningsforumet.

Endringer i organisasjonsstrukturen i den kommunale virksomheten har vist seg å være positivt for bedring i økonomien, og en av faktorene som er viktig for å få dette til er samarbeid mellom ulike aktører, for eksempel mellom politikere, administrasjon og ansatte. Dialog og involvering mellom sentraladministrasjonen og tillitsvalgte og ansatte viser seg også å være positivt med tanke på utregistrering (Econ 2006:3; Hallen 2011:25). Dette viser hvor viktig det er med en positiv holdning til samarbeid for å forbedre økonomien, og resultatet her viser nettopp at ROBEK-politikerne med et usikkert mandat heller i retningen av å se viktigheten med dette.

8.2.4 Politikernes holdning til valgløfter

Det første resultatet til nå som virkelig viser at innbyggerne kan oppnå en viss form for innflytelse, er variabelen som måler hvor viktig politikerne mener det er å følge det de står for i valgkampen. Variabelen er den med nest høyest effekt på indeks for bundethet til innbyggerne, og bekrefter at ønsket om å representere velgernes ønsker går hånd i hånd med ønsket om å gjennomføre lovnadene fra valgkampen. Dette er blant annet fordi politikere med et bundet mandat frykter konsekvensene ved ikke å gjennomføre den lovde politikken. Dette har med ideen om konkurransedemokratiet å gjøre, og sterk konkurranse om innbyggernes gunst vil føre til at politikerne holder det de lover. I forhold til det usikre mandatet har jeg antydning at disse politikerne vil være nøytral til valgløfter. De er ikke negativ til valgløfter, i

den forstand at bindende løfter ikke har hensikt og det forventes at noen vil bli brutt. Den nøytrale holdningen tilskrives samfunnsstrukturen som tilsier at det ofte vil dukke opp forhold som gjør at løftene må revurderes eller i verste fall ignoreres. De er åpne for å forandre på fokuset. De er likevel ikke like nøytral som det frie mandatet, som legger bort lovnadene når bedre løsninger legges frem.

Det vi ser av dette resultatet er at ROBEK-politikerne verdsetter disse lovnadene, og på den måten sikrer innbyggerne innflytelse. Når velgerne ved kommunevalget stemmer på den politikken de helst ser praktisert har de en forventning til at løftene gitt i valgkampen skal holdes. Det kan også være et tegn på at ideen om konkurransedemokratiet blir ivaretatt, og politikerne frykter konsekvensene ved å bryte valgløftene. Når det viser seg at politikerne ser viktigheten i å gjennomføre det som blir signalisert i valgkampen vil innbyggerne på den måten ha indirekte innflytelse på kommunepolitikken.

På den andre siden er dette et tegn på at økonomien kan bli skadelidende. På dette punktet heller det usikre mandatet i retning av et bundet mandat og da vil ROBEK-politikerne være redd for å bryte valgløfter, noe som igjen kan hindre dem i å ta riktige økonomiske valg. Valgløftene kan selvsagt være i tråd med god økonomisk politikk, og da vil dette ikke være et negativt trekk. Tendensen er likevel at valgløftene kan forhindre nye vurderinger og tiltak som kan være positivt for å få kommuneøkonomien i balanse.

8.2.5 Analyserer politikerne de gjeldende alternativene, eller ikke?

Som vi husker fra teorikapitlet kan det usikre mandatet helle mot både en positiv og en negativ holdning rundt analyse av gjeldende alternativer. Det vi ser fra empirien er at de to variablene som har effekt på indeksene kan tolkes i den retningen at politikerne er opptatt av å analysere og vurdere alternativene som er aktuell å velge mellom. Hva kan et usikkert mandats holdning rundt analyse av alternativer si om konsekvenser for den økonomiske politikken og innbyggernes innflytelse? Interessen for en slik vurdering kan være grunnet i frykten for å vedta dårlige løsninger i saker de har liten kunnskap om. Dette mandatet er som nevnt klar over at han mangler dybdekunnskap i enkelte saker og temaer som blir lagt frem i kommunestyret. Dette kan være det usikre mandatets måte å sørge for å skaffe tilveie kunnskap om enkeltsaker, og ikke bare la vedtakene handle om hvilke preferanser

innbyggerne eller enkeltgrupper ønsker. Med god kjennskap til fakta og konsekvenser kan også vedtak som viser seg å være negativ for økonomien unngås. Fakta- og konsekvensanalyse forhindrer vedtak basert på ren stemmeaggregering. Innbyggernes preferanser skal grundig kontrolleres for konsekvenser, og mulige alternativer som gir bedre resultat, og i en ROBEK-kontekst vil jeg argumentere for at økonomiske konsekvenser står i sentrum.

Faren ved at et usikkert mandat lener seg i for stor grad til fakta og konsekvenser kan være at politikerne bare lytter til det fagpersoner foreslår. Her kommer den andre variabelen inn og viser at det usikre mandatet også gir rom for drøfting av moralske og rasjonelle problemstillinger. Det eksisterer mange meninger rundt hvordan økonomien kan bedres. Kutt i driften, for eksempel nedleggelse av skoler og omsorgstiltak, er ofte konsekvensene av registrering i ROBEK. Noen prioriterer omstrukturering av driften, andre prioriterer osthøvelprinsippet, og andre igjen vil investere seg ut av det økonomiske uføret (Econ 2006; Fossbakk 2010). En moralsk og rasjonell vurdering gjennom drøfting og diskusjon rundt hva som er den enkelte kommunes ideelle løsning er med på å forhindre at fagfolk og eksperter får for stor makt, i tillegg til at de som ikke har nok kompetanse kan få belyst alternativene fra andre sider og andres oppfatninger. På denne måten kan vedtak som viser seg som uklok med tanke på økonomien forhindres. Ved å benytte seg av sin egen vurdering har politikerne mulighet til å finne løsninger som de selv mener er bra, og ut i fra det frie mandatet skal dette være en sikkerhet for at mulige uheldige interesser fra innbyggernes side får gjennomslag. Innbyggernes preferanser kan dermed bli avfeid av deres egne representanter. På den andre siden er det fullt mulig at en moralsk vurdering får et annet utfall enn en rasjonell vurdering.

Den moralske vurderingen handler om hva den enkelte politikeren mener er rett og galt ut i fra egen overbevisning, samvittighet og prinsipper. Svaret politikeren får ved å stille seg slike spørsmål kan være annerledes enn hvis han hadde søkt etter rasjonelle svar basert på fakta og konsekvensvurderinger. De økonomiske konsekvensene av å følge innbyggernes ønsker kan være større enn å gjennomføre tiltak som fører kommunen ut av ROBEK, men politikernes moralske vurderinger kan konkludere med at tapet veies opp av bedre tilbud til innbyggerne, og på lang sikt en god utvikling for kommunen. På denne måten kan denne type analyse være positivt for innbyggernes preferanser, og redusere den åpenbare negative konsekvensen konsekvensvurderingen, som også er viktig ROBEK-politikeren, har for innbyggernes

innflytelse. Det er likevel verdt å merke seg at det bundne mandatet ikke ser poenget med å vurdere holdbarheten i ulike forslag. De skal tross alt legge frem sine velgers interesse, uavhengig om de er fornuftig med tanke på kommuneøkonomien. Hvis politikerne går inn for å vurdere ulike alternativer, må de også være bevisst risikoen av å finne sine velgeres interesser uheldig for økonomien, og beslutte og ikke vedta velgernes interesser. Resultatet til dette aspektet peker derfor i retning av at det kan være negativt for innbyggernes innflytelse.

8.2.6 Hvilket forhold har politikerne til fagfolk og eksperter?

En forklaring på at økonomien er i ubalanse kan være at kommunestyrepolitikerne mangler den nødvendige kunnskapen, kompetansen og økonomiforståelsen for å vedta et realistisk budsjett. En rapport utarbeidet for Fylkesmannen i Nordland peker spesifikt på at politikerne har til dels svak kompetanse på økonomistyring og kommunale regnskap som én av årsakene til innmeldingen i ROBEEK (Econ Pöyry 2010). Dette er et argument som særlig passer til det bundne mandatet, hvor vurdering av konsekvenser er lite vektlagt på grunn av de folkevalgte politikernes oppgave med å tale velgernes sak. Politikerne er heller ikke nødvendigvis fagfolk med inngående kunnskap om økonomi og andre saker det blir tatt beslutninger om.

Tilhengerne av fritt mandat legger vekt på at politikerne skal inneha kunnskap som befolkningen ellers ikke besitter, og mangler de den nødvendige kunnskapen sørger de for å bli opplært. På denne måten kan uheldige økonomiske konsekvenser minimeres.

Hvordan står det så til med ROBEEK-politikerne og deres usikre mandat? Det usikre mandatet legger vekt på at det mangfoldige og altomspennende politiske systemet kommunepolitikerne må forholde seg til fratrukkent representantene muligheten til å inneha inngående kunnskap om alle sakene som skal behandles. Spørsmålet blir derfor hvordan deres kunnskapsmangler får utløp. I det forrige underkapitlet la jeg frem argumenter som tilsier at ROBEEK-politikerne viser stor interesse for å vurdere de gjeldende alternativene, og mer spesifikt fakta og konsekvenser. En måte å få kjennskap til fakta og konsekvenser er ved å lytte til eksperter og fagfolk. Vi husker at variabelen som måler politikernes vektlegging av å fremme eksperter og faggrupper har en positiv effekt på indeks for politikkskaping, og resultatet tilsier at ROBEEK-politikerne er opptatt av å fremme eksperter og fagfolk. På dette punktet trekker mandatet i retning av et fritt mandat. Det frie mandatet anser ekspertkunnskap nærmest som en dyd, og skal være

grunnlaget for gode løsninger. Dette vil samtidig si at velgernes preferanser som står i et motsetningsforhold til ”fasiten” vil måtte vike. Jeg har tidligere argumentert for hvorfor ”fasiten” ikke bestandig blir vedtatt av det usikre mandatet, men vurdert opp mot hva som er det beste for kommunen. Likevel er tendensen i det frie mandatet, og i dette tilfellet også det usikre, at kommunens ROBEK-situasjon vil medføre at gode økonomiske løsninger vil gå fremfor innbyggernes dårlige økonomiske løsninger.

8.2.7 Har politikerne spesielle eller generelle interesser?

Det er ikke bare innbyggerne og velgerne som blir representert av ROBEK-politikerne. Det viser seg at i tillegg til innbyggerne har også næringslivet, interessegrupper og politikerens politiske parti effekt på de to avhengige variablene. Når politikerne er mottakelige for ideer og i visse tilfeller press fra andre enn sine egne velgere, gir det grobunn for uventede resultater. Noe som på forhånd ser avgjort ut kan etter press fra interessegrupper tvinge politikerne til å se på saken en gang til med nye øyne, og føre til et nytt resultat. Som det kommer frem i teorikapitlet er de folkevalgte politikerne ikke lenger alene om å representere innbyggerne i kommunestyret, men får konkurranse fra aksjoner, underskriftskampanjer, protester og innbyggere med politisk erfaring. Denne mottakeligheten for innspill og ideer fra forskjellige grupper er med på å karakterisere mandatet som usikkert. Politikerne vet ikke selv med sikkerhet på begynnelsen av sin periode i kommunestyret hvilke holdninger og standpunkt de skal ha til forskjellige saker. Det åpenbare negative ved dette er at det ikke er fastsatt på forhånd om velgerne vil bli representert, og om det beste for økonomien blir vurdert.

Hva kan de politiske partiene ha og si for politikernes beslutninger? En rapport har slått fast at medlemskap i registeret kan skyldes at partipolitikk og kortsiktige valgtaktiske hensyn har fått for stor oppmerksomhet i lokalpolitikken (Econ Pöyry 2010:1). Partiindeksen er en av de variablene som påvirker politikkindeksen mest. Bundetheten til partiet ser ut til å trekke mandatet i retning av et friere mandat. Et fritt mandat er i utgangspunktet positivt for økonomien, i og med at politikerne kan ta selvstendige og rasjonelle valg. Hvis det er slik Aars (2004) mener, at elitepolitikkerne er trofaste partipolitikere, kan det tenkes at de partibundne ROBEK-politikerne er de som definerer den lokale partipolitikken, og på den

måten får gjennomslag for sine egne løsninger og ideer. På den andre siden kan dette føre til mindre selvstendig tenkning. Aars sier som tidligere nevnt at nøkkelposisjoner oppnås via partiet. Dette kan virke disiplinerende, slik at egen rasjonell og moralsk vurdering blir nedtonet, og flytter fokuset mot partiets løsning. Dette kan føre til sterke motsetningsforhold mellom partiene, som i neste omgang kan føre til avgjørelser basert på politiske poenger, hestehandel eller ren stemmeaggregering. Følger vi resultatet fra den multiple analysen ser vi at ønsket om å skape politikk øker når bundetheten til partiet øker, slik at jeg heller mot en forklaring hvor partibindingen ikke virker hemmende for å finne de riktige økonomiske løsningene.

Samtidig er partiets sterke stilling positivt for innbyggerne. Velgerne stemmer på partiene ved valg, og når partiene forholder seg til partiprogrammet vil innbyggerne indirekte bli representert. Vi ser som nevnt at holdningen til valgløfter har effekt på mandatoppfatningen, slik at disse to faktorene, partibundethet og bundethet til valgløftene, sammen kan styrke innbyggernes indirekte innflytelse. Det er heller ikke slik at politikerne som former partipolitikken bestemmer seg for å forandre mening på alle sakene gjennom hele perioden. De er jo tross alt partitopper fordi de driver partiet fremover, og driver det innenfor partiets politikk. Denne variabelen kan derfor tyde på at både økonomiske hensyn og innbyggenes innflytelse blir ivaretatt.

Hvilken konsekvens for innbyggernes innflytelse har det at interessegrupper påvirker politikerne? Interesseorganisasjoner er i følge Østerud (2007:110) store, ressurssterke politiske aktører med fokus på særinteresser, hvor penger, kunnskap og kontakter er viktige ressurser for å få gjennomslag for saken sin. Interessegruppene trenger ikke ha interessene til kommunene som helhet som fokus, og er de talefør kan selv små misfornøyde interessegrupper få oppmerksomhet (Offerdal 2003:367). Interessegruppers påvirkning på politikerne kan med andre ord føre til at snevre interesser får gjennomslag for sine preferanser, mens flertallet av innbyggerne og politikernes velgere ikke blir hørt. Vi kan på den andre siden hevde at innbyggerne bare trenger å delta i aksjoner eller interessegrupper, og da vil interessene deres bli hørt, og innflytelsen til den gjengse innbyggeren øke. Jacobsen (2009: 142) poengterer derimot at innbyggernes direkte deltakelse er mer sosialt skjev enn deltakelsen gjennom valg. Han beskriver deltakerne som ”eliteaktivistene”, og er etniske nordmenn med høy lønn og utdanning. Dette kan føre til at ”eliten” blir bedre hørt enn alle

andre, og fører til at flertallet av innbyggerne får innflytelsen minimert. I tillegg til generelle interessegrupper ser vi at næringslivet også har effekt på ROBEK-politikerne. Dette medfører enda et press på politikerne for å ta avgjørelser som får konsekvenser for spesielle interesser, men ikke i retning av at vanlige innbyggere får større innflytelse. Interessegruppers innflytelse setter også den økonomiske forsvarligheten på prøve, ettersom de fremmer sine egne særinteresser uten å ha helheten for øye. Hvis alle særinteresser skal representeres vil det kunne medføre et usunt trykk på økonomien som politikerne ikke nødvendigvis klarer å håndtere.

Et siste punkt er resultatet som viser at ROBEK-politikerne mener det er viktig at innbyggerne er fornøyd med kommunestyrets beslutning. Dette er med på å vise at innbyggernes holdning til beslutningene blir vurdert og satt høyt. Det kan være en motvekt til alle de andre spesielle interessenes innflytelse, som kan sikre den generelle termen *innbyggere* makt. Det kan på den andre siden føre til at jakten på innbyggerens tilfredshet fører til at økonomiske hensyn blir degradert. Disse resultatene viser samtidig at ideen om deltakerdemokratiet blir ivaretatt, og viser at politikerne er lydhøre for interessegrupper, næringslivet og innbyggerne.

8.3 Konklusjon

Nå har jeg drøftet de ulike resultatene opp mot det usikre mandatet, og hva dette kan føre til med tanke på den økonomiske utviklingen og innbyggerens innflytelse. I dette underkapitlet skal jeg ta resultatene ett steg videre og bekrefte eller avkrefte de fire hypotesene utledet av det usikre mandatet.

8.3.1 Aspektenes effekt

Som vi husker fra kapittel 3.2.3 *Usikkert mandat* utledet jeg fire hypoteser hvor konsekvensene av et usikkert mandat kan være enten positiv eller negativ for økonomien og innbyggerens innflytelse. For å kunne besvare disse hypotesene har jeg fra før drøftet konsekvensene av de ulike resultatene, og funnet indikasjoner på både positive og negative konsekvenser. Hovedtendensen er positive følger for den økonomiske politikken, og noen

negative konsekvenser for innbyggernes innflytelse. For å kunne svare mer presist er det derfor viktig å se på hvilke variabler som forklarer mer enn andre, og hvilke konsekvenser som er mest fremtredende.

Etter en samlet vurdering ser det ut til at aspektene som virker positivt for den økonomiske politikken er de som tar for seg politikernes holdning til økonomisk styring, synet på debatt og forholdet til fagfolk og eksperter. Hvorvidt politikeren analyserer de gjeldende alternativene kan være både positivt og negativt for økonomien. Det aspektet som helt klart går i retning av å være positiv for innbyggerne er det som tar for seg holdningen til valgløfter. Viljen til samarbeid virker positivt for både den økonomiske politikken og innbyggernes innflytelse, mens hvorvidt politikerne representerer spesielle eller generelle interesser kan være positiv og negativ for både økonomien og innbyggerne. Hvilken av disse aspektene har størst effekt på mandatforståelsen? For å finne ut av dette må vi se nærmere på resultatene fra den multivariate analysen.

De to økonomiske variablene som påvirker indeks for politikkskaping er de som har sterkest og tredje sterkest effekt på indeksen. Den økonomiske variabelen som påvirker indeks for bundethet til innbyggeren er blant de to med lavest effekt. Denne effekten er negativ, og forteller at innbyggerindeksen reduseres, men bare i liten grad, når politikerne prioriterer økonomien fremfor innbyggernes preferanser. Variabelen som ser nærmere på politikernes forhold til debatt viser seg å være den med femte sterkest effekt på indeks for politikkskaping. Den er bare slått av de to økonomiske variablene, partiindeksen, og variabelen som ser på samarbeidsevnen til politikerne. Jeg har argumentert for at alle disse variablene er positive i forhold til en god økonomisk politikk. Disse aspektene har alle høye effekter på mandatforståelsen, og forteller så langt at det usikre mandatet er positivt for økonomien og negativt for innbyggernes innflytelse.

Det fjerde aspektet ser på holdningene til valgløftene, og er det første som er positivt for innbyggernes innflytelse. Variabelen som tester dette aspektet er den med nest størst effekt på indeks for bundethet til innbyggeren, og taler for at dette aspektet er viktigere enn andre i analysen med innbyggerindeksen. En ”pro-økonomisk” variabel har likevel sterkere effekt på denne indeksen, som i utgangspunktet skulle være særdeles positivt innstilt til innbyggernes innflytelse. Dette må vi ha i tankene når den samlede vurderingen skal støpes.

Aspektet som tar for seg politikernes tilbøyelighet til å analysere gjeldende alternativer er negativt for innbyggernes innflytelse, og kan være både negativ og positiv for økonomiens utvikling. To variabler innenfor aspektet har effekt på de avhengige variablene. Vurdering av fakta og konsekvenser er den ”pro-økonomiske” variabelen som er nevnt i forrige avsnitt, og forteller at en variabel som er negativ for innbyggeren likevel har høyest effekt på innbyggerindeksen, attpåtil en positiv effekt, og forteller at det usikre mandatet så langt er negativt for innbyggerne og positivt for økonomien. Den andre variabelen, som tar for seg politikernes moralske og rasjonelle vurdering, har den fjerde laveste effekten på indeks for politikkskaping, og blant de to med lavest effekt på innbyggerindeksen. Forholdet til eksperter og fagfolk er også et aspekt som er positivt for økonomien og negativt for innbyggerne, men testes gjennom den variabelen med nest lavest effekt på indeks for politikkskaping.

Det siste aspektet, som ser på om politikerne representerer spesielle eller generelle aspekter, kan være både positivt og negativt for innbyggerne og økonomien. Grunnen er at det er flere variabler som testes innenfor aspektet, og det er vanskelig å trekke en samlende konklusjon. Den første variabelen vi skal se på er indeks for bundethet til partiet. Jeg har konkludert med at denne variabelen er positiv for både den økonomiske politikken og for innbyggernes innflytelse. Variabelen viser seg å være den med nest høyest effekt på politikkindeksen, og øker det usikre mandatets positive virkning på den økonomiske utviklingen, og den så langt negative følgen for innbyggernes innflytelse trekkes nå mot at mandatet får positive følger for innbyggerne. Den neste variabelen som påvirker politikkindeksen er den som måler politikernes oppfattelse av å være representant for spesielle grupper/sektorer/områder ol. og er den med tredje dårligst effekt. Variabelen reduserer politikkindeksens verdi, slik at mandatet trekker i retning av et bundet mandat og større fokus på innbyggernes preferanser. Effekten er likevel liten, og verdien vil fortsatt indikere en form for høy politikkskaping og indikere et fritt mandat. Dette er ikke spesielt positivt for innbyggernes innflytelse. De tre neste variablene påvirker indeks for bundethet til innbyggerne, og viser at mandatet blir påvirket av innbyggerne, men også av andre aktører. Press fra interessegrupper viser seg å være den med tredje sterkest effekt på indeksen, og slår dermed variabelen som måler hvor viktig det er for politikerne at innbyggerne er fornøyd med kommunestyrets arbeid, som er den med femte sterkest effekt. Variabelen som måler hvor viktig politikerne mener det er at næringslivet er fornøyd med kommunestyrets arbeid er variabelen med fjerde sterkest effekt på indeksen.

Den har også sterkere effekt enn variabelen som måler innbyggernes tilfredshet. Innbyggernes tilfredshet er viktig for innbyggernes innflytelse, men det er likevel urovekkende for denne innflytelsen at interessegrupper og næringslivet ser ut til å være viktigere for politikerne. Som jeg allerede har diskutert kan interessegruppene innflytelse på politikerne gi innbyggerne mulighet til å påvirke representantene ved andre anledninger enn bare ved valg. Interesseorganisasjoner har likevel et snevert fokus, hvor veldig små interesser får innflytelse. Videre ser vi at direkte deltakelse er sosialt skjev, noe som også er negativt for flesteparten av innbyggerne. Dette resultatet er derfor negativt for både økonomien og innbyggernes innflytelse.

8.3.2 Hypotesetesting

Når jeg tar høyde for resultatene fra drøftingen om hvilke konsekvenser det usikre mandatet og aspektene gir, og hvilke av disse resultatene som har sterkest effekt på mandatforståelsen, har jeg nå mulighet til å bekrefte og avkrefte de fire hypotesene.

Ser vi først på den økonomiske politikken peker resultatene i en tydelig retning. De aller fleste resultatene viser positive forhold for den økonomiske utviklingen. Det er selvsagt tilfeller som peker på negative følger. Disse resultatene er for det aller meste knyttet opp til indeks for bundethet til innbyggerne, og tar for seg forholdet til valgløfter, interessegrupper, næringslivet og innbyggerne. Ser vi på omfanget og effekten disse variablene har er det tydelig at de positive resultatene overskygger de negative konsekvensene. Jeg vil derfor avkrefte hypotese nr 6: *Et usikkert mandat er negativt i forhold til innbyggernes innflytelse og økonomiens utvikling*, og hypotese nr 7: *Et usikkert mandat er negativt for den økonomiske utviklingen og positivt i forhold til innbyggernes innflytelse*.

Konsekvensene for innbyggernes innflytelse trenger litt mer vurdering enn tilfellet for de økonomiske konsekvensene. Det er veldig mange resultater som forteller at det kan være vanskelig for innbyggeren å oppnå innflytelse blant kommunestyrepolitikere.

Samarbeidsviljen og viktigheten av å overholde valgløftene er de eneste aspektene som tydelig er positivt for innbyggerens innflytelse. Bundethet til partiet har jeg også kategorisert som positivt for innbyggerne, men de resterende variablene innenfor aspektet som ser på hvorvidt politikerne representerer generelle eller spesielle interesser viser tendenser til

negative følger. Interessegrupper og næringslivets innflytelse på politikerne viser at befolkningen kan nå frem blant politikerne, men innenfor disse gruppene befinner det seg bare et mindretall av kommunens befolkning. Interessegruppers innflytelse skaper en situasjon hvor bare innbyggere med formidlingsevne og formidlingsmulighet har påvirkningskraft. Interessegrupper og næringslivet ser ut til å ha litt større betydning enn innbyggernes tilfredshet, og dette er negativt for innbyggerne generelt. Innbyggerne ser ut til å ha innflytelse ved valg, og i ulike interessegrupper. Sammenlignet med den positive effekten det usikre mandatet har på det økonomiske fokuset er ikke innbyggernes innflytelse like mye vektlagt. Selv om det ikke er en altomfattende negativ følge av det usikre mandatet går den generelle oppfatningen av innflytelsen i retning av negative følger. Innbyggernes innflytelse reduseres på bekostning av det økonomiske fokuset. Jeg velger derfor å forkaste hypotese nr 5: *Et usikkert mandat er positivt i forhold til innbyggernes innflytelse og økonomiens utvikling.* Jeg står da igjen med én hypotese som jeg ønsker å beholde. Hypotese nr 8: *Et usikkert mandat er positivt for den økonomiske utviklingen og negativt i forhold til innbyggernes innflytelse.* Det er viktig å poengtere at den negative påvirkningen på innbyggernes innflytelse ikke er det samme som at innbyggernes preferanser blir ignorert, og alt fokuset er rettet på å bedre kommunens økonomi. Jeg har flere ganger poengtert at det usikre mandatet, som tydelig går i retning av et fritt mandat, tar hensyn til det beste for innbyggerne og kommunen blant annet gjennom debatt og vurdering av moralske og rasjonelle sider av saken. Dette kan samtidig være med på å undergrave innbyggernes autoritet, hvor politikeren ikke lytter til velgerne, men forholder seg til de andre folkevalgte og seg selv. Dette er et typisk trekk fra det frie mandatet, hvor innbyggernes kompetanse nedgraderes.

Vi har en situasjon hvor det usikre mandatet er mest fremtredende, men de to andre mandatene skinner tydelig igjennom. Dette mandatet viser seg å være positivt for den økonomiske situasjonen, i den forstand at politikerne viser forståelse for at økonomisk ansvarlighet er viktig i et lokaldemokrati. Vi ser også at det usikre mandatet har en tendens til å trekke mot negative konsekvenser for innbyggernes innflytelse, på den måten at det ser ut til at de trekker mot et fritt mandat og at økonomien derfor har større fokus. Interesseorganisasjoner og næringslivet har i tillegg stor innflytelse, og gir den ”vanlige” innbyggeren konkurranse om å bli hørt av politikerne.

Kapittel 9: Avslutning

Forskning på ROBEK er viktig, fordi konsekvensene griper inn i det lokale demokratiet. En oppføring i ROBEK medfører at lånevedtak og langsiktige leievedtak skal godkjennes, og budsjettvedtak skal lovlighetskontrolleres av fylkesmannen. Registeret er opprettet på bakgrunn av at kommunene er gitt mer ansvar og tillitt, og staten trenger derfor effektive verktøy for å sikre nasjonaløkonomiske hensyn. ROBEK skal derfor virke både disiplinerende og som straff for de som ikke håndterer disiplineringen. Handlingsrommet til kommunestyrepolitikere kan derfor oppfattes som redusert. Hvis kommunepolitikere skal få drive med politikk, i den forstand at de har mulighet til å bestemme kommunens utvikling, må de kunne ta avgjørelser som innebærer utgifter. Jeg har derfor gått ut ifra en forventning om at kommunestyrepolitikeren ønsker å gjenvinne den lokalpolitiske makten, slik at de ikke er avhengig av fylkesmannen for å bruke store pengesummer.

Avhandlingen har hatt som overordnet mål å finne svar på hvordan ROBEK-politikere er, og hvilken tilnærming de har til det tilsynelatende reduserte handlingsrommet. Tre ulike mandatoppfatninger har gjort seg gjeldende; det frie, det bundne og det usikre. Jeg har antatt at de ulike mandatoppfatningene vil gi ulike konsekvenser for den økonomiske politikken, og like viktig, de representertes innflytelse på sine representanter. Dette har ført til problemstillingen *hvilket mandat har ROBEK-politikeren, og hvilke konsekvenser kan dette ha for den økonomiske utviklingen og innbyggernes innflytelse?* Antakelsene rundt hvilken mandatoppfatning som er positiv for den økonomiske politikken og innbyggernes innflytelse, og likens hvilket som er negativt for disse to områdene, førte til formuleringen av åtte hypoteser. Etter en grundigere vurdering av de empiriske resultatene har jeg vurdert det slik at det usikre mandatet er det mest fremtredende blant ROBEKs kommunestyrepolitikere. De to andre mandatforståelsene kommer likevel til uttrykk gjennom det usikre mandatets ”utglidning” til disse to mandatene.

9.1 Funn og konklusjon

I teorikapitlet utledet jeg ti aspekter som skulle bidra til å besvare problemstillingen. Det har vist seg at syv av disse genererer signifikante resultatet, og påvirker mandatoppfatningen, den økonomiske politikken og innbyggernes innflytelse. Det første aspektet tar for seg hvorvidt

politikerne representerer generelle eller spesielle interesser, og viser resultater som er typisk for et usikkert mandat. De fem forklaringsvariablene påvirker begge de avhengige variablene. Aspektet kan være både positivt og negativt for den økonomiske utviklingen og innbyggernes innflytelse.

Politikernes holdninger til eksperter og fagfolk gir én signifikant forklaringsvariabel med effekt på politikkindeksen. Resultatet trekker mandatforståelsen i retning av en fri forståelse. Aspektet viser seg å være positivt for økonomien og negativt for innbyggerne.

Politikernes holdning til å analysere de gjeldende alternativene viser seg å være negativt for innbyggerens innflytelse, men både negativt og positivt for økonomiens utvikling. De tre resultatene innenfor aspektet genererer resultater som tilsier et usikkert mandat. De trekker likevel mot både en fri og en bundet forståelse.

Det fjerde aspektet ser på politikernes holdning til valgløfter. Forklaringsvariabelen har effekt på innbyggerindeksen, og trekker det usikre mandatet i en ganske klar retning mot et bundet mandat. Resultatet er negativt for den økonomiske politikken, men positivt for innbyggernes innflytelse.

Politikernes vilje til samarbeid viser seg å gi positive konsekvenser for både det økonomiske fokuset og innbyggernes innflytelse. Det er politikkindeksen som påvirkes, og mandatet som tydeliggjøres av dette aspektet ser ut til å være den frie forståelsen, men trekkes i retning av et usikkert mandat.

Det sjette aspektet tester politikernes syn på debatt. Én variabel har effekt på politikkindeksen, og resultatet speiler et fritt mandat, men som trekkes i retning av et usikkert mandat. Sett fra det usikre mandatet gir aspektet positive følger for det økonomiske fokuset og negative for innbyggernes innflytelse.

Det syvende aspektet belyser politikernes holdning til økonomisk styring. Aspektet viser seg å være negativt for innbyggernes innflytelse, men positiv for økonomien. To av variablene har effekt på indeks for politikkskaping, og indikerer et fritt mandat. Den tredje variabelen påvirker indeks for bundethet til innbyggerne og indikerer et mandat som trekker mot et usikkert mandat.

I forholdt til konsekvensene for den økonomiske utviklingen og innbyggernes innflytelse, har jeg vært nødt til å avkrefte hypotesene utledet fra det frie og bundne mandatet, av den enkle grunn at jeg har konkludert med at disse to mandatene ikke er dominerende hos ROBEK-politikerne. En samlet vurdering har også gitt meg grunn til å konkludere med at det usikre mandatet og disse resultatene påfører innbyggernes innflytelse mest negative konsekvenser, mens det for det meste er positive konsekvenser for økonomiens utvikling. Jeg har forkastet tre hypoteser tilknyttet det usikre mandatet, og beholder hypotese nr 8: *Et usikkert mandat er positivt for den økonomiske utviklingen og negativt i forhold til innbyggernes innflytelse.*

En positiv økonomisk utvikling sier ingenting om mer eller mindre kapital, men forteller at politikerne har et større fokus på å gjøre gode økonomiske valg. Innbyggernes innflytelse er ikke redusert på den måten at de ikke blir tatt hånd om i lokalpolitikken, men den gjengse innbyggerens mulighet til å få sine spesielle interesser ivaretatt av kommunestyrerepresentantene er redusert. Resultatene viser likevel at interessegrupper har stor innflytelse på kommunestyrets arbeid, men som jeg har vist, er denne muligheten stort sett forbeholdt en liten gruppe mennesker.

Så hvordan er ROBEK-politikerne? På bakgrunn av de signifikante funnene, har jeg drøftet og vurdert konsekvensene for den økonomiske utviklingen og innbyggernes innflytelse når det usikre mandatet rår. Spørsmålet er hva dette til sammen kan si om ROBEK-politikerne, og hvilken tilnærming de har til det reduserte handlingsrommet ROBEK medfører? I forhold til det omtalte handlingsrommet kan det virke som at det store flertallet er enig i at dette er redusert, men variabelen som tester holdningene til handlingsrommet har ikke effekt på mandatforståelsen. Av vurderingen og drøftingen av problemstillingen opp mot de signifikante resultatene, kan det virke som om at det usikre mandatet omfavner politikerrollen på en aktiv måte. Samtidig som de ser viktigheten av samarbeid og økonomisk styring viser de tegn til at drøfting og vurdering av ulike alternativer er viktig for dem. Dette vil redusere sannsynligheten for at politikerne tar økonomiske valg uten å ta hensyn til hva som er til det beste for kommunens utvikling. Diskusjon rundt hvordan kommunen skal utvikles er med på å sette fokus på hva som er viktig å forandre, verne eller fjerne i forhold til for eksempel kommunale tjenester og innbyggernes behov. Politikerne er ikke redusert til et organ som bare bevilger og vedtar, men de diskuterer og gjør prioriteringer som gjør én kommune forskjellig fra én annen, og viser at lokaldemokratiet fortsatt kan eksistere innenfor ROBEKs

rammer. Det er kanskje slik at kommunestyrepolitikere ser de økonomiske utfordringene, men deres syn på hvilket mandat en politiker skal ha gir utfordringer ved å være økonomisk ansvarlig. I et lokaldemokrati, hvor politikerne er nærmere velgerne, kan det være utfordrende å forsvare tiltak som reduserer bruken av penger. Et usikkert mandat kan se ut til å benytte seg av muligheten ROBEK gir, og kan skylde på noe konkret for å gjennomføre tiltak som effektiviserer den kommunale driften. Slike tiltak medfører ofte negative tilbakemeldinger fra innbyggerne, men kommunestyrepolitikeren kan skylde på ROBEK og slipper noe av ansvaret for lite populære vedtak.

9.2 Videre forskning

Min konklusjon er basert på de signifikante resultatene. 16 av 86 resultater viser seg å ha signifikant effekt på mine to avhengige variabler, noe som betyr at konklusjonen må brukes med varsomhet. Mange forklaringsvariabler er utelukket, slik at å bruke denne konklusjonen som en fasit på ROBEK-politikeren vil være i dristigste laget. Jeg vil derfor poengtere viktigheten med mer forskning på området. Det negative med denne avhandlingen er at ingen av forklaringsvariablene som direkte omhandler ROBEK genererer signifikante resultater. Det kan da være interessant å se nærmere på ROBEK-politikernes holdninger til ROBEK. Jeg vil også foreslå å se nærmere på hvorfor andre forklaringsvariabler ikke gir signifikant effekt på de to avhengige variablene. De er tross alt operasjonalisert på bakgrunn av teorien, og jeg ville da forventet en større andel signifikante funn. Til sist vil jeg poengtere viktigheten av å studere ROBEK fra innbyggernes ståsted. Hvilken påvirkning har en oppføring i registeret på holdningene til kommunens innbyggere?

Litteraturliste

- Arblaster, Anthony (2002): *Democracy*. 3.utg. Buckingham: Open University Press.
- Birch, A. H (1972): *Representation*. London: THE MACMILLAN PRESS LTD.
- Bukve, Oddbjørn (1991): ”Ingen kommer undan politiken...”. I: Oddbjørn Bukve og Terje P. Hagen (red.): *Nye styringsmodellar i kommunane*. Oslo: Kommuneforlaget AS.
- Econ (2006): *Kommuner som har gått ut av ROBEK-lista*. Oslo: ECON Analyse. Rapportnummer. 2006-015
- Econ Pöyry (2010): *Hvorfor er kommuner i Vesterålen oppført i ROBEK?* Pöyry Management Consulting AS. Rapportnummer. R-2010-078.
- Eulau, Heinz m.fl. (1959): ”The Role of the Representative: Some Empirical Observations on the Theory of Edmund Bruke”. I: *The American Political Science Review* Vol. 53 (3): 742-756.
- Fossbakk Ingrid Osen (2010): *ROBEK: krykke eller pisk? En beslutningsteoretisk studie av to ROBEK-kommuner*. Tromsø. Universitetet i Tromsø. Mastergradsoppgave i statsvitenskap.
- Habermas, Jürgen (1995): ”Tre normative demokratimodeller: Om begrepet deliberativ politikk”. I Erik Oddvar Eriksen (red.): *Deliberativ politikk. Demokrati i teori og praksis*. Oslo: TANO
- Hagen, Terje P. og Rune J. Sørensen (2006): *Kommunal organisering: effektivitet, styring og demokrati*. 6. utg. Oslo: Universitetsforlaget AS.
- Hallen Sandra (2011): *Hvordan forholder kommuner seg til det å være registrert i ROBEK? En casestudie av to kommuner i Troms*. Bodø. Handelshøyskolen i Bodø/Universitetet i Nordland. Bachelorgradsoppgave i økonomi og ledelse.
- Hellevik, Ottar (2002): *Forskningsmetode i sosiologi og statsvitenskap*. 7. utgave. Oslo: Universitetsforlaget AS.
- Heywood, Andrew (2007): *Politics*. 3. utg. Basingstoke: Palgrave.
- Holm, Solfrid og Terje Birknes Pedersen (2014): *I kjølvannet av skammens liste – hvilke sektorer kuttes, hva prioriteres og hvordan påvirkes effektiviteten i kommunene som følge av en Robek-registrering?* Bergen: Norges handelshøyskole. Masterutredning i Finansiell økonomi.
- Jacobsen, Dag I. (2000): *Hvordan gjennomføre undersøkelser? Innføring i samfunnsvitenskapelig metode*. Kristiansand: Høyskoleforlaget AS.
- Jacobsen, Dag I (2009): *Perspektiver på kommune-Norge – en innføring i kommunalkunnskap*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.
- Jensen, Synnøve (2010): ”Lokaldemokrati på tomgang?”. I: *Norsk Statsvitenskapelig Tidsskrift* 26 (3): 204-234.

- Jenssen, Synnøve (2013): "Fangene på fortet eller mesternes mester? Bompengefinansiering og lokaldemokratiske dilemmaer i Harstad, Tromsø og Alta." I: Svein Jentoft m.fl. (red.): *Hvor går Nord—Norge? Politiske tidslinjer*. Stamsund: Orkana forlag as.
- Johannessen, Asbjørn (2009): *Introduksjon til SPSS*. 4. utgave. Oslo: Abstrakt forlag as.
- Johannessen, Asbjørn m.fl. (2010): *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. 4. utgave. Oslo: Abstrakt forlag AS.
- Midgaard, Knut og Bjørn Erik Rasch (red.) (2004): *Demokrati – vilkår og virkninger*. 2. utg. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.
- Midtbø, Tor (2007): *Regresjonsanalyse for samfunnsvitere. Med eksempler i SPSS*. Oslo: Universitetsforlaget AS.
- Narud, Hanne M. og Henry Valen (2007): *Demokrati og ansvar. Politisk representasjon i et flerpartisystem*. N. W. DAMM & SØN AS.
- Offerdal, Audun (2003): "Politisk deltakelse – er den så nøye da? Et essay om valgets betydning." *Norsk statsvitenskapelig tidsskrift* vol. 19 (3):360-376.
- Offerdal, Audun og Hans-Erik Ringkjøb (2002): "Den omorganiserte politikaren". I: Oddbjørn Bukve og Audun Offerdal (red.): *Den nye kommunen. Kommunal organisering i endring*. Oslo: Det Norske Samlaget.
- Olsen, Johan P. (1988): *Statsstyre og institusjonsutforming*. Oslo: Universitetsforlaget AS.
- Ringdal, Kristen (2007): *Enhet og mangfold. Samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode*. 2. utgave. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.
- Skog, Ole- Jørgen (2004): *Å forklare sosiale fenomener. En regresjonsbasert tilnærming*. 2. utgave. Oslo: Gyldendal Norske Forlag AS.
- Østerud, Øyvind (2007): *Statsvitenskap. Innføring i politisk analyse*. 4. utg. Oslo: Universitetsforlaget AS.
- Østerud, Øyvind (red.) (2007): *Statsvitenskapelig leksikon*. Rev. utg. Oslo: Universitetsforlaget AS.
- Aars, Jacob (2004): "Politiske partier og andre rekrutteringsveier i lokalpolitikken". *Tidsskrift for samfunnsforskning* vol. 45 (3): 483-507. Universitetsforlaget.

Internettkilder

Innst. O. nr. 82 (1999-2000): 'Innstilling fra kommunalkomiteen om lov om endringer i lov 25. september 1992 nr. 107 om kommuner og fylkeskommuner m.m.' Kommunal- og regionaldepartementet. <http://www.stortinget.no/Global/pdf/Innstillinger/Odelstinget/1999-2000/inno-199900-082.pdf>

Kommuneloven. Lov av 25. september 1992 nr. 107 om kommuner og fylkeskommuner. <http://www.lovdatabasen.no/all/tl-19920925-107-013.html> [lesedato: 20.10.2014]

Lagtinget (2000): 'Møte torsdag den 9. juni kl 14. Sak nr. 2': Lagtinget. <http://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Referater/Lagtinget/1999-2000/000609/2/>

Melgård, Marie og Fridgeir Walderhaug (2011): 'Skakkjørte kommuner er Frp-kommuner'. I Dagbladet (05.09.2011). http://www.dagbladet.no/2011/09/04/nyheter/kommuneborsen/valg11/stranda_kommune/frp/17962371/ [lesedato: 20.10.2014]

Odelstinget (2000): 'Møte mandag den 5. juni kl. 13.20, sak nr. 1.' Odelstinget. <http://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Referater/Odelstinget/1999-2000/000605/1/>

Ot.prp. nr.43 (1999-2000): 'Om lov om endringer i lov 25. september 1992 nr. 107 om kommuner og fylkeskommuner m.m.' Kommunal- og regionaldepartementet. <http://www.regjeringen.no/nb/dep/krd/dok/regpubl/otprp/19992000/otprp-nr-43-1999-2000-.html?id=160896>

Regjeringen (2013a): 'Historikk 2001-2012, ROBEK.' Kommunal- og regionaldepartementet. <http://www.regjeringen.no/nb/dep/krd/tema/databaser-og-registre/robek-2/robek-2001-2006.html?id=415536> [lesedato: 06.08.2013].

Regjeringen (2013b): 'Kommuner som er oppført i registeret. Register om betinget godkjenning og kontroll (ROBEK).' Kommunal- og regionaldepartementet. <http://www.regjeringen.no/nb/dep/krd/tema/databaser-og-registre/robek-2/kommuner-som-er-oppfort-i-registeret.html?id=415422> [lesedato: 19.02.2013].

Regjeringen (2013c): 'Presiseringer av regelverket for inn- og utmeldinger av kommuner i ROBEK.' Kommunal- og regionaldepartementet. <http://www.regjeringen.no/upload/KRD/ROBEK.pdf> [lesedato: 06.08.2013]

Regjeringen (21.03.2014): 'Kommuner som er oppført i registeret. Register om betinget godkjenning og kontroll (ROBEK).' Kommunal- og moderniseringsdepartementet. <http://www.regjeringen.no/nb/dep/kmd/tema/databaser-og-registre/robek-2/kommuner-som-er-oppfort-i-registeret.html?id=415422> [lesedato 01.04.2014].

Riise, Kari Vartdal (2012): 'Her er verstingkommunene.' I Dagens Næringsliv (27.10.2012). <http://www.dn.no/nyheter/politikk/Samfunn/2012/10/27/her-er-verstingkommunene> [lesedato: 20.10.2014]

Statistisk sentralbyrå (19.12.2011a): *'Tabell 36 Kommunestyrevalget 2011. Kvinnelige representanter, etter parti/valgliste¹ og kommune. Prosent.'*
<http://www.ssb.no/a/kortnavn/kommvalgform/tab-2011-12-19-36.html> [Lesedato 16.09.2013].

Statistisk sentralbyrå (19.12.2011b): *'Tabell 16 Kommunestyremedlemmer, etter parti/valgliste, alder og kjønn. 2011. Hele landet. Prosent.'*
<http://www.ssb.no/a/kortnavn/kommvalgform/tab-2011-12-19-16.html> [Lesedato 19.01.2014].

Statistisk sentralbyrå (19.12.2011c): *'Tabell 26 Kommunestyremedlemmer, etter utdanning, parti/liste¹ og kjønn. 2011.'*
<http://www.ssb.no/a/kortnavn/kommvalgform/tab-2011-12-19-26.html> [Lesedato 16.09.2013].

Statistisk sentralbyrå (19.12.2011d): *'Tabell 22 Kommunestyremedlemmer, etter yrkesstatus, kjønn og landsdel. 2011.'*
<http://www.ssb.no/a/kortnavn/kommvalgform/tab-2011-12-19-22.html> [Lesedato 16.09.2013].

Statistisk sentralbyrå (19.12.2011e): *'Tabell 6 Medlemmer og gjenvalgte medlemmer til kommunestyret, etter fylke. 2011.'*
<http://www.ssb.no/a/kortnavn/kommvalgform/tab-2011-12-19-06.html> [Lesedato 16.09.2013].

Stortinget (2000): *'Lov om endringer i lov 25. september 1992 nr. 107 om kommuner og fylkeskommuner m.m.'*
<http://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Saker/Sak/?p=19001> [lesedato: 20.10.2014]

Vedlegg

Vedlegg 1: Tabell A: Bivariate sammenhenger mellom ulike forklaringsvariabler og indeks for politikkskaping. Regresjonsanalyse.

Spørsmål	B	Beta	Konstantledd	p-verdi	R ²	N
Hvor stor vekt legger du i ditt arbeid som kommunestyrepolitiker på å fremme en bestemt sektor eller en bestemt kommunal oppgave.	-0,059	-0,107	4,438	0,048	0,011	344
Hvor stor vekt legger du i ditt arbeid som kommunestyrepolitiker på å fremme eksperter eller faggrupper sitt syn i sentrale kommunale organ.	0,094	0,167	4,013	0,002	0,028	343
Hvor enig/uenig er du i denne påstanden: jeg bestemmer meg for et standpunkt eller for å fronte en sak etter nøye ha gjennomgått hva dette innebærer.	0,263	0,313	3,140	0,000	0,098	345
Hvor enig/uenig er du i denne påstanden: jeg tenker ofte på konsekvensene ved neste valg før jeg bestemmer meg for hvilket standpunkt jeg skal ta.	0,008	0,015	4,256	0,781	0,000	346
Indeks for bundethet til ditt politiske parti	0,281	0,296	3,199	0,000	0,088	334
Hvor lett påvirkelig er du i forhold til press fra interessegrupper.	0,034	0,054	4,188	0,320	0,003	344
Hvor lett påvirkelig er du i forhold til press fra media.	-0,001	-0,002	4,282	0,977	0,000	344
Det er viktig for meg å følge det jeg sto for i valgkampen.	0,183	0,225	3,478	0,000	0,051	345
Etter din mening, i hvilken grad føler du deg som en talsperson for spesielle grupper/sektorer/områder ol. i kommunestyret?	-0,044	-0,083	4,411	0,125	0,007	346
Hvor stor vekt legger du i ditt arbeid som kommunestyrepolitiker på å bidra til samarbeid mellom kommunen og andre om å løse oppgaver.	0,275	0,375	3,148	0,000	0,141	344
Hvor stor vekt legger du i ditt arbeid som kommunestyrepolitiker på å bidra til å løse konflikter innen kommunen eller mellom kommunen og innbyggerne.	0,192	0,292	3,499	0,000	0,085	344
Hvor viktig er det at de aktuelle lovene og prosedyrene følges i beslutningsprosessen?	0,256	0,250	3,084	0,000	0,062	346
Hvor viktig er det at kommunestyret vurderer all fakta og konsekvenser før et vedtak fattes?	0,295	0,279	2,894	0,000	0,078	347
Hvor viktig er det at en sak blir godt debattert før kommunestyret vedtar en beslutning?	0,201	0,243	3,382	0,000	0,059	347
Hvor enig/uenig er du i denne påstanden: det er viktig å vurdere argumentene til andre kommunestyrepolitikere før jeg tar en endelig avgjørelse for hvilket alternativ jeg bestemmer meg for å støtte.	0,164	0,254	3,656	0,000	0,065	346
Etter din mening, hvilken innflytelse har rådmannen/administrasjonssjefen på kommunestyrets arbeid	0,114	0,147	3,811	0,006	0,022	347
Etter din mening, hvilken innflytelse har fylkesmannen på kommunestyrets arbeid	0,059	0,099	4,050	0,067	0,010	345
Etter din mening, hvilken innflytelse har innbyggerne på kommunestyrets arbeid	0,037	0,052	4,161	0,336	0,003	347
Hvor stor vekt legger du i ditt arbeid som kommunestyrepolitiker på å få til samordning og en god ressursfordeling mellom ulike deler av kommunens virksomhet.	0,401	0,501	2,513	0,000	0,251	346
Hvor stor vekt legger du i ditt arbeid som	0,390	0,378	2,451	0,000	0,143	344

kommunestyrepolitiker på å sørge for god økonomistyring og effektiv ressursbruk.						
Når politiske beslutninger skal tas, i hvor stor grad påvirker det deg at du kanskje kjenner de som blir berørt av beslutningen?	-0,028	-0,047	4,353	0,387	0,002	345
I hvilken grad er du villig til å gjøre upopulære politiske beslutninger for å forbedre kommunens økonomi?	0,162	0,196	3,566	0,000	0,038	347
Hvor enig/uenig er du i påstanden under: det er først og fremst viktig å sørge for god kvalitet på kommunens tilbud.	0,172	0,186	3,514	0,001	0,034	341
Hvor enig/uenig er du i påstanden under: det er først og fremst viktig at innbyggerne er fornøyd med kommunestyrets beslutninger!	0,076	0,127	4,030	0,019	0,016	344
Hvor enig/uenig er du i påstanden under: det er først og fremst viktig at de rådene som sektorene gir blir fulgt.	0,067	0,092	4,078	0,088	0,008	344
Hvor enig/uenig er du i påstanden under: det er først og fremst viktig at kommunestyrets vedtak er i samsvar med fagfolkenes råd!	0,022	0,033	4,207	0,547	0,001	346
Hvor enig/uenig er du i påstanden under: det er først og fremst viktig at næringslivet er fornøyd med kommunestyrets beslutninger!	0,038	0,055	4,153	0,306	0,003	344
Hvor enig/uenig er du i påstanden under: det er først og fremst viktig at kommunestyrets vedtak er i samsvar med min moralske og rasjonelle vurdering av saken!	0,110	0,155	3,837	0,004	0,024	346
Hvor enig/uenig er du i denne påstanden: der det oppstår konflikter mellom innbyggernes preferanser og det som er best for kommuneøkonomien er det viktigst å prioritere kommuneøkonomien.	0,087	0,112	3,926	0,038	0,013	344
I hvilken grad påvirker kommunens oppføring i ROBEK hvilke saker/områder du interesserer deg for i kommunepolitikken.	0,030	0,063	4,178	0,244	0,004	345
I hvilken grad er du villig til å inngå samarbeid med dine politiske konkurrenter for å få kommunen ut av ROBEK-listen?	0,118	0,163	3,764	0,002	0,026	345
Hvor enig/uenig er du i denne påstanden: kommunen er på ROBEK-listen på grunn av dårlig politisk styring!	-0,003	-0,006	4,287	0,910	0,000	344
Hvor enig/uenig er du i denne påstanden: kommunen er på ROBEK-listen på grunn av hendelser som er utenfor kommunestyrepolitikernes kontroll.	0,046	0,097	4,141	0,071	0,009	346
Etter din mening, i hvilken grad påvirker kommunens oppføring i ROBEK den politiske beslutningsprosessen?	0,025	0,041	4,179	0,444	0,002	346
Etter din mening, i hvilken grad er det politiske handlingsrommet redusert som følge av ROBEK-oppføringen?	0,012	0,020	4,227	0,705	0,000	346
Alder (år).	0,005	0,102	3,994	0,060	0,010	344
År bodd i kommunen (år).	0,000	-0,003	4,286	0,956	0,000	342
Perioder i kommunestyret, medregnet denne.	0,046	0,134	4,146	0,013	0,018	338
Høgskole/universitetsutdanning eller tilsvarende.	0,143	0,109	4,176	0,042	0,012	346
Medlem/leder en komité/utvalg/formannskapet.	0,133	0,076	4,167	0,161	0,006	339
Kvinne	0,080	0,062	4,244	0,252	0,004	342
Står på samme valgliste som ordføreren	0,142	0,111	4,228	0,040	0,012	343
Kommunen er utregistrert fra ROBEK i 2013	0,134	0,093	4,244	0,084	0,009	347

Vedlegg 2

Tabell B: Bivariate sammenhenger mellom ulike forklaringsvariabler og indeks for bundethet til innbyggerne. Regresjonsanalyse.

Spørsmål	B	Beta	Konstantledd	p-verdi	R ²	N
Hvor stor vekt legger du i ditt arbeid som kommunestyrepolitiker på å fremme en bestemt sektor eller en bestemt kommunal oppgave.	0,124	0,217	3,241	0,000	0,047	355
Hvor stor vekt legger du i ditt arbeid som kommunestyrepolitiker på å fremme eksperter eller faggrupper sitt syn i sentrale kommunale organ.	0,135	0,238	3,200	0,000	0,057	333
Hvor enig/uenig er du i denne påstanden: jeg bestemmer meg for et standpunkt eller for å fronte en sak etter nøye ha gjennomgått hva dette innebærer.	0,118	0,139	3,071	0,011	0,019	336
Hvor enig/uenig er du i denne påstanden: jeg tenker ofte på konsekvensene ved neste valg før jeg bestemmer meg for hvilket standpunkt jeg skal ta.	0,036	0,064	3,506	0,243	0,004	338
Indeks for bundethet til ditt politiske parti	0,138	0,141	3,050	0,011	0,020	327
Hvor lett påvirkelig er du i forhold til press fra interessegrupper.	0,259	0,388	2,853	0,000	0,151	338
Hvor lett påvirkelig er du i forhold til press fra media.	0,086	0,123	3,400	0,024	0,015	337
Det er viktig for meg å følge det jeg sto for i valgkampen.	0,207	0,245	2,669	0,000	0,060	338
Etter din mening, i hvilken grad føler du deg som en talsperson for spesielle grupper/sektorer/områder ol. i kommunestyret?	0,109	0,199	3,247	0,000	0,040	337
Hvor stor vekt legger du i ditt arbeid som kommunestyrepolitiker på å bidra til samarbeid mellom kommunen og andre om å løse oppgaver.	0,092	0,121	3,202	0,027	0,015	335
Hvor stor vekt legger du i ditt arbeid som kommunestyrepolitiker på å bidra til å løse konflikter innen kommunen eller mellom kommunen og innbyggerne.	0,191	0,280	2,804	0,000	0,078	335
Hvor viktig er det at de aktuelle lovene og prosedyrene følges i beslutningsprosessen?	0,158	0,149	2,846	0,006	0,022	337
Hvor viktig er det at kommunestyret vurderer all fakta og konsekvenser før et vedtak fattes?	0,275	0,249	2,295	0,000	0,062	338
Hvor viktig er det at en sak blir godt debattert før kommunestyret vedtar en beslutning?	0,231	0,269	2,549	0,000	0,072	338
Hvor enig/uenig er du i denne påstanden: det er viktig å vurdere argumentene til andre kommunestyrepolitikere før jeg tar en endelig avgjørelse for hvilket alternativ jeg bestemmer meg for å støtte.	0,076	0,114	3,290	0,036	0,013	337
Etter din mening, hvilken innflytelse har rådmannen/administrasjonssjefen på kommunestyrets arbeid	0,021	0,027	3,493	0,617	0,001	338
Etter din mening, hvilken innflytelse har fylkesmannen på kommunestyrets arbeid	0,016	0,027	3,517	0,623	0,001	336
Etter din mening, hvilken innflytelse har innbyggerne på kommunestyrets arbeid	0,135	0,183	3,163	0,001	0,033	338
Hvor stor vekt legger du i ditt arbeid som kommunestyrepolitiker på å få til samordning og en god ressursfordeling mellom ulike deler av kommunens virksomhet.	0,078	0,093	3,234	0,087	0,009	336
Hvor stor vekt legger du i ditt arbeid som	0,026	0,024	3,456	0,656	0,001	335

kommunestyrepolitikere på å sørge for god økonomistyring og effektiv ressursbruk.						
Når politiske beslutninger skal tas, i hvor stor grad påvirker det deg at du kanskje kjenner de som blir berørt av beslutningen?	0,085	0,140	3,347	0,010	0,020	336
I hvilken grad er du villig til å gjøre upopulære politiske beslutninger for å forbedre kommunens økonomi?	-0,048	-0,058	3,794	0,290	0,003	338
Hvor enig/uenig er du i påstanden under: det er først og fremst viktig å sørge for god kvalitet på kommunens tilbud.	0,251	0,261	2,462	0,000	0,068	333
Hvor enig/uenig er du i påstanden under: det er først og fremst viktig at innbyggerne er fornøyd med kommunestyrets beslutninger!	0,218	0,355	2,876	0,000	0,126	335
Hvor enig/uenig er du i påstanden under: det er først og fremst viktig at de rådene som sektorene gir blir fulgt.	0,207	0,277	2,962	0,000	0,077	335
Hvor enig/uenig er du i påstanden under: det er først og fremst viktig at kommunestyrets vedtak er i samsvar med fagfolkenes råd!	0,114	0,163	3,233	0,003	0,027	337
Hvor enig/uenig er du i påstanden under: det er først og fremst viktig at næringslivet er fornøyd med kommunestyrets beslutninger!	0,217	0,314	2,894	0,000	0,098	335
Hvor enig/uenig er du i påstanden under: det er først og fremst viktig at kommunestyrets vedtak er i samsvar med min moralske og rasjonelle vurdering av saken!	-0,022	-0,029	3,668	0,593	0,001	338
Hvor enig/uenig er du i denne påstanden: der det oppstår konflikter mellom innbyggernes preferanser og det som er best for kommuneøkonomien er det viktigst å prioritere kommuneøkonomien.	-0,109	-0,136	4,020	0,013	0,018	336
I hvilken grad påvirker kommunens oppføring i ROBEK hvilke saker/områder du interesserer deg for i kommunepolitikken.	0,030	0,063	3,482	0,252	0,004	336
I hvilken grad er du villig til å inngå samarbeid med dine politiske konkurrenter for å få kommunen ut av ROBEK-listen?	0,023	0,031	3,482	0,572	0,001	337
Hvor enig/uenig er du i denne påstanden: kommunen er på ROBEK-listen på grunn av dårlig politisk styring!	0,001	0,002	3,577	0,975	0,000	336
Hvor enig/uenig er du i denne påstanden: kommunen er på ROBEK-listen på grunn av hendelser som er utenfor kommunestyrepolitikernes kontroll.	0,054	0,111	3,422	0,041	0,012	338
Etter din mening, i hvilken grad påvirker kommunens oppføring i ROBEK den politiske beslutningsprosessen?	0,003	0,004	3,570	0,935	0,000	337
Etter din mening, i hvilken grad er det politiske handlingsrommet redusert som følge av ROBEK-oppføringen?	0,035	0,056	3,439	0,305	0,003	337
Alder (år).	-0,002	-0,042	3,696	0,444	0,002	335
År bodd i kommunen (år).	0,001	0,019	3,560	0,727	0,000	333
Perioder i kommunestyret, medregnet denne.	-0,003	-0,009	3,587	0,874	0,000	329
Høgskole/universitetsutdanning eller tilsvarende.	-0,155	-0,115	3,684	0,034	0,013	337
Medlem/leder en komité/utvalg/formannskapet.	0,057	0,032	3,536	0,564	0,001	330
Kvinne	0,115	0,086	3,547	0,119	0,007	333
Står på samme valgliste som ordføreren	-0,098	-0,074	3,618	0,176	0,006	334
Kommunen er utregistrert fra ROBEK i 2013	0,011	0,008	3,578	0,889	0,000	338

Vedlegg 3

Tabell C: Multivariate sammenhenger mellom ulike forklaringsvariabler og indeks for politikkskaping. Regresjonsanalyse.

Spørsmål	Modell 1		
	B	Beta	p-verdi
Hvor stor vekt legger du i ditt arbeid som kommunestyrepolitiker på å fremme en bestemt sektor eller en bestemt kommunal oppgave.	-0,068	-0,124	0,045
Hvor stor vekt legger du i ditt arbeid som kommunestyrepolitiker på å fremme eksperter eller faggrupper sitt syn i sentrale kommunale organ.	0,084	0,154	0,014
Hvor enig/uenig er du i denne påstanden: jeg bestemmer meg for et standpunkt eller for å fronte en sak etter nøye ha gjennomgått hva dette innebærer.	0,072	0,091	0,135
Hvor enig/uenig er du i denne påstanden: jeg tenker ofte på konsekvensene ved neste valg før jeg bestemmer meg for hvilket standpunkt jeg skal ta.	0,037	0,068	0,242
Indeks for bundethet til ditt politiske parti	0,157	0,164	0,013
Hvor lett påvirkelig er du i forhold til press fra interessegrupper.	0,027	0,043	0,444
Hvor lett påvirkelig er du i forhold til press fra media.	-0,033	-0,049	0,375
Det er viktig for meg å følge det jeg sto for i valgkampen.	-0,005	-0,007	0,915
Etter din mening, i hvilken grad føler du deg som en talsperson for spesielle grupper/sektorer/områder ol. i kommunestyret?	-0,066	-0,127	0,032
Hvor stor vekt legger du i ditt arbeid som kommunestyrepolitiker på å bidra til samarbeid mellom kommunen og andre om å løse oppgaver.	0,098	0,133	0,037
Hvor stor vekt legger du i ditt arbeid som kommunestyrepolitiker på å bidra til å løse konflikter innen kommunen eller mellom kommunen og innbyggerne.	-0,032	-0,049	0,425
Hvor viktig er det at de aktuelle lovene og prosedyrene følges i beslutningsprosessen?	-0,017	-0,017	0,780
Hvor viktig er det at kommunestyret vurderer all fakta og konsekvenser før et vedtak fattes?	0,014	0,013	0,844
Hvor viktig er det at en sak blir godt debattert før kommunestyret vedtar en beslutning?	0,061	0,074	0,242
Hvor enig/uenig er du i denne påstanden: det er viktig å vurdere argumentene til andre kommunestyrepolitikere før jeg tar en endelig avgjørelse for hvilket alternativ jeg bestemmer meg for å støtte.	0,082	0,131	0,015
Etter din mening, hvilken innflytelse har rådmannen/administrasjonssjefen på kommunestyrets arbeid	-0,004	-0,005	0,928
Etter din mening, hvilken innflytelse har fylkesmannen på kommunestyrets arbeid	-0,009	-0,016	0,780
Etter din mening, hvilken innflytelse har innbyggerne på kommunestyrets arbeid	-0,010	-0,015	0,787
Hvor stor vekt legger du i ditt arbeid som kommunestyrepolitiker på å få til samordning og en god ressursfordeling mellom ulike deler av kommunens virksomhet.	0,172	0,213	0,001
Hvor stor vekt legger du i ditt arbeid som kommunestyrepolitiker på å sørge for god økonomistyring og effektiv ressursbruk.	0,149	0,148	0,025
Når politiske beslutninger skal tas, i hvor stor grad påvirker det deg at du kanskje kjenner de som blir berørt av beslutningen?	-0,061	-0,105	0,063
I hvilken grad er du villig til å gjøre upopulære politiske beslutninger for å forbedre kommunens økonomi?	0,087	0,107	0,069
Hvor enig/uenig er du i påstanden under: det er først og fremst viktig å sørge for god kvalitet på kommunens tilbud.	0,016	0,017	0,771
Hvor enig/uenig er du i påstanden under: det er først og fremst viktig at innbyggerne er fornøyd med kommunestyrets beslutninger!	0,017	0,029	0,637
Hvor enig/uenig er du i påstanden under: det er først og fremst viktig at de rådene som sektorene gir blir fulgt.	0,096	0,129	0,054
Hvor enig/uenig er du i påstanden under: det er først og fremst viktig at kommunestyrets vedtak er i samsvar med fagfolkernes råd!	-0,122	-0,179	0,004
Hvor enig/uenig er du i påstanden under: det er først og fremst viktig at næringslivet er fornøyd med kommunestyrets beslutninger!	0,017	0,025	0,668

Hvor enig/uenig er du i påstanden under: det er først og fremst viktig at kommunestyrets vedtak er i samsvar med min moralske og rasjonelle vurdering av saken!	0,089	0,123	0,022
Hvor enig/uenig er du i denne påstanden: der det oppstår konflikter mellom innbyggernes preferanser og det som er best for kommuneøkonomien er det viktigst å prioritere kommuneøkonomien.	-0,069	-0,086	0,160
I hvilken grad påvirker kommunens oppføring i ROBEK hvilke saker/områder du interesserer deg for i kommunepolitikken.	0,026	0,056	0,333
I hvilken grad er du villig til å inngå samarbeid med dine politiske konkurrenter for å få kommunen ut av ROBEK-listen?	0,036	0,052	0,392
Hvor enig/uenig er du i denne påstanden: kommunen er på ROBEK-listen på grunn av dårlig politisk styring!	0,011	0,024	0,694
Hvor enig/uenig er du i denne påstanden: kommunen er på ROBEK-listen på grunn av hendelser som er utenfor kommunestyrepolitikernes kontroll.	0,022	0,048	0,425
Etter din mening, i hvilken grad påvirker kommunens oppføring i ROBEK den politiske beslutningsprosessen?	-0,023	-0,038	0,592
Etter din mening, i hvilken grad er det politiske handlingsrommet redusert som følge av ROBEK-oppføringen?	-0,056	-0,092	0,184
Alder (år).	0,001	0,019	0,780
År bodd i kommunen (år).	0,001	0,032	0,625
Perioder i kommunestyret, medregnet denne.	0,021	0,063	0,311
Høgskole/universitetsutdanning eller tilsvarende	0,097	0,073	0,212
Medlem/leder en komité/utvalg/formannskapet.	0,004	0,002	0,965
Kvinne.	0,172	0,134	0,016
Står på samme valgliste som ordføreren.	0,109	0,087	0,106
Kommunen er utregistrert fra ROBEK i 2013	0,012	0,008	0,875
Justert R ²			0,390
Standardfeilen til regresjonen			0,470
F-test			5,007
p-verdi			0,000
N			270
Konstantledd			0,512
Konstantleddets p-verdi			0,260

Vedlegg 4

Tabell D: Multivariate sammenhenger mellom ulike forklaringsvariabler og indeks for bundethet til innbyggerne. Regresjonsanalyse.

Spørsmål	Modell 1		
	B	Beta	p-verdi
Hvor stor vekt legger du i ditt arbeid som kommunestyrepolitiker på å fremme en bestemt sektor eller en bestemt kommunal oppgave.	0,074	0,130	0,044
Hvor stor vekt legger du i ditt arbeid som kommunestyrepolitiker på å fremme eksperter eller faggrupper sitt syn i sentrale kommunale organ.	-0,026	-0,047	0,479
Hvor enig/uenig er du i denne påstanden: jeg bestemmer meg for et standpunkt eller for å fronte en sak etter nøye ha gjennomgått hva dette innebærer.	-0,005	-0,006	0,928
Hvor enig/uenig er du i denne påstanden: jeg tenker ofte på konsekvensene ved neste valg før jeg bestemmer meg for hvilket standpunkt jeg skal ta.	-0,063	-0,114	0,060
Indeks for bundethet til ditt politiske parti	-0,039	-0,040	0,557
Hvor lett påvirkelig er du i forhold til press fra interessegrupper.	0,183	0,284	0,000
Hvor lett påvirkelig er du i forhold til press fra media.	-0,040	-0,057	0,311
Det er viktig for meg å følge det jeg sto for i valgkampen.	0,193	0,231	0,000
Etter din mening, i hvilken grad føler du deg som en talsperson for spesielle grupper/sektorer/områder ol. i kommunestyret?	0,042	0,079	0,197
Hvor stor vekt legger du i ditt arbeid som kommunestyrepolitiker på å bidra til samarbeid mellom kommunen og andre om å løse oppgaver.	-0,029	-0,039	0,551
Hvor stor vekt legger du i ditt arbeid som kommunestyrepolitiker på å bidra til å løse konflikter innen kommunen eller mellom kommunen og innbyggerne.	0,082	0,125	0,053
Hvor viktig er det at de aktuelle lovene og prosedyrene følges i beslutningsprosessen?	0,018	0,018	0,775
Hvor viktig er det at kommunestyret vurderer all fakta og konsekvenser før et vedtak fattes?	0,263	0,233	0,001
Hvor viktig er det at en sak blir godt debattert før kommunestyret vedtar en beslutning?	-0,054	-0,063	0,340
Hvor enig/uenig er du i denne påstanden: det er viktig å vurdere argumentene til andre kommunestyrepolitikere før jeg tar en endelig avgjørelse for hvilket alternativ jeg bestemmer meg for å støtte.	-0,014	-0,021	0,700
Etter din mening, hvilken innflytelse har rådmannen/administrasjonssjefen på kommunestyrets arbeid	0,008	0,011	0,858
Etter din mening, hvilken innflytelse har fylkesmannen på kommunestyrets arbeid	-0,031	-0,052	0,364
Etter din mening, hvilken innflytelse har innbyggerne på kommunestyrets arbeid	0,069	0,094	0,097
Hvor stor vekt legger du i ditt arbeid som kommunestyrepolitiker på å få til samordning og en god ressursfordeling mellom ulike deler av kommunens virksomhet.	0,082	0,099	0,141
Hvor stor vekt legger du i ditt arbeid som kommunestyrepolitiker på å sørge for god økonomistyring og effektiv ressursbruk.	-0,056	-0,054	0,421
Når politiske beslutninger skal tas, i hvor stor grad påvirker det deg at du kanskje kjenner de som blir berørt av beslutningen?	-0,023	-0,039	0,506
I hvilken grad er du villig til å gjøre upopulære politiske beslutninger for å forbedre kommunens økonomi?	-0,009	-0,010	0,865
Hvor enig/uenig er du i påstanden under: det er først og fremst viktig å sørge for god kvalitet på kommunens tilbud.	0,019	0,021	0,732
Hvor enig/uenig er du i påstanden under: det er først og fremst viktig at innbyggerne er fornøyd med kommunestyrets beslutninger!	0,101	0,164	0,011
Hvor enig/uenig er du i påstanden under: det er først og fremst viktig at de rådene som sektorene gir blir fulgt.	0,065	0,085	0,216
Hvor enig/uenig er du i påstanden under: det er først og fremst viktig at kommunestyrets vedtak er i samsvar med fagfolkernes råd!	-0,070	-0,102	0,113
Hvor enig/uenig er du i påstanden under: det er først og fremst viktig at næringslivet er fornøyd med kommunestyrets beslutninger!	0,149	0,213	0,001

Hvor enig/uenig er du i påstanden under: det er først og fremst viktig at kommunestyrets vedtak er i samsvar med min moralske og rasjonelle vurdering av saken!	-0,090	-0,122	0,029
Hvor enig/uenig er du i denne påstanden: der det oppstår konflikter mellom innbyggernes preferanser og det som er best for kommuneøkonomien er det viktigst å prioritere kommuneøkonomien.	-0,122	-0,149	0,021
I hvilken grad påvirker kommunens oppføring i ROBEK hvilke saker/områder du interesserer deg for i kommunepolitikken.	0,036	0,077	0,197
I hvilken grad er du villig til å inngå samarbeid med dine politiske konkurrenter for å få kommunen ut av ROBEK-listen?	0,035	0,049	0,438
Hvor enig/uenig er du i denne påstanden: kommunen er på ROBEK-listen på grunn av dårlig politisk styring!	0,002	0,004	0,949
Hvor enig/uenig er du i denne påstanden: kommunen er på ROBEK-listen på grunn av hendelser som er utenfor kommunestyrepolitikernes kontroll.	-0,013	-0,028	0,656
Etter din mening, i hvilken grad påvirker kommunens oppføring i ROBEK den politiske beslutningsprosessen?	-0,065	-0,106	0,148
Etter din mening, i hvilken grad er det politiske handlingsrommet redusert som følge av ROBEK-oppføringen?	0,025	0,040	0,572
Alder (år).	-0,003	-0,056	0,432
År bodd i kommunen (år).	0,000	0,005	0,943
Perioder i kommunestyret, medregnet denne.	-0,009	-0,025	0,693
Høgskole/universitetsutdanning eller tilsvarende	-0,067	-0,050	0,408
Medlem/leder en komité/utvalg/formannskapet.	0,062	0,036	0,502
Kvinne.	-0,045	-0,035	0,547
Står på samme valgliste som ordføreren.	-0,067	-0,052	0,353
Kommunen er utregistrert fra ROBEK i 2013	-0,023	-0,016	0,779
Justert R ²			0,353
Standardfeilen til regresjonen			0,494
F-test			4,382
p-verdi			0,000
N			267
Konstantledd			1,128
Konstantleddets p-verdi			0,021

Vedlegg 5

Tabell E: Test av multikolaritet. Korrelasjoner mellom *indeks for politikkskaping* og forklaringsvariablene i modell 3. Pearson r.

Variabler	Politikk	Spm. 12.9	Parti	Spm. 12.10	Spm. 39	Spm. 12.12	Spm. 12.8	Spm. 26.8	Spm. 23	kvinne
Politikk	1									
Spm. 12.9	.501**	1								
Parti	.296**	.171**	1							
Spm 12.10	.378**	.516**	.186**	1						
Spm. 39	.254**	.127*	-.004	.042	1					
Spm.12.12	.375**	.440**	.037	.388**	.100	1				
Spm. 12.8	.167**	.155**	.118*	.041	.096	.152**	1			
Spm. 26.8	.155**	.131*	.190**	.060	.012	.060	.033	1		
Spm. 23	-.083	.035	.052	-.020	-.015	.078	.295**	.084	1	
Kvinne	.062	.019	-.023	-.063	.107*	-.022	.133*	.003	.132*	1

** . Signifikant på 0.01 nivå (2-halet).
 * . Signifikant på 0.05 nivå (2-halet).

Politikk: Indeks for politikkskaping

Spm. 12.9: Hvor stor vekt legger du i ditt arbeid som kommunestyrepolitiker på å få til samordning og en god ressursfordeling mellom ulike deler av kommunens virksomhet?

Parti: Indeks for bundethet til ditt politiske parti

Spm. 12.10: Hvor stor vekt legger du i ditt arbeid som kommunestyrepolitiker på å sørge for god økonomistyring og effektiv ressursbruk?

Spm. 39: Hvor enig/uenig er du i denne påstanden: det er viktig å vurdere argumentene til andre kommunestyrepolitikere før jeg tar en endelig avgjørelse for hvilket alternativ jeg bestemmer meg for å støtte!

Spm. 12.12: Hvor stor vekt legger du i ditt arbeid som kommunestyrepolitiker på å bidra til samarbeid mellom kommunen og andre om å løse oppgaver?

Spm. 12.8: Hvor stor vekt legger du i ditt arbeid som kommunestyrepolitiker på å fremme eksperter eller faggrupper sitt syn i sentrale kommunale organ?

Spm. 26.8: Hvor enig/uenig er du i påstanden: det er først og fremst viktig at kommunestyrets vedtak er i samsvar med min moralske og rasjonelle vurdering av saken!

Spm. 23: Etter din mening, i hvilken grad føler du deg som en talsperson for spesielle grupper/sektorer/områder ol. i kommunestyret?

Kvinne: Kvinne

Vedlegg 6

Tabell F: Test av multikolaritet. Korrelasjoner mellom *indeks for bundethet til innbyggerne* og forklaringsvariablene i modell 3. Pearson r.

Variabler	Innbygger	Spm. 37	Spm. 17.5	Spm. 19	Spm. 26.7	Spm. 26.4	Spm. 26.8	Spm. 31
Innbygger	1							
Spm. 37	.249**	1						
Spm. 17.5	.388**	.034	1					
Spm. 19	.245**	.206**	.198**	1				
Spm. 26.7	.314**	.090	.144**	.058	1			
Spm. 26.4	.355**	.099	.160**	.036	.306**	1		
Spm. 26.8	-.029	.131*	.044	.245**	.128*	.020	1	
Spm. 31	-.136*	.085	-.039	.056	.029	-.155**	.095	1

** . Signifikant på 0.01 nivå (2-halet).
 * . Signifikant på 0.05 nivå (2-halet).

Innbygger: Indeks for bundethet til innbyggerne

Spm. 37: Hvor viktig er det at kommunestyret vurderer all fakta og konsekvenser før et vedtak fattes?

Spm. 17.5: Hvor lett påvirkelig er du i forhold til press fra interessegrupper?

Spm. 19: Det er viktig for meg å følge det jeg sto for i valgkampen.

Spm. 26.7: Hvor enig/uenig er du i påstanden: det er først og fremst viktig at næringslivet er fornøyd med kommunestyrets beslutninger!

Spm. 26.4: Hvor enig/uenig er du i påstanden: det er først og fremst viktig at innbyggerne er fornøyd med kommunestyrets beslutninger!

Spm. 26.8: Hvor enig/uenig er du i påstanden: det er først og fremst viktig at kommunestyrets vedtak er i samsvar med min moralske og rasjonelle vurdering av saken!

Spm. 31: Hvor enig/uenig er du i denne påstanden: der det oppstår konflikter mellom innbyggernes preferanser og det som er best for kommuneøkonomien er det viktigst å prioritere kommuneøkonomien.

Vedlegg 7: Informert samtykkeerklæring, sendt uke 9 2013.

Informert samtykkeerklæring

Forespørsel om å delta i spørreundersøkelse i forbindelse med masteroppgave.

Jeg er en masterstudent i statsvitenskap ved Universitetet i Tromsø og holder nå på med den avsluttende masteroppgaven. Temaet for oppgaven er politisk representasjon, hvor jeg fokuserer på hvordan kommunepolitikere fra kommuner registrert i ROBEK oppfatter rollen som representant. Jeg ønsker å finne ut om det er noen fellestrekk/ulikheter i hvordan disse kommunepolitikere oppfatter rollen som politisk representant. For å finne ut av dette ønsker jeg å sende et spørreskjema til alle kommunestyrepolitikere i alle kommunene som er registrert i ROBEK. Spørreskjemaet inneholder spørsmål som omhandler hva politikeren representerer, hvordan han ser på beslutningsprosessen, og hva som er viktig i forhold til de beslutningene som blir tatt.

Det er frivillig å besvare spørreundersøkelsen, og du kan trekke deg når som helst underveis uten å begrunne dette nærmere. Dersom du trekker deg vil ikke informasjonen fra din spørreundersøkelse bli brukt i oppgaven. Opplysningene vil bli behandlet konfidensielt, og ikke overleveres til andre. Opplysningene fra spørreundersøkelsen vil oppbevares i kryptert form. Det vil heller ikke være opplysninger som kan bidra til sporing og identifikasjon av de som har besvart. Ingen enkeltpersoner vil kunne gjenkjennes i den ferdige oppgaven. Besvarelsen av spørreundersøkelsen vil slettes når oppgaven er ferdig. Prosjektet er beregnet slutført 30.06. 2013.

Hvis det er noe du lurer på kan du ringe meg på XXXXXXXX, eller sende en e-post til XXXXXX@post.uit.no. Du kan også kontakte min veileder, professor Synnøve Jenssen, ved institutt for sosiologi, statsvitenskap og samfunnsplanlegging (ISS) på XXXXXXXX, eller e-post til XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX@uit.no.

Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS (NSD). Forskeren er underlagt taushetsplikt, og sensitiv data vil behandles konfidensielt.

Med vennlig hilsen
Madelein Løvslett
8543 Kjeldebotn

Samtykkeerklæring:

Jeg har mottatt skriftlig informasjon og er villig til å delta i studien.

Signatur:.....

Dato:.....

Vedlegg 8: Purrebrev til kommunestyrerepresentantene, sendt månedsskiftet april/mai 2013.

Spørreundersøkelse i forbindelse med masteroppgave

Jeg er en masterstudent i statsvitenskap ved Universitetet i Tromsø, og holder nå på med den avsluttende masteroppgaven. I månedsskiftet februar/mars sendte jeg ut en spørreundersøkelse til alle kommunestyrerepresentanter i alle kommuner som er registrert i ROBEK (Register om betinget godkjenning og kontroll). Svarprosenten til nå er dessverre lav, og jeg håper derfor at du kan ta deg tid til å besvare undersøkelsen. **Hvis du allerede har besvart og returnert spørreundersøkelsen kan du se bort fra dette brevet.**

Temaet for oppgaven er politisk representasjon, hvor jeg fokuserer på hvordan kommunepolitikere fra kommuner registrert i ROBEK oppfatter rollen som representant. Jeg ønsker å finne ut om det er noen fellestrekk/ulikheter i hvordan disse kommunepolitikere oppfatter rollen som politisk representant. For å finne ut av dette har jeg sendt et spørreskjema til alle kommunestyrepolitikere i alle kommunene som er registrert i ROBEK. Spørreskjemaet inneholder spørsmål som omhandler hva politikeren representerer, hvordan han ser på beslutningsprosessen, og hva som er viktig i forhold til de beslutningene som blir tatt. Jeg ønsker større svarprosent, og hvis du ikke har besvart spørreskjemaet håper jeg du tar deg tid til å besvare den og returnere den så snart som mulig.

Med vennlig hilsen

Madelein Løvslett

Vedlegg 9: Spørreskjema

Denne spørreundersøkelsen inneholder 47 spørsmål. Du besvarer spørsmålene ved å sette ring rundt det svaralternativet du mener passer best. I en god del av spørsmålene vil svaralternativene bli presentert gjennom en skala, hvor du markerer hvor på skalaen du befinner deg. Skalaen går mellom 1 og 5. Spørsmålene vil stilles som spørsmål eller påstander som spør om for eksempel "i hvilken grad", "hvor enig", "hvor viktig" og "hvor stor vekt". I alle spørsmålene hvor det følger en skala betyr 1 "i liten grad, veldig uenig, lite viktig eller liten vekt", og 5 betyr "i stor grad, veldig enig, veldig viktig eller stor vekt". 3 angir midt mellom ytterpunktene.

Når du har fylt ut spørreskjemaet returnerer du det ved å legge det i den ferdig frankerte konvolutten som følger med. Vennligst returner det innen 14 dager etter at du har mottatt undersøkelsen.

Først følger noen spørsmål om deg selv, og om kommunen hvor du er kommunestyrerepresentant.

SPM 1: Kjønn

- 1 Kvinne
- 2 Mann

SPM 2: Hvor gammel er du?

-år

SPM 3: Hva er din høyeste gjennomførte utdanning?

- 1 Grunnskole
- 2 Videregående skole eller tilsvarende
- 3 Universitet/høyskole eller tilsvarende

SPM 4: Hvilken av svaralternativene passer best som beskrivelse av det du driver med til daglig?

- 1 Yrkesaktiv ansatt i offentlig sektor
- 2 Yrkesaktiv ansatt i privat sektor
- 3 Selvstendig næringsdrivende
- 4 Uten arbeid/student/pensjonist
- 5 Vet ikke

SPM 5: Hvor mange år har du bodd i kommunen?

-år

SPM 6: Er du på samme valgliste som ordføreren?

- 1 Ja
- 2 Nei

SPM 7: Hvor mange perioder, medregnet denne perioden, har du sittet i kommunestyret?

-perioder

SPM 8: Hvilke verv har du i kommunestyret?

- 1 Jeg sitter bare i kommunestyret
- 2 Jeg er medlem av en komité/utvalg
- 3 Jeg leder et utvalg/en komité/ formannskapet
- 4 Jeg sitter i formannskapet

SPM 9: Hvilket år ble kommunen registrert i ROBEK (Register for betinget godkjenning og kontroll)?

-

SPM 10: Hvis dette ikke er første gang kommunen har vært på ROBEK-listen, når ble kommunen første gang registrert?

-

SPM 11: Slik det ser ut nå, blir kommunen utregistrert av ROBEK-listen i 2013?

- 1 Ja
- 2 Nei
- 3 Vet ikke

Du vil nå få noen spørsmål som handler om hva du representerer, og hvordan du ser på det å være representant for innbyggerne i kommunestyret.

SPM 12: Hvor stor vekt legger du i ditt arbeid som kommunestyrepolitiker på de ulike oppgavene som er listet under?

- 12.1 Å gjennomføre partiets/valglistens program. **1---2---3---4---5**
- 12.2 Å markere partiets/valglistens hjertesaker og standpunkter. **1---2---3---4---5**
- 12.3 Å fremme innbyggernes preferanser. **1---2---3---4---5**
- 12.4 Å fremme en bestemt sektor eller en bestemt kommunal oppgave. **1---2---3---4---5**
- 12.5 Å formulere mål for en bestemt sektors virksomhet. **1---2---3---4---5**
- 12.6 Å formulere mål for kommunens samlede virksomhet. **1---2---3---4---5**
- 12.7 Å bidra til ideskaping og nye løsninger på kommunens oppgaver. **1---2---3---4---5**
- 12.8 Å fremme eksperter eller faggrupper sitt syn i sentrale kommunale organ. **1---2---3---4---5**
- 12.9 Å få til samordning og en god ressursfordeling mellom ulike deler av kommunens virksomhet. **1---2---3---4---5**

- 12.10 Å sørge for god økonomistyring og effektiv ressursbruk. 1---2---3---4---5
- 12.11 Å bidra til samarbeid på tvers av partigrænser. 1---2---3---4---5
- 12.12 Å bidra til samarbeid mellom kommunen og andre om å løse oppgaver. 1---2---3---4---5
- 12.13 Å bidra til å løse konflikter innen kommunen eller mellom kommunen og innbyggerne.
1---2---3---4---5

SPM 13: Hvor enig/uenig er du i denne påstanden: Jeg er tilbøyelig til å kjempe for innbyggernes preferanser, selv om jeg personlig ikke har samme preferanser!
1---2---3---4---5

SPM 14: Hvor enig/uenig er du i denne påstanden: Som politiker er det viktig å skape visjoner/mål/handlingsalternativer for kommunens virksomhet.
1---2---3---4---5

SPM 15: Hvor enig/uenig er du i denne påstanden: Jeg bestemmer meg for et standpunkt eller for å fronte en sak etter nøyen ha gjennomgått hva dette innebærer.
1---2---3---4---5

SPM 16: Hvor enig/uenig er du i denne påstanden: Jeg tenker ofte på konsekvensene ved neste valg før jeg bestemmer meg for hvilket standpunkt jeg skal ta.
1---2---3---4---5

SPM 17: Hvor lett påvirkelig er du i forhold til press fra de ulike gruppene som er listet under? Vurder alternativene på en skala fra 1 til 5, hvor ytterpunktene 1 betyr veldig lite påvirkelig, og 5 betyr veldig lett påvirkelig.

- 17.1 Partiet/valglisten. 1---2---3---4---5
- 17.2 Partilederne. 1---2---3---4---5
- 17.3 Politikere fra andre partier. 1---2---3---4---5
- 17.4 Innbyggerne. 1---2---3---4---5
- 17.5 Interessegrupper. 1---2---3---4---5
- 17.6 Ulike sektorer. 1---2---3---4---5
- 17.7 Media. 1---2---3---4---5
- 17.8 Administrasjonen m/rådmannen. 1---2---3---4---5
- 17.9 Andre. 1---2---3---4---5

SPM 18: Hvor enig/uenig er du i denne påstanden: Når jeg er valgt inn i kommunestyret står jeg fritt til å støtte forslag/ta opp saker som jeg mener er viktige og gir best resultat.
1---2---3---4---5

SPM 19: Det er viktig for meg å følge det jeg sto for i valgkampen.
1---2---3---4---5

SPM 20: I hvilken grad vil du si at innbyggernes interesser er lett å identifisere?
1---2---3---4---5

SPM 21: Hvis en ny og uventet sak dukker opp, hvordan vil du gå frem for å finne en løsning? Vurder alternativene under på en skala fra 1 til 5, hvor 1 markerer "lite viktig", og 5 markerer "veldig viktig".

21.1 Jeg forholder meg til partiets/valglistens løsning på saken. 1---2---3---4---5

21.2 Jeg prøver så langt det lar seg gjøre å følge innbyggernes preferanser om saken.
1---2---3---4---5

21.3 Jeg går grundig inn i saken og tar en avgjørelse i forhold til hva jeg mener er den beste løsningen. 1---2---3---4---5

21.4 Jeg søker råd hos eksperter og fagfolk. 1---2---3---4---5

21.5 Sakens innhold bestemmer hvordan jeg går frem. 1---2---3---4---5

SPM 22: Hvor enig/uenig er du i denne påstanden: Vanlige innbyggere er ikke egnet til å ta politiske beslutninger!

1---2---3---4---5

SPM 23: Etter din mening, i hvilken grad føler du deg som en talsperson for spesielle grupper/sektorer/områder ol. i kommunestyret?

1---2---3---4---5

SPM 24: Når politiske beslutninger skal tas, i hvor stor grad påvirker det deg at du kanskje kjenner de som blir berørt av beslutningen?

1---2---3---4---5

SPM 25: I hvilken grad påvirker kommunens oppføring i ROBEK hvilke saker/områder du interesserer deg for i kommunepolitikken.

1---2---3---4---5

Du vil nå få spørsmål om resultatet av kommunestyrets arbeid, og hvordan du forholder deg til det.

SPM 26: Hvor enig/uenig er du i påstandene under?

26.1 Det er først og fremst viktig å sørge for at mitt politiske partis/valglistes program blir gjennomført! 1---2---3---4---5

26.2 Det er først og fremst viktig å sørge for at kommunen har en god kommuneøkonomi!
1---2---3---4---5

26.3 Det er først og fremst viktig å sørge for god kvalitet på kommunens tilbud. 1---2---3---4---5

26.4 Det er først og fremst viktig at innbyggerne er fornøyd med kommunestyrets beslutninger!
1---2---3---4---5

26.5 Det er først og fremst viktig at de rådene som sektorene gir blir fulgt. 1---2---3---4---5

26.6 Det er først og fremst viktig at kommunestyrets vedtak er i samsvar med fagfolkene råd!
1---2---3---4---5

26.7 Det er først og fremst viktig at næringslivet er fornøyd med kommunestyrets beslutninger!
1---2---3---4---5

26.8 Det er først og fremst viktig at kommunestyrets vedtak er i samsvar med min moralske og rasjonelle vurdering av saken! 1---2---3---4---5

SPM 27: I hvilken grad er du villig til å gjøre upopulære politiske beslutninger for å forbedre kommunens økonomi?

1---2---3---4---5

SPM 28: I hvilken grad er du villig til å bryte valgløfter for å finne en god politisk løsning?

1---2---3---4---5

SPM 29: Hvor enig/uenig er du i denne påstanden: Det er viktigere å komme frem til en dårlig beslutning enn ikke å komme frem til noen beslutning.

1---2---3---4---5

SPM 30: Under listes det opp ulike områder som skal behandles i budsjettet. Hvor viktig er det for deg at de kommer godt ut av budsjettforhandlingen?

30.1 Skole. 1---2---3---4---5

30.2 Helse/omsorg. 1---2---3---4---5

30.3 Kultur. 1---2---3---4---5

30.4 Oppvekstmiljø. 1---2---3---4---5

30.5 Næringsutvikling. 1---2---3---4---5

30.6 Infrastruktur. 1---2---3---4---5

SPM 31: Hvor enig/uenig er du i denne påstanden: der det oppstår konflikter mellom innbyggernes preferanser og det som er best for kommuneøkonomien er det viktigst å prioritere kommuneøkonomien.

1---2---3---4---5

SPM 32: Hvor enig/uenig er du i denne påstanden: hvis det oppstår konflikt mellom det jeg anser som best for innbyggerne og innbyggernes egne preferanser er det viktigst å prioritere innbyggernes preferanser.

1---2---3---4---5

SPM 33: I hvilken grad er du villig til å inngå samarbeid med dine politiske konkurrenter for å få kommunen ut av ROBEK-listen?

1---2---3---4---5

SPM 34: Hvor enig/uenig er du i denne påstanden: kommunen er på ROBEK-listen på grunn av dårlig politisk styring!

1---2---3---4---5

SPM 35: Hvor enig/uenig er du i denne påstanden: kommunen er på ROBEK-listen på grunn av hendelser som er utenfor kommunestyrepolitikernes kontroll!

1---2---3---4---5

Du vil nå få spørsmål som handler om selve beslutningsprosessen i kommunestyret, og om ditt forhold til andre politikere og instanser som påvirker kommunestyrets arbeid.

SPM 36: Hvor viktig er det at de aktuelle lovene og prosedyrene følges i beslutningsprosessen?

1---2---3---4---5

SPM 37: Hvor viktig er det at kommunestyret vurderer all fakta og konsekvenser før et vedtak fattes?

1---2---3---4---5

SPM 38: Hvor viktig er det at en sak blir godt debattert før kommunestyret vedtar en beslutning?

1---2---3---4---5

SPM 39: Hvor enig/uenig er du i denne påstanden: det er viktig å vurdere argumentene til andre kommunestyrepolitikere før jeg tar en endelig avgjørelse for hvilket alternativ jeg bestemmer meg for å støtte!

1---2---3---4---5

SPM 40: Hvor enig/uenig er du i denne påstanden: kommunal politisk beslutningsmakt kan bare gis til personer med inngående kunnskap og forståelse for saken!

1---2---3---4---5

SPM 41: Hvor viktig er det at innbyggerne i kommunen får opplysning om hva som foregår i kommunestyret?

1---2---3---4---5

SPM 42: Hvor enig/uenig er du i denne påstanden: det er mye taktikk og hestehandel i kommunestyret!

1---2---3---4---5

SPM 43: Etter din mening, hvilken innflytelse har kommunestyret i din kommune når det gjelder følgende oppgaver? 1 markerer "ingen innflytelse", og 5 markerer "svært stor innflytelse".

43.1 Definere administrative rutiner. 1---2---3---4---5

43.2 Økonomisk planlegging/evaluering. 1---2---3---4---5

43.3 Kommuneplanlegging. 1---2---3---4---5

43.4 Industriell og økonomisk utvikling. 1---2---3---4---5

43.5 Miljøvern. 1---2---3---4---5

43.6 Strategisk planlegging. 1---2---3---4---5

43.7 Forholdet til andre lokale offentlige organ. 1---2---3---4---5

43.8 Tilsetting av kommunal administrasjonssjef. 1---2---3---4---5

43.9 Lokale saker (nedleggelse/bevaring, skjenkebevilling ol.). 1---2---3---4---5

SPM 44: Etter din mening, hvilken innflytelse har andre instanser på kommunestyrets arbeid? 1 markerer "ingen innflytelse", og 5 markerer "svært stor innflytelse".

- 44.1 Kommuneadministrasjonen. 1---2---3---4---5
- 44.2 Rådmannen/administrasjonssjefen. 1---2---3---4---5
- 44.3 Komiteene/utvalgene. 1---2---3---4---5
- 44.4 Formannskapet. 1---2---3---4---5
- 44.5 Interesseorganisasjoner. 1---2---3---4---5
- 44.6 Media. 1---2---3---4---5
- 44.7 Næringslivet. 1---2---3---4---5
- 44.8 Staten. 1---2---3---4---5
- 44.9 Fylkesmannen. 1---2---3---4---5
- 44.10 Fylkeskommunen. 1---2---3---4---5
- 44.11 Kommuneøkonomien. 1---2---3---4---5
- 44.12 Fagpersoner/eksperter. 1---2---3---4---5
- 44.13 Sektorer. 1---2---3---4---5
- 44.14 Innbyggerne. 1---2---3---4---5
- 44.15 Ditt politiske parti/valgliste. 1---2---3---4---5

SPM 45: Når du tenker på hva en kommunepolitiker skal gjøre, og hvilken rolle politikken skal ha i en kommune, i hvilken grad vil du si at dine tanker om dette blir oppfylt i din kommune?

1---2---3---4---5

SPM 46: Etter din mening, i hvilken grad påvirker kommunens oppføring i ROBEK den politiske beslutningsprosessen?

1---2---3---4---5

SPM 47: Etter din mening, i hvilken grad er det politiske handlingsrommet redusert som følge av ROBEK-oppføringen?

1---2---3---4---5

Tusen takk for at du tok deg tid til å besvare denne spørreundersøkelsen.

Vedlegg 10

Lov om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven), kapittel 10.

Lovlighetskontroll. Statlig godkjenning av økonomiske forpliktelser.

§ 60. Statlig kontroll og godkjenning av økonomiske forpliktelser.

1. Vedtak om opptak av lån eller vedtak om langsiktig avtale om leie av bygninger, anlegg og varige driftsmidler som kan påføre kommunen eller fylkeskommunen utgifter ut over de fire neste budsjettår, er ikke gyldig før det er godkjent av departementet, dersom:

- a. kommunestyret eller fylkestinget har vedtatt å fastsette et årsbudsjett uten at alle utgifter er dekket inn på budsjettet,
- b. kommunestyret eller fylkestinget har vedtatt å fastsette en økonomiplan uten at alle utgifter er dekket inn på økonomiplanen,
- c. kommunestyret eller fylkestinget etter § 48 nr. 4 har vedtatt at et regnskapsmessig underskudd skal fordeles ut over det påfølgende budsjettår etter at regnskapet er framlagt, eller
- d. kommunen eller fylkeskommunen ikke følger vedtatt plan for dekning av underskudd.

2. Dersom et av vilkårene i første ledd bokstav a-d er oppfylt, skal departementet føre kontroll med lovligheten av kommunestyrets eller fylkestingets budsjettvedtak.

3. Departementet skal opprette et register over alle kommuner og fylkeskommuner som er underlagt godkjenning. Enhver har rett til å gjøre seg kjent med det som er registrert i registeret, og få utskrift av dette.

4. Inntil den enkelte kommune eller fylkeskommune er registrert i registeret, kan departementet ikke iverksette godkjenning etter nr. 1. I forhold til rettsregler som lar det være avgjørende for tredjepersons rettsstilling om denne kjente til eller ikke kjente til et forhold, anses det som er registrert etter denne bestemmelse for å ha kommet til tredjepersons kunnskap.

5. Kommuner og fylkeskommuner som inngår kontrakter som krever godkjenning, må orientere sine medkontrahenter om at de er satt under betinget kontroll og godkjenning.